

SISUKORD

SISUKORD.....	1
SISSEJUHATUS.....	4
1 ÜLDOSA	5
1.1 ASUKOHT JA KUJUNEMINE.....	5
1.2 LOODUSKESKKOND	6
1.3 RAHVASTIK JA ASUSTUS.....	7
1.3.1 Rahvaarvu prognoos.....	7
1.3.2 Asustus ja asulate omavahelised suhted	8
2 HANILA VALLA SWOT-ANALÜÜS.....	9
3 HANILA VALLA VISIOON 2015.....	11
4 ARENGUSTRATEEGIA PÕHISUUNAD AASTANI 2015	12
4.1 SOTSIAALNE INFRASTRUKTUUR.....	13
4.1.1 Haridus	13
4.1.2 Kultuurisfäär.....	14
4.1.3 Kogudused ja kalmistud	15
4.1.4 Sotsiaaltoetamine, tervishoid	16
4.1.5 Ajaloo-, arheoloogia- ja arhitektuurimälestised	17
4.2 PUHKEALAD, TURISM.....	17
4.2.1 Puhkealad	17
4.2.2 Turismi arendamise võimalused.....	18
4.3 ETTEVÕTLUS	19
4.3.1 Teenindus, kaubandus	20
4.3.2 Põllumajandus, metsandus	20
4.3.3 Maavarad.....	21
4.4 ELAMUD	22
4.5 TEHNILINE INFRASTRUKTUUR	23
4.5.1 Soojavarustus.....	23
4.5.2 Teed ja transport.....	23
4.5.2.1 Püsiühendus Saaremaaga.....	24
4.5.3 Sadamad	25
4.5.4 Hüdrograafia objektid.....	26
4.5.5 Side.....	26
4.5.6 Elektrivõrk.....	26
4.5.7 Tehnilised kommunikatsioonid	27
4.6 JÄÄTMEMAJANDUS.....	27
4.7 KOOSTÖÖVÕIMALUSED.....	28
5 MAA- JA VEEALADE KASUTUSPÕHIMÕTTED NING KEHTIVAD PIIRANGUD.....	29
5.1 KEHTIVAD PIIRANGUD.....	29

5.1.1 Riikliku kaitse all olev mälestis ja selle kaitsevöönd	29
5.1.2 Looduskaitsealuse objekti piiranguvöönd	31
5.1.3 Avalikult kasutatavad veekogud, veekaitsevööndid ja veekogu äärsed ehituskeelualad	33
5.1.4 Metsa kaitsekategooriad	34
5.1.5 Maantee kaitsevöönd	36
5.1.6 Tehnovõrkude kaitsevööndid	37
5.1.7 Puurkaevude sanitaarkaitsevöönd	39
5.1.8 Põhja- ja pinnavee kaitse põllumajanduslikest reostusallikatest pärineva reostuse eest.....	40
5.1.9 Maaparandussüsteemidega seotud nõuded	41
5.1.10 Kanalisatsiooni reoveepuhastite ja -pumplate kujad	43
5.1.11 Välisõhu saastekaitse.....	45
5.1.12 Naftasaaduste hoidmisehitiste kujad	46
5.1.13 Jäätmekäitlus	46
5.1.14 Tuleohutusnõuded	47
5.1.15 Müra normtasemed.....	48
5.1.16 Nõuded supelrannale	49
5.1.17 Maapõu.....	50
5.1.18 Lennuvälja lähiümbruse maa-ala.....	51
5.2 MAA RESERVEERIMINE	53
5.2.1 Territooriumite põhiotstarvete ja neile vastavad lubatud katastriüksuse sihtotstarvete liigid	54
5.2.2 Elamuehituse otstarbel maade reserveerimine	55
5.2.2.1 Elamumaa reserveerimine	55
5.2.3 Ettevõtlusotstarbel maade reserveerimine	55
5.2.3.1 Tootmismaa reserveerimine.....	55
5.2.3.2 Ärimaa reserveerimine	57
5.2.4 Üldkasutatavate alade maa reserveerimine.....	57
5.2.4.1 Puhkealade maa reserveerimine.....	58
5.2.4.2 Supelrandade maa	58
5.2.4.3 Rannalautrite maa	58
5.2.5 Veekogude maa	58
5.2.6 Transpordimaa reserveerimine	59
5.3 SÄILITAMISELE KUULUVAD ALAD.....	60
5.3.1 Riikliku kaitse all olevad alad	60
5.3.1.1 Vääriselupaigad.....	61
5.3.1.2 Natura 2000 eelvaliku alad	61
5.3.2 Väärtuslikud maastikud	61
5.4 MAA TAOTLEMINE MUNITSIPAALOMANDISSE	64
5.5 SENISE MAAKASUTUSE SÄILITAVAD ALAD	65

6	TIHEASUSTUSEGA ALAD JA DETAILPLANEERINGU KOHUSTUSEGA ALAD	65
7	EHITAMISE PRINTSIIBID HANILA VALLAS	68
7.1	EHITAMISE PRINTSIIBID TIHEASUSTUSEGA ALAL.....	68
7.2	EHITAMISE PRINTSIIBID HAJAASUSTUSEGA ALAL.....	68
7.3	EHITAMISE PRINTSIIBID KAITSEALAL.....	69
7.4	TEHNOVÕRGUD	69
8	PLANEERINGUTE VAJADUS.....	70
8.1	KEHTIVAD DETAILPLANEERINGUD HANILA VALLAS (SEISUGA 02.2003)	70
9	ETTEPANEK KEHTIVA MAAKONNAPLANEERINGU MUUTMISEKS.....	70
10	KESKKONNAMÕJU HINDAMINE	71
10.1	KESKKONNA PIKAAJALISEST JA SÄÄSTLIKUST KASUTAMISEST	71
10.2	ÜLDPLANEERINGUGA KAVANDATU.....	72
10.3	PLANEERINGUGA KAVANDATAVATE TEGEVUSTE MÕJUD JA NENDE LEEVENdamine	73
10.3.1	Hoonete ja rajatiste ehitamine, infrastruktuuri tugevdamine.....	74
10.3.2	Turismi ja ettevõtluse arendamine	75
10.3.3	Dolomiidikarjäärade ja Kõverdama turbaraba laienemine	75
10.3.4	Nõrgalt kaitstud põhjaveed.....	75
11	KASUTATUD KIRJANDUS.....	79
12	LISAD.....	80

LISA 1	LOODUSKAITSE ÜKSIKOBJEKTID
LISA 2	MUINSUSKAITSE OBJEKTID
LISA 3	MATSALU LK KAITSE-EESKIRI
LISA 4	NEHATU LK KAITSE-EESKIRI
LISA 5	TUHU MK KAITSE-EESKIRI
LISA 6	PUHTU-LAELATU LK KAITSE-EESKIRI
LISA 7	RIIGIMAANTEED
LISA 8	NATURA 2000 EELVALIKU ALAD

HANILA VALLA ÜLDPLANEERINGU KAART: M 1 : 25 000 KAHEL LEHEL
VÄLJAVÕTTED ÜLDPLANEERINGU KAARDIST:

VIRTSU ALEVIK	M 1 : 10 000
KÕMSI KÜLA	M 1 : 10 000
VATLA KÜLA	M 1 : 10 000

SISSEJUHATUS

Hanila valla üldplaneeringu koostamise aluseks on Hanila Vallavolikogu otsus, millega algatati Hanila valla üldplaneering. Planeering valmis AS Entec ja Hanila Vallavalitsuse vahelises koostöös.

Üldplaneering on vajalik valla territooriumil olevate maa- ning veealade parima kasutamise saavutamiseks ja see on koostatud lähtudes lähima 10 – 15 aasta perspektiivist. Üldplaneering tugineb valla arengukavas toodud tulevikuvisionidele ning strateegiatele ja loob eeldused valla ruumilise arengu järjepidevuseks.

Üldplaneering tähendab eelkõige kokkuleppeid. Selle koostamise käigus üritatakse leida parim lahendus vastuoludele, mis eksisteerivad erinevate huvide esindajate vahel, näiteks riigi, valla üldsuse ja vallas olevate erinevate huvigruppide vahel. Vastuvõetud üldplaneering saab omakorda olema aluseks detailplaneeringute koostamisele ja ehitus- ning maakorraldusele. Üldplaneeringu aktuaalsuse säilitamiseks peab kehtivat üldplaneeringut perioodiliselt üle vaatama (näiteks iga 3 aasta järel) ja vastavalt elu käigule, planeeringukohase arengu tulemustele ning muudele planeeringu elluviimisega seotud küsimustele, läbi uute detailplaneeringute, teemaplaneeringute või korduva üldplaneeringu protsessi muutma.

Üldplaneeringu koostas töögrupp koosseisus:

Valdeko Palginõmm	AS ENTEC planeerija, projekti juht;
Tuuli Veersalu	AS ENTEC maastikuarhitekt;
Arno Peksar	Hanila vallavanem.

Lisaks kaasati vastavalt vajadusele teisi vallavalitsuse töötajaid, valla elanikke ja vallavolikogu liikmeid ning vallavolikogu juures tegutsevaid komisjone.

1 ÜLDOSA

Henriku Liivimaa kroonikas mainitakse Hanilat ja Karuset 1218. aastal. Hanila valla praeguse territooriumiga oli varemalt seotud kaks kihelkonda: Haniale (Hanila) ja Cozzo (Karuse). Kuna kihelkondlik maajaotus on Eestis tekkinud loomuliku arengu tulemusena ja eksisteerinud umbes poolteise tuhande aasta vältel, ei ole selle tähtsus täielikult kadunud tänapäevalgi.

Valla staatuse sai Hanila 20. veebruaril 1992. a.

1.1 Asukoht ja kujunemine

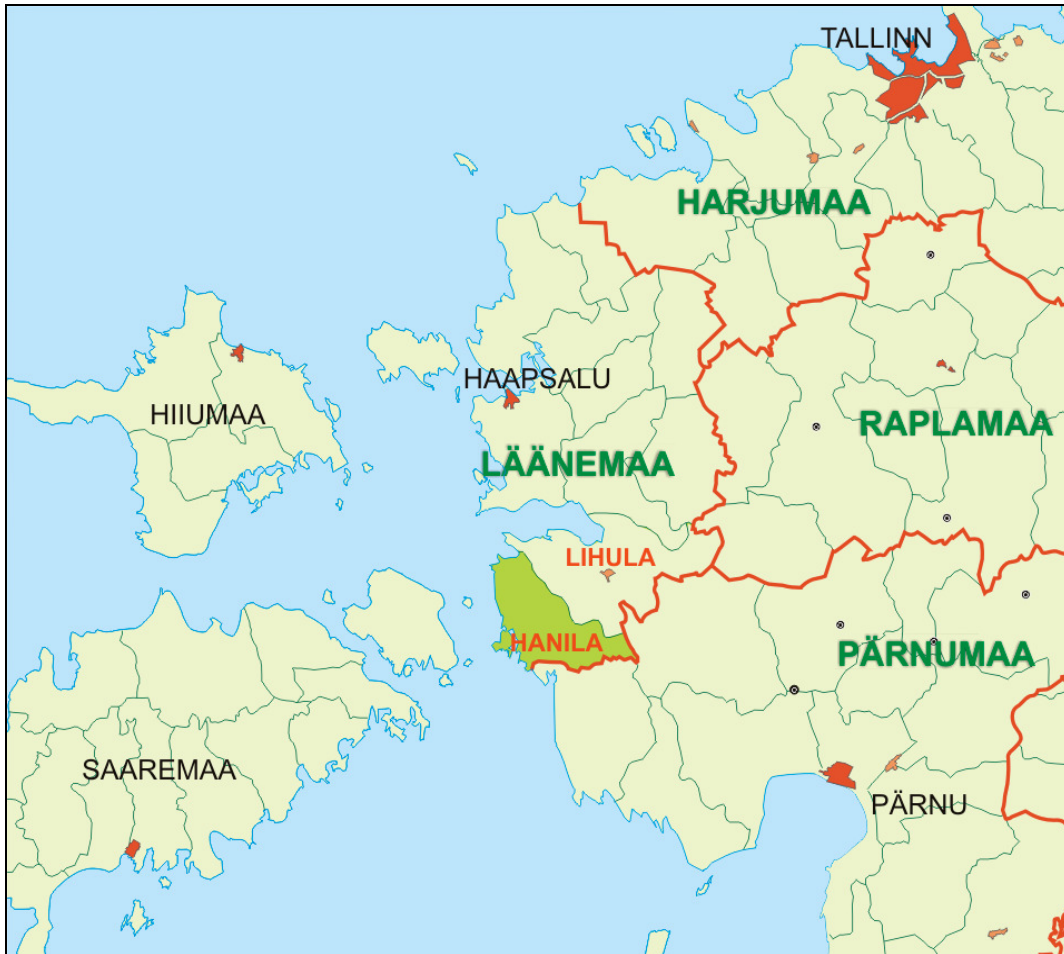
Hanila vald asub Lääne maakonna lõunaosas ja paikneb peamiselt Väinamere ning osaliselt Liivi lahe rannikul. Piirinaabriteks on Lihula vald Läänemaal ning Koonga ja Varbla vallad Pärnumaal. Valla pindala on 232 km². Valda läbiv tähtsaim magistraal on Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee.

Valla asustusstruktuur ja keskasulate tänane ilme on mõjutatud 1970ndate lõpust kolhooside edendamise ajast, mil neid arendati majandi keskustena. Sellest ajast on pärit enamus tootmishooneid ja korruselamud Virtsu alevikus ning külades. Peale põllumajandusliku suurtootmise on valla arengut mõjutanud ka kalandus.

Virtsu alevik on tekkinud endise mõisa ümbrusse, siin on olnud pikka aega Lõuna-Läänemaa kalanduse keskus. Aleviku arengu põhiline mõjutaja on olnud kalurikolhoos *Virtsu Kalur*, tänu millele elanike arv poolsaarel mitmekordistus. Strateegiliselt oluline on Virtsu sadam, mille kaudu toimub praamiühendus Saaremaaga ja peatselt võib rakenduda püsiühendus.

Administratiivne keskus asub alates 1950. aastatest valla territooriumi keskel Kõmsi külas.

Teine suurem küla Vatla on sarnaselt Virtsule arenenud eelkõige endise kolhoosikeskuseks. Karuse küla on kujunenud endise raudteejaama juurde raudtee ja maantee ristumiskohale.



Joonis 1. Hanila valla asend (Regio 1994)

1.2 Looduskeskkond

Siinne kliima on klassifitseeritud Läänemereelise kliimavaldkonna Lääne-Eesti rannikuala ja saarte rajooni. Valdavad on edela- ja lõunatuuled. Aasta keskmine tuulekiirus on 5 - 6 m/s. Sademeid on siinkandis vähem kui mujal Eestis (564 mm/aastas).

Hanila valla randu uhuvad Väinamere (Suure väina) ja Liivi lahe veed. Rooglaiu neimest kuni Mõniste poolsaareni suhteliselt sirgena kulgev rannajoon muutub Virtsu poolsaare ja Puhtulaiu ümber ning lõunapool sopilisemaks ja käänulisemaks. Suuremad lahed on Topi, Mõisaküla laht valla põhjaosas ja Mõniste, Rame ning Pivarootsi laht valla lõunaosas. Rannikumeri on madal ja kivine. Suurimad sügavused rannameres on Virtsu poolsaare juures, ulatudes 10 meetrini. Lõuna pool on rohkelt saari ja laide. Neist suuremad on Virtsust põhjapool asuv Kõbaja laid ja lõunapool asuv Ullutulaid. Kokku on Hanila valla rannavees 33 erineva suurusega saart ja laidu. Virtsu piirkond koos Kõbaja saarte ümbrusega ja Rame laht on olulised kalade kudemisalad. Rannaalad on olulised lindudele koondumiseks rändeperioodil ja ka pesitsemisel.

Maastikuliselt kuulub Hanila vald Lääne-Eesti madaliku rajooni. Maastikutüübilt kuulub piirkond pae- ja moreentasandike klassi. Ala on tasane, rannikualal enamasti madala taimestikuga. Metsade ja soode all on 40% valla territooriumist. Metsadest enamuse moodustavad noored metsad.

Hanila vald on rikas kaitsealuste ja haruldaste taimede poolest, valla territooriumile jääb mitu kaitstavat ala: osaliselt Matsalu LK – rahvusvahelise tähtsusega märgala; Puhtu-

Laelatu LK ja Nehatu LK – samuti rahvusvahelise tähtsusega märgalad; osaliselt Tuhu MK, kus eesmärk on kaitsta Tuhu sood ja seal esinevaid kaitsealuseid liike. Hanila valla looduskaitsealused üksikobjektid on toodud **lisas 1**.

Põhjavesi on Hanila vallas nõrgalt kaitstud. Virtsu poolsaar tervikuna asub nõrgalt kaitstud põhjaveega alal.

1.3 Rahvastik ja asustus

Rahvaarvult on Hanila vald üks Läänemaa keskmisi. Vald on hõredalt asustatud, keskmiselt 8,8 in/km². Rahvaarv Hanila vallas on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Rahvaarv Hanila vallas aastatel 1998 - 2003

	01.01. 1998	01.01. 1999	01.01. 2000	01.01. 2001	01.01. 2002	01.01. 2003
Elanikke	2115	2099	2096	2070	1981	1976

Vallas elavast 1976st alalisest elanikust on mehi 958 ja naisi 1018. Eestlaste osatähtsus rahvastikus on 98%.

Loomulik iive vallas, nagu kogu Eestiski, on negatiivne.

1.3.1 Rahvaarvu prognoos

Valla rahvastik on viimastel aastatel vähenenud. Arvestades momendil valitsevaid trende, kus toimub rahvastiku liikumine linnadesse ja linnalistesse asulatesse, võib arvata, et väheneb elanike arv valla äärealadele jäävates külates. Suuremaid muudatusi rahvastiku liikumises hetke situatsioonist lähtudes aga prognoosida ei saa.

Kõige olulisemalt mõjutavad valla rahvastiku situatsiooni ränne ja sündimus (vt tabel 2).

Tabel 2. Sünnid ja surmad Hanila vallas aastatel 1998 - 2003

	1998	1999	2000	2001	2002	12.03.2003
Sünnid	12	20	15	18	14	3
Surmad	28	23	25	30	25	6

Ränne sõltub otseselt valla üldisest arengust, mõjutades omakorda sündimust. Positiivse rändesaldo puhul saavad enamasti noored ning sellega kaasneb kõrgem sündimus. Negatiivseks trendiks on rahvastiku vananemine, seda eelkõige sündimuse languse tõttu. See omakorda mõjutab eelkõige ja kõigepealt haridussfääri, toimub laste arvu langus. Suur on tööaliste elanike väljaränne vallast, eriti Virtsu alevikust, mis on seotud tööpuudusega ja kehva majandusliku kindlustatusega.

Kriitilisem periood algab peale 2010. aastat, kui tööturule hakkab jõudma väikesearvuline 1990. aastatel sündinud põlvkond, pensioniikka jõuab aga suhteliselt rohkearvuline 40 - 50 aastaste põlvkond.

Aastal 2001 kuulus 62,9% elanikest vanuserühma 15 - 64 aastat; kuni 14 aastaseid oli 18,4% ja vanemaid kui 65 aastat oli 18,7%.

1.3.2 Asustus ja asulate omavahelised suhted

Valla territoorium jaotub alevikuks ja 28ks külaks (vt tabel 3). Valla administratiivseks keskuseks on Kõmsi küla. Asustus Hanila vallas on hõredamaid maakonnas ning koon-
dunud eelkõige valla lääneossa suuremate liiklusteede lähedusse sarnaselt kogu Läänemaa
elanikkonnale.

Tabel 3. Rahvaarv asulates seisuga 2002

Küla	Rahvaarv	Küla	Rahvaarv
Virtsu alevik	828	Voose	26
Vatla	238	Kause	25
Kõmsi	191	Mäense	22
Massu	62	Esivere	21
Nurmsi	53	Pivarootsi	21
Nehatu	52	Pajumaa	19
Kinksi	49	Mõisaküla	18
Hanila	48	Rannaküla	16
Salevere	44	Kuke	15
Lõo	41	Äila	13
Ridase	32	Kokuta	12
Linnuse	29	Kõera	11
Karuse	28	Ullaste	11
Kaseküla	26	Kiska	5
Rame	26		

Hanila valla rahvastikust on 63% koondunud Virtsu alevikku ning Kõmsi ja Vatla külla, mis moodustavad kolm erinevat tõmbekeskust (vt tabel 4). Vatla küla on tugev I astme keskus valla lõunaosas. Kõmsi on valla administratiivse keskusena II tasandi keskuseks. Virtsu alevik, kus elab 41% valla elanikest ja kuhu on koondunud enamus valla kaubandus- ja teenindusettevõtjatest moodustab nõrga II astme keskuse.

Lihula linn on piirkonnale III tasandi keskuseks.

Tabel 4. Maakondlikud tõmbekeskused

III tasandi tõmbekeskus	II tasandi tõmbekeskus	I tasandi tõmbekeskus
LIHULA	KÕMSI VIRTUSU	VATLA
põhiline iseloomustaja on gümnaasiumi või keskkooli olemasolu; pakutavate episoodiliste teenuste arv on suurem kui II tasandi keskuse puhul	põhikool (Kõmsil lasteaed-alkool), kauplused, arstipunkt (Virtsu ambulatoorium), sidejaoskond, rahvamaja, spordirajatis; omab suhteliselt suure elanike arvuga tagamaad, mõju- piirkonna põhiline kujundaja on kooli teeninduspiirkond	esmased teenused: algkool, sidejaoskond, arstipunkt, kauplused, Vatlas on ka rahvamaja ja spordirajatis

2 HANILA VALLA SWOT-ANALÜÜS

Analüüs põhineb 18.03.2002. a Kõmsis asetleidnud planeeringu arutelu tulemustele.

TUGEVAID KÜLJED	
9	Arenev sadam, sadama laiendamine kaubasadamaks
7	Maavarade olemasolu, soodne asukoht tuuleenergia kasutamiseks
7	Puhas, mitmekesine ja ilus loodus, mis on sarnane saarte loodusega
6	Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhi- maantee ja sellega seondud transport, teenindus, infrastruktuurid
6	Haridus- ja kultuurielu, piisav haridus- ja kultuuriasutuste võrk
5	Geograafiline asukoht mere ääres
4	Ajalooliselt huvitav piirkond, ajalooliste mälestiste olemasolu
3	Hea maanteeühendus mitmesse suunda, hea bussiühendus teiste suuremate piirkondadega
3	Pikk mererand
3	Ajalooliselt väljakujunenud keskused on hea infrastruktuuriga
2	Looduskaitse
2	Tugev oma valla tunne
2	Stabiilsus valla juhtimises – pikka aega olnud sama vallavanem
2	Suhteliselt head põllu- ja metsamaad
2	Tööstus (kalapüük, kaevandused, metallitööstus)
1	Sõbralikud inimesed
1	Leidub entusiastlikke elanikke
1	Rahulik keskkond ja väike kuritegevus
1	Head sidevõimalused

NÕRGAD KÜLJED	
6	Põllumajanduse hääbumine, suur kaugus põllumajandussaaduste turgudest, mahajäetud talukohad ja söötis põllud
5	Kalavarude vähenemine, kalatööstuse seiskumine
5	Hõre asustus, külades rahvaarvu vähenemine
4	Tööpuudusest tingitud noorte väljaränne, eriti Virtsus
4	Vald liiga kaugel suurematest keskustest
4	Ettevõtjate vähesus
3	Põllumaade madal viljakus
3	Elanikkonna vananemine
2	Teede, eriti kohalike teede halb seisukord
2	Tööjõu puudus ja madal kvalifikatsioon, haritud inimeste puudus
2	Läbisõidetavus, eriti püsiühenduse käivitumisel
1	Halb heakord - teede ääres langetatud võsa jäätmed
1	Mahajäetud ja lagunevad mõisahooned
1	Jäävaba sadama puudumine
1	Nõrgalt arenenud infrastruktuur
1	Hooletusse jäetud pärandmaastikud
1	Korralike supelrandade puudumine
1	Dolomiidikaevandus kahjustab looduskeskonda
1	Nõrk kaubandus
1	Ühistranspordi vähesus

VÕIMALUSED			
9	Organiseeritud turism ja puhkemajandus – loodusturism, taluturism, kalaturism	1	Olemasolevate põllumajandushoonete rakendamise
6	Põllumajanduse arendamine (sh mahepõllumajanduse arendamine)	1	Mõisahoonete otstarbekas rakendamine
5	Kalandus juhul kui kalavarud Väinameres taastuvad	1	Juurdepääsu säilitamine mere äärde
4	Tuuleenergia kasutamise arendamine	1	Meelitada läbisõitjaid pikemalt aega veetma Hanila vallas
4	Sadama laienev mõju	1	Jahisadama rajamine Virtsu – mereturism
4	Väikeettevõtluse arendamine, uute töökohtade loomine	1	Kaasata suvitajaid valla infrastruktuuri arengusse
3	Maavarade kaevandamine	1	Parem haridus, täiendõpe
3	Püsiühenduse loomine Saaremaaga, loodav jäävaba sadam suurendab transiiti, kaubandus, turism, logistika	1	Leida idee <i>oma tõmbenumbri</i> jaoks ja see ellu viia (spordikompleks, eriprofiiliga haridusasutus vms)
2	Head teed	1	Transiitmajanduse arendamine
1	Puidutöötlemine	1	Heakorrastatud piirkond
1	Seenekasvatus	1	Väikelennukite lennuväli harrastajatele
1	Lambakasvatus vältimaks niitude võsastumist	1	Hea piirkond elamiseks oma ettevõtliku püsielanikkonnaga

3 HANILA VALLA VISIOON 2015

Hanila valla arenguvision on üldine nägemus sellest, millisena tahetakse näha oma valda kaugemas perspektiivis.

HANILA VALD ON ARENENUD ETTEVÕTLUSEGA KOHALIKUL TOORAAINEL PÕHINEVA TOOTMISEGA PIIRKOND, KUS ON HEA ELADA; TURVALINE, KVALITEETSET ELUKESKKONDA VÄÄRTUSTAV PIIRKOND, MILLE LOODUSMAASTIKUD ON SÄILINUD JA KAITSTUD

- ühistegevust soosiv elamispiirkond

Hanila vallast on saanud kodu paljudele, nii vallas kui ka väljaspool valda töötavatele inimestele. Ettevõtlikkust soodustav kliima vallas, väljaarendatud infrastruktuur on tinginud põllumajanduse arengu, investeeringute juurekasvu teenindus- ja elamuehitussfääri ning keskkonnasõbralikku teadusmahukasse tootmis- ja arendustegevusse.

Aktiivse eluhoiakuga elanike olemasolu ning erineva profiiliga ettevõtete kooslus vallas tagavad ettevõtluse paindlikkuse ning vastavuse aja nõuetega. Suurenenud on valla integreeritus lähinaabritega, mis omakorda on aktiveerinud elu ka valla ääremaadel.

- säästva arengu põhimõtteid järgiv omavalitsus

Puhta looduse rüppe on välja arendatud vajalik infrastruktuur ja teenindusvaldkonnad – teed, side, energiatarbimisvõrk, kaubandus, haridus- ja tervishoiuteenused, sotsiaaltoetused, korrakaitse, vaba aja veetmine; tugeval järjel on mahepõllumajandus.

- huviväärsuste ning kauni looduse ja rannikualadega tuntud puhkuse, mere- ja loodusturismi piirkond

Vallas asuvad kultuuri- ja looduse vaatamisväärtused on muudetud kättesaadavaks kõigile nii jalgsi-, bussi- kui ka automatkajatele. Välja on arendatud vaba aja veetmise kohad, puhkealad looduslikult kaunites kohtades päevase ning pikema puhkuse veetjatele.

4 ARENGUSTRATEEGIA PÕHISUUNAD AASTANI 2015

Arengu eelduseks on valla dialoog ja probleemide arutelud elanikega, kelle elukeskkonda ja tingimusi pikaajalised kavad vahetult kujundama hakkavad ning keda vastuvõetavad otsused otseselt puudutavad.

Seega on valla tulemusliku tegevuse põhiprintsiibid:

- kõigile osalemiseks võrdsete võimaluste tagamine;
- kohaliku elanikkonna informeerimine ja kaasamine;
- nõuande- ja koostöövõrgustike väljaarendamine;
- sidus lähenemine keskkonnale, majandusele ja ühiskonnale;
- erinevate tegevusalade tähtsuse selgitamine, regionaalsete eripärade leidmine ja nendega arvestamine.

Põhieesmärgiks on valla tasakaalustatud arengu tagamine. Selle saavutamiseks on püstitatud järgmised üldeesmärgid:

- valla elukeskkonna igakülgne arendamine ja arengu järjepidevuse tagamine;
- alalise elanikkonna suurendamine;
- elanike toimetuleku tagamine ja sotsiaalse turvalisuse suurendamine;
- elanike konkurentsivõime tõstmine tööjõuturul;
- infrastruktuuri arendamine;
- informatsiooni leviku ja kättesaadavuse tagamine;
- valla muutmine ettevõtjale atraktiivseks;
- elanike haridus- ja vaba aja sisuka veetmise võimaluste loomine;
- valla piiratud ressursside ratsionaalne kasutamine.

Käesolevas peatükis on leidnud kajastamist prognoosid ja valla arenguperspektiiv järgneva 10 – 15 aasta jooksul. Kooskõlas *Lääne maakonna planeeringuga (1998)* ja üleriigilise planeeringuga *Eesti 2020 (2000)* on käsitletud, kuidas ja mis suunas allpool toodud peamised valdkonnad peaksid arenema.

Käesolevas peatükis toodud arengustrateegia suundumused tuginevad eelkõige vallas läbi viidud arutelude ja töörühmade töö tulemusele ning Hanila valla arengukavale 1996 - 1998, juhul kui tekstis ei ole viidatud teisiti.

4.1 Sotsiaalne infrastruktuur

Hanila valla eesmärgiks on sotsiaalse infrastruktuuri arendamine vastavalt asustustihedusele. Eesmärgiks on luua tingimused, kus kõigil elanikel oleks võimalik saada vajalikke sotsiaalteenuseid ja tunda ennast valla ühtses sotsiaalses ruumis turvaliselt.

4.1.1 Haridus

Riiklik poliitika näeb ette kodulähedaste algkoolide säilitamist, kuigi praegune nn pearahasüsteem ei soosi pisikesi maakooale. Koolide tegevust vallas raskendab ühtlasi kaugus suurematest keskustest.

Hanila vallas töötab põhikool, kuueklassiline algkool ja lasteaed-alkool ning üks lasteaed. Gümnaasiumiharidust omandavad Hanila valla lapsed peamiselt Haapsalus, Pärnus ja Lihulas.

Tabel 5. I klassi õpilaste arvu prognoos Hanila vallas (Lääne maakonna planeering, 1998)

1996/97	97/98	98/99	99/2000	2000/01	2001/02	2002/03
27	39	39	29	20	22	19

Virtsu põhikool:

Virtsu põhikoolis oli õppeaastal 2000/2001 õpilasi 127 ja klassikomplekte 9. Aastal 2001/2002 on õpilasi 117, klassikomplektide arv on jäänud samaks.

Kaadriga varustatus on hea, koolis õpetab 15 pedagoogi. Lisaks on koolis muusikaklass; keeltekaabinet, arvutiklass, looduslookabinet, raamatukogu, videoteek, aula ja ajakohased tingimused sportimiseks, mida arendatakse vastavalt võimalustele. 2000. a detsembris valminud võimla näol paranesid kogu aleviku rahva sportimistingimused.

Virtsu põhikoolis töötavad mitmed huviringid, muuhulgas rühmad jalgpalli huvilistele, folkloorirühm, käsitöö- ja kunstiring ning mudilaskoor. Tegeleda saab ka malega, kabega, koroonaga, käsipalliga, korvpalliga, lauatenise ja poksiga.

Edaspidi on kavas praegusest palliplatsist arendada välja täismõõtmetes jalgpalliväljak.

Tabel 6. Virtsu põhikooli tulevate laste eeldatav arv

2002/2003	2003/2004	2004/2005
112 last klassikomplekte 7	108 last klassikomplekte 7	104 last klassikomplekte 7

Virtsu lasteaed:

Lasteaias töötab neli kvalifitseeritud pedagoogi. Enamus Virtsu vastavaealisi lapsi käib lasteaias, praegusel ajal kokku 21 last. Laste arv lasteaias on sündimuse languse tõttu vähenemas. Samuti põhjustab seda suurenev elanike väljaränne seoses tööpuudusega Virtsus ja perede vähene materiaalne kindlustatus. Lasteaia hoone on ehitatud 1967. aastal, juurdeehitus on pärit aastast 1983. Maja on halvas seisus. Lasteaial on oma mänguväljak.

Tabel 7. Lasteaeda tulevate laste eeldatav arv

2002/2003	2003/2004	2004/2005
20 last	18 last	15 last

Kõmsi lasteaed-alkkool:

Õppeaastal 2001/2002 oli koolis õpilasi 53 ja klassikomplekte 5. Klassikomplektide arv lähiaastatel arvatavalt väheneb. Laste arv lasteaias on viimasel ajal kasvanud, praegusel ajal kokku 23 last. Kaadriga varustatus on piisav. Koolihoone on rahuldavas seisus. Koolil on ka edaspidi perspektiivi lasteaed-alkkoolina.

Vatla kuueklassiline alkkool:

Seisuga 01.09.2001. a oli koolis õpilasi 44 ja klassikomplekte 4. Kaadri moodustavad 12 õpetajat, 1 logopeed ja 3 ringijuhti. Koolis on tugeval järjel jalgpalli ja lauatenise harrastamine. Seoses õpilaste vähesusega jätkab Vatla põhikool 2003/2004 õppeaastast kahe klassikomplektiga alkkoolina. Kool asub vanas Vatla mõisahoones, mis vajab remonti. Eesmärk on leida kooli hoonele täiendavat rakendust, kas turismimajanduse raames majutusteenuse pakkujana või suvise loodusharidust pakkuva arengukeskusena.

Eesmärgid seoses haridusega:

- säilitada võimaluse korral olemasolev haridusasutuste võrk;
- toetada valla andekamaid lapsi ja laste õpinguid huvikoolides;
- pidada vajalikuks kutse- ja karjäärisuunitluse alast nõustamist;
- toetada vallas eripedagoogilist-logopeedilist õpet;
- arendada täiskasvanute täiendkoolitust ja ümberõpet oma vallas ja koostöös teiste valdadega;
- leida võimalused Virtsu lasteaija hoone remontimiseks;
- restaureerida Vatla koolihoone;
- leida rakendus haridusasutustes vabanevatele pindadele.

4.1.2 Kultuurisfäär

Tänapäevane massikultuuri aktiivne pealetung ja kättesaadavus on muutnud kultuuri-tarbijad mugavamaks, see pärsib loovust ning soovi ise osaleda kultuuriprotsessis. Vaatamata kommertslikkuse kasvule ja kaasaegse infoühiskonna tarbijalikkusele võib täheldada tendentsi, et samal ajal kui linnades suureneb professionaalse kultuuri osatähtsus, suureneb maal kultuuri kui sotsiaalse aspekti osatähtsus.

Üks omavalitsuste funktsioone on anda oma inimestele mitmekülgeid vaba aega sisustavaid ning vaimseid võimeid ja esteetilist meelt arendavaid võimalusi eneseteostuseks ja meelelahutuseks. Kultuuritegevust korraldatakse eelkõige inimeste elukohas. Tänapäevane valikuvõimaluste paljus on toonud kaasa muutusi ka maapiirkondade elanike elulaadis. Siinkohal on oluline leida võimalusi, kuidas kohalikud kultuuriasutused ja -entusiastid saaksid elulaadi muutustega kaasa minna ja suureneks nende roll inimeste, sh eriti noorte, väärtushinnangute kujundamisel.

Hanila vallas on rahvamaja Kõmsis ja Vatlas ning kaks muuseumi.

Hanila muuseumi loomise mõte pärineb August Tampärgilt, kes alustas vanade talu- ja majapidamistarvete kogumist. Tema auks kannab muuseum August Tampärgi nime. 105 aastases muuseumihoones tegutses 1975. aastani kohalik hariduskants - Virtsu (hiljem Hanila) vallakool. Hanila muuseum taasrajati kiriku kõrvale majja 1993. a. Külastajatele on muuseum avatud aastast 1996.

Virtsu Harrastusmuuseum on asutatud 1996. aastal Hilda Kaas'i ja Aino Vahter'i poolt. Muuseumi on kogutud ulatuslik materjal rannarahva elust-olust. Eraldi materjalid on Virtsu vaatamisväärsustest, sh Puhtu, Laelatu puisniidu, sadama ja majaka kohta.

Vatla kuueklassilisel algkoolil on oma muuseum – tuba, samuti Virtsu põhikoolil.

Raamatukogud on Kõmsis, Vatlas ja Virtsus. Raamatukogud on järjest enam muutumas universaalseteks infokeskusteks, kus põhiteenuse (raamatulaenus) kõrval on info kättesaadav ka teistel infokandjatel, sealjuures riigi- ja kohalike omavalitsuste üldkasutatavad andmebaasid ning ettevõtlusele vajalik info.

Eesmärgid:

- arendada piirkonna elanike kultuuri-, hariduse-, teabe- ja sisuka vaba aja veetmise võimalusi; toetada õppimist ja teadmiste omandamist ning kirjandus- ja kunsti-harrastusi;
- hoida ja säilitada rahvuskultuuri, toetada eksisteerivate huviringide võrgu säilimist ja soodustada uute ühenduste teket, võimaldada valla elanikele klubilist ja taidluselast tegevust, vahendada professionaalset kunsti;
- jätkata traditsioonidele toetuvate ürituste korraldamist, säilitades sellega piirkonna omakultuuri, kindlustades kodukoha identiteeti ja luues edasise arengu eeldusi;
- kujundada elanike hoidvat ja lugupidavat suhtumist kultuuriväärtustesse;
- arengukavade ja visioonidega toetada paikkonna omapära ning püüda seda oskuslikult välja pakkuda; üheks pakkumise võimaluseks peab vald siduda kultuuri turismiga; kultuurielu arendamiseks ja kultuurilise tegevuse süsteemsuse tagamiseks koostatakse omavalitsuse kultuuri arengukava.

4.1.3 Kogudused ja kalmistud

Kirikutel ja kalmistutel on kultuuritraditsioonis oma roll. Kogudus omab mõju ka haridusele, moraalele, sotsiaalsuhetele ja majandusele.

Hanila Pauluse kirik ehitati 1260. aastate lõpust kuni 1270. aastate alguseni lihtsa ühelöövilise, tornita kindluskirikuna, millel oli kitsam nelinurkne koor. Kiriku ehitas Liivimaa ordu ja selle sõjaliseks funktsiooniks oli Tallinn-Virtsu maantee valve. Ahtad paarisaknad ja kuppeljad ristvõlv, mille roided ja kilpkaaired toetuvad püstliigendusega eendtugedele, osutavad Valjala kiriku eeskujule, samuti kui nelinurksete päiskivide motiiv ja roideprofiilid. 1709. a toimusid ümberehitused, mille jooksul valmisid altarisein ja barokk-kantsel. Torni sai Hanila kirik 1857 - 1859. aastatel.

Karuse kirik on ehitatud arvatavasti enne 1271. aastat Püha Margareeta auks. Algne võlvistik on säilinud vaid kooriruumis. Viimastel aastatel on kirik saanud uue katuse. 1998. a ehitati kirikule uus tornikiiver ja remonditi põhjalikult kiriku orel. Üheks koguduse eripäraks on aastaaegade alguse tähistamine spetsiaalsete palvustega, mis seostub kõrval oleva Matsalu looduskaitsealaga.

Pauluse kiriku ja Karuse kiriku juures tegutsevad EELK Lääne Praostkonna Hanila Püha Pauluse kogudus ja Karuse Margareeta kogudus.

EAÕK kogudustest tegutseb vallas Uue-Virtsu Kristuse Sündimise Kogudus.

Kalmistud:

Valla kalmistuid on kolm: Hanila, Kõmsi ja Karuse kalmistu.

Eesmärgid seoses koguduste ja kalmistutega:

- vald peab oluliseks vanade kalmistute säilitamist ja nende hooldamist;
- vald peab oluliseks kirikute juures koguduste säilimist;
- leida võimalusi kirikute remontimiseks.

4.1.4 Sotsiaalhoolekanne, tervishoid

Tänases situatsioonis on sotsiaalhoolekandel oluline koht, kui sotsiaaltöö kõige otsesemal väljundil. Rõhuasetus on tegelemisel probleemide põhjustega ja ennetaval tegevusel.

Valla sotsiaaltööd koordineerib ja korraldab sotsiaalnõunik. Sotsiaalabi andmise aluseks vallas on elanike andmetega sotsiaalregister. Sotsiaalteenuste paremaks planeerimiseks on vaja välja selgitada adekvaatne informatsioon abivajajate kohta ja vastavalt sellele sotsiaalregistrit uuendada ning täiendada.

Vallal on praegusel ajal 2 sotsiaalkorterit ja vajaduse korral luuakse neid juurde. Ava-hooldusega tegelevad 2 sotsiaaltöötajat. Kõige perspektiivsem on avahoolduse valdkond elamispiiride omavate inimeste jaoks. Valla poolt pakutavate sotsiaalteenuste hulka kuulub muuhulgas ka üksikutele vanuritele küttepuude varumine ja kooli- ning lasteaiaste tasuta lõunad.

Tervishoiupoliitika vallas sõltub eelkõige riiklikust tervishoiupoliitikast.

Arstiabi on võimalik saada perearstilt Kõmsi ja Vatra arstipunktis. Virtsus asub ambulatoorium, kus on perearst, velsker ning tegutseb eraapteek. Hanila valla elanikke teenindab ka endise Lihula Haigla baasil asutatud Sihtasutus Lõuna-Läänemaa Tervishoiu- ja Sotsiaalhoolekande Keskus.

Järgnevalt on toodud valla eesmärgid ja vajadused sotsiaalhoolekande ja tervishoiu osas tulevikus:

- valla eesmärk on sotsiaalhoolekande alal suhtuda rõhuasetusega ennetavasse töösse, eriti seoses riskigruppidega;
- jätkata sotsiaalregistri koostamist ja täiendamist;
- arendada valla sotsiaal- ja turvakodude süsteemi;
- suurendada avahoolduse osatähtsust vallas;
- pöörata eriti tähelepanu noortele, kes ei õpi ega tööta – leida neile nõustajaid ja vajadusel anda psühholoogilist abi;
- luua võimalusi sotsiaaltöötajate koostöö edendamiseks lastekaitseorganitega, noorsoo politseiga, lasteaiaga, kooliga, Paljulapseliste Perede Liiduga ja teiste organisatsioonidega;
- säilitada võimaluse korral olemasolevate arstipunktide baasil perearstide vastuvõtt;
- tagada koolieelikutele ja koolilastele regulaarne hambaarsti vastuvõtt.

4.1.5 Ajaloo-, arheoloogia- ja arhitektuurimälestised

Ajaloo-, arheoloogia- ja arhitektuurimälestiste kaitse ehk muinsuskaitse on oluline kultuurilise järjepidevuse ja rahva ajaloomälu säilimise aspektist. Valla eesmärgiks on igati kaasa aidata ajaloo- ja kultuurimälestiste, kohanime ning muinsuspärandi säilimisele. Hanila vallas on muinsuskaitse all 8 ajaloo-, 120 arheoloogia- ja 30 arhitektuurimälestist. Täielik nimekiri vallas asuvatest muinsuskaitse alla kuuluvatest objektidest on toodud **lisas 2**.

4.2 Puhkealad, turism

Rekreatiivse väärtusega maastik on Eestis tavaliselt tähendanud metsa või veekogu kallast ja soovitatavalt mõlemat korraga. Puhkajad armastavad nii supelda (päevitada, kala püüda) kui seeni-marju korjata ja jahti pidada. Metsa omadustest peetakse oluliseks vaheldusrikkust ja läbipääsetavust ning marja- ja seenerohkust. Veekogude puhul on oluline vähemalt osaliselt avatud kaldariba. Eelistatakse kindlapõhjalist, kuiva ja liivast kaldaala või randa. (*Viljandimaa väärtuslike maastike määramine, 2000*).

Valla looduslikud tingimused on soodsad puhkemajanduse arendamiseks. Puhkemajanduse seisukohalt omavad Hanila vallas suuremat potentsiaali mereäärsed alad. Hanila vald jääb Lääne-Eestile ja saartele iseloomulike loopealsete piirkonda. Loopealsed kannavad endas looduslikku mitmekesisust, nii liigilist kui ka maastikulist ja Eesti kultuuri, mistõttu on nad väärtuslikud pärandkooslustena ja pärandkultuurimaastikena.

Hanila valla territooriumil asuvad ligitõmbavad looduskaitsealad. Vald on rikka ajaloolise minevikuga, siin on hulgaliselt ajaloolisi mälestisi. Looduslikult kaunid mereäärsed paigad, muinsusobjektid, kultuuriloolised paigad ja vaatamisväärsused samuti hea teedevõrk ja magistraaltee olemasolu on eelduseks puhkemajanduse ja turismi arendamisele.

4.2.1 Puhkealad

Puhkealade ressursina käsitleb vald Väinamere äärsid rannaalasid:

- Valla tuntuim puhkuse veetmise koht on Kukeranna-Esivere piirkond, mis on suvel väga soositud ja kus käivad ka kaugema kandi inimesed. Siin on võimalik telkida või kasutada majutusteenust. Omanäoline on Uisu pank - paari meetri kõrgune rannaastang, mis on kohati taimestikuga kattunud;
- Abaja-Türni puhkeala, kus on suplus- ja lautrikohad ning võimalik telkida;
- Mõniste puhkeala, kus on supluskoht, telkimisvõimalus, lautrikoht; siia on kavandatud rajada ka jahisadam;
- Virtsu poolsaarel asuv Majaka puhkeala, kus on võimalus telkida.

Puhkealade ressursina Liivi lahe osas asuvatest rannaäärsetest aladest käsitleb vald lisaks:

- Vanaluubi puhkeala, siin on supluskoht ja peatumisvõimalus neile, keda huvitavad Puhtulaiu vaatamisväärsused;
- Pivarootsi küla rannaalasid, kus on lautrikohad ja telkimisvõimalus, lähedal asub endine Pivarootsi mõis, Pivarootsis tegutseb suvekuudel Lastekaitseleidu õppe- ja puhkelaager, kus muul ajal on võimalik korraldada mitmesuguseid üritusi.

Vallas on mitmeid paiku, kus armastatakse teha jaanituld ja läbi viia koosviibimisi kultuuriürituste korraldamise või puhkuse eesmärgil. Sellisteks kohtadeks on:

- Ridase puhkeala, mida kasutatakse aktiivselt ürituste korraldamiseks, vajab uuendamist ja laiendamist esmajärjekorras;
- Virtsu park, kus toimub ka vabaõhuetendusi;
- Linnuse puhkeala;
- Möisaküla Salumägi;
- Salevere Salumägi.

Kaitsealadele jäävate puhkealade puhul tuleb arvestada kaitseala kaitse-eeskirjast tulenevaid piiranguid. Rannaaladel puhkemajanduse arendamine toimub vastavalt vajadustele ja võimaluse korral koostöös maaomanikega. Arendustegevuse puhul kõikidel puhkealadel tuleb arvestada alade rekreatsioonitaluvusega ja vajadusel läbi viia sellekohaseid uuringuid.

4.2.2 Turismi arendamise võimalused

Suur hulk turiste külastavad Virtsu alevikku peamiselt läbisõidul. Hooajaliste suvitajate hulk vallas on praegusel ajal hinnanguliselt 500 - 1000 inimest aastas. Saaremaaga püsiühenduse rakendumisel turistide arv kasvab, kuna kavandatud trass mandril läbib Virtsu alevikku. Samuti kasvaks turistide ja läbisõitjate hulk Saaremaale süvasadama rajamise korral. Suureneva turistide voo teenindamiseks on mõistlik ja vajalik arendada uue tee-trassi piirkonda kogu vajalik infrastruktuur, kaasa arvatud kütusetanklad ja sõidukite peatuspaigad.

Mereturism on järjest populaarsemaks muutumas. Kuna Virtsu asub vaid päevateekonna kaugusel teistest lähematest jahisadamatest on ka jahituristide arv suurenemas. Viimast arvestades on 2 - 3 aasta pärast kavas rajada Virtsu ja vajadusel ka Mõniste poolsaarele uus jahisadam.

Avalikke supelrandu vallas ei ole. Supluskohti on kokku 14, millest kaks on siseveekoode ääres. Enamasti on siinsed rannad kivised ja pikalt madala veega. Supluskohtade edasine arendamine eeldab investeringuid liivaranna tekitamise, riietuskabiinide jm inventari soetamise näol.

Loodusturismi arendamise võimaluseks on muuhulgas rattaga matkajate ligitõmbamine, keda viimasel ajal on üha enam Eestimaa teedel kohata. Hanila valda läbib EuroVelo jalgrattamatka marsruut nr 10, mis tuleb Varbla poolt, läbib Nehatu, Virita, Laelatu ning suundub Virtsu. Virtsust suundub matka marsruut praamiga Saaremaale ja sealt praamiga Hiiumaale ning edasi Tallinnasse. Virtsust kulgeb ka alternatiivne piirkondlik matkaraja marsruut läbi Lihula Haapsallu ja sealt edasi mereäärseid teid pidi Tallinnasse.

Eesmärgid seoses turismi- ja puhkemajanduse arendamisega:

- turismi arendamine lähtuvalt säästliku arengu printsiipidest;
- arendada eelkõige loodusturismi, mis põhineb mere lähedusele, looduskaitsealadele ja ajaloolistele vaatamisväärsustele;
- turismi arendamine koos teiste elusfääridega (kalapüük, talupidamine jms), et pakkuda kohalikele maaomanikele võimalusi turismi arendamises osalemiseks;
- puhkemajanduse arendamine turismitalude baasil;
- olemasolevate matkaradade (Salevere ja Tuhu matkarajad) ja vaatamisväärsuste tähistamine, uute matkaradade loomine koostöös Matsalu looduskaitsealaga;

- kaasata puhkemajanduse arendamisesse Vatla mõisasüdames asuv arenduskeskus;
- aidata kaasa kultuurimälestiste eksponeerimisele ja tutvustamisele Linnuse ja Kõmsi külade ümbruses (arheoloogiamälestised koos Hanila kiriku, kirikuaia ja muuseumiga) ning Massu mõisa ümbruses, mis on turismi arendamise seisukohalt enam huvipakkuvad piirkonnad;
- koostada turismi ja puhkemajanduse majanduse tulemuslikuks arendamiseks vastav kava.

4.3 Ettevõtlus

Läänemaa eripära on olnud suurtööstuse puudumine nii Eesti Vabariigi algusaastatel, ENSV aastatel, kui ka tänapäeval. Sotsialismi ajal suurettevõtteid Läänemaale ei ehitatud ja see võimaldas maakonnas üldiselt käsumajanduselt turumajandusele ümber struktureeruda ilma oluliste sotsiaalsete kriisideta. Läänemaal kõige kriitilisem on olukord olnud Virtsu alevikus, mis 3 - 4 aastat tagasi oli monofunktsionaalne asula. Kalatööstus andis tööd ligi 300 inimesele. Töötajate arv kalatööstuses on aastate lõikes vähenenud sujuvalt, kuid mitte ilma probleemideta. Praegu seisev AS Maseko on viimaste aastate kolmas kalatöötlemisettevõtte. Kas kalatööstus taasavatakse, pole teada. Virtsus on suuremad tööandjad Virtsu põhikool ja lasteaed. Vähesel määral pakub tööd ka Virtsu sadam ja kaks väikekalatööstust.

Hanila valla suurimad tööandjad on Kõmsis asuv AS K.Met ja Kurevere karjääris dolomiidikillustikku tootev AS Nordkalk.

Vallas tervikuna on ettevõtlusel suhteliselt väike kandepind. Tööpuudus Hanila vallas on olnud pikka aega maakonna suurim. Vajalik on olemasolevat ressursi rakendades ja eluvaldkondade arengut integreeritult suunates koostöösoovi suurendamine ja uute algatuste genereerimine kohapeal.

Oluliseks eelduseks ettevõtluse arendamisel ja ettevõtjate ligimeelitamisel on kvaliteetne ja hästi funktsioneeriv ning tehniliselt heal tasemel olev infrastruktuur. Ettevõtlus areneb eelkõige turul tekkinud nõudlusest. Vallapoolne sekkumine on oluline juhul, kui ettevõtluse areng hakkab ohustama valla loodust ja/või elukeskkonda.

Viisid, millega vald saab ettevõtlust otseselt edendada, oleks täienduskoolituse võimaluste vahendamine, ettevõtlust puudutava info levitamine nii valla siseselt kui ka väljapoole valda, samuti maa pakkumine ettevõtluseks selleks sobivatesse kohtadesse. Lähtudes viimati toodust ongi üldplaneeringus reserveeritud maid ettevõtluse jt otstarveteks (vt ptk 5.2).

Eesmärgid seoses ettevõtlusega:

- tagada ettevõtjate informeeritus oma valdkonna võimalustest;
- toetada olemasolevate ettevõtete arengut ning uusettevõtjate pealekasvu;
- ergutada ühistegevust, et soodustada ettevõtjate ühinemist organisatsiooniks, kas siis valla siseselt või piirkondlikult, et ühistegevuse loomisega pidurdada talupidamise hääbumist;
- toetada Virtsu sadama arengut, muutes piirkonna seeläbi ettevõtjatele atraktiivsemaks;
- toetada ettevõtjate ja tööjõu koolitamist nende kvalifikatsiooni tõstmiseks;

- leida võimalusi äärealade arengu soodustamiseks, mis võrreldes keskustega ühtlustaks valla arengut, vald toetab kommunikatsioonide rajamist äärealadele ettevõtluse arengu kiirendamiseks;
- kasutada ettevõtluse sh ka tootmise arendamiseks eelkõige endiseid põllumajandus-hooneid, millel praegusel ajal puudub rakendus.

4.3.1 Teenindus, kaubandus

Valdavalt on teenindus- ja kaubandusettevõtjad koondunud Virtsu alevikku, kus nende tegevus oleneb olulisel määral praamiootajate hulgast ja ootamise aja pikkusest. Valla keskses Kõmsis piirdub kaubandus kahe kauplusega ja kütusetanklaga. Teises suuremas keskses Vatlas on 2 kauplust ja baar. Karuse külas on oma kauplus-baar.

Hanila vallas kokku on 11 kauplust, kust saab osta toidu- ja tööstuskaupu, neist 4 kuulub Lihula Tarbijate Ühistule. Valda läbib Tarbijate Ühistu autokaupluse marsruut.

Majutusteenust pakuvad OÜ Virtsu Villa ja Kuke puhkemaja, viimases on võimalik korraldada suuremaid üritusi. Juuksuriteenust pakutakse ainult Virtsu alevikus.

Kütusetanklaid on 2: OÜ Õlilind Alexela tankla Virtsus ja Green Oil OÜ tankla Kõmsis.

Pagaritooteid valmistavad kaks füüsilisest isikust ettevõtjat üks Virtsu alevikus ja teine Voosel.

Klaas-, plast- ja metalltaarat võetakse vastu Virtsu alevikus.

Valla vajadused ja eesmärgid seoses teeninduse ja kaubandusega:

- tagada toidukaupade ja esmatarbekaupade kättesaadavus vähese vaevaga ja valla siseselt;
- tagada esmaste teenuste pakkumine valla siseselt (juuksur, kondiiter, tanklad jms).

4.3.2 Põllumajandus, metsandus

Hanila valla territooriumist on põllumajanduslikus kasutuses ligikaudu 29% ning metsa- ja soolasid on ligikaudu 40%. Metsasus on Läänemaa keskmine. Hanila valla metsad on majanduslikult väikese tähtsusega, valdavad puuliigid on kask, lepp ja rannaaladel kadakas.

Hanila vallas asuvad riigimetsad on kantud üldplaneeringu kaardile.

Mullad on valdavalt liivsaid või savimullad, levinud on ka soomullad. Suur osa valla territooriumist on liigniiske ja vajab kuivendamist. Nõukogude ajal on Hanila vallas laialdaselt kuivendatud soo- ja turbaalasid, mis on kasutatavad heina- ja karjamaadena. Vahendite taotlemiseks kuivendussüsteemide korrashoiu ja taastamise tarbeks on valla toetusel moodustamisel maaparandusühistu.

Eesmärgid seoses põllumajandusega:

- maaelu säilitamiseks ja talupidamise edendamiseks toetab vald ühistegevuse taastamist ja talunike koondumist seltsidesse ning liitudesse, soodustada maaparandusühistute teket ja tegevust;
- tagada pidev maakasutuse ülevaade, mis annab võimaluse kujundada oma territooriumil võimalikult parema maakasutuse- ja maakorralduspoliitika, see võimaldab

vältida tootmise kontsentreerumist ebasobivatele aladele ja sealjuures võimaluste piires säilitada põllukultuuride liigiline mitmekesisus;

- pärandmaastikena väärtuslike poollooduslike koosluste (loopealsete ja puisniitude) säilitamine ja taastamine: võsa eemaldamine, lammaste ning lihavede kasvatamine nende alade hooldamiseks;
- põllu- ja metsamaade müümisel Hanila vallas on ostjatena eelistatud Eesti Vabariigi kodanikud.

4.3.3 Maavarad

Maavarasid on Hanila vallas suhteliselt rikkalikult, siin on suured ehitusdolomiidi varud; märkimisväärsed on ka turba-, kruusa- ning liivavarud.

Maavarad on riigi poolt arvele ja kaitse alla võetud dolomiidi, fosforiidi, järvelubja, järve-muda, kristalliinse ehituskivi, kruusa, liiva, lubjakivi, meremuda, põlevkivi, savi ja turba lasundid, mille arvestus toimub riiklikus registris. Maavara levialad e perspektiivsed leiukohtad on setted ja lasundid, millede uuritus pole küllaldane maavara varude kinnitamiseks ning maavarakatastris arvele võtmiseks.

Maa-aineseks loetakse kõik muud kivimid või setendid, mis ei ole maavarana riiklikus registris arvele võetud.

Maardla on geoloogiliste töödega uuritud ja piiritletud ning riiklikus registris arvele võetud maavara lasund.

Tabel 8. Maavarade levialad Hanila vallas (Lääne maakonna planeering, 1998)

Leviala	Maavara	Geoloogiline tähis
Kinksi	kruus	vQIV
Hõbesalu	savi	lgQIIIjr
Õeküla	dolomiit	S1jg

Lubjakivi ja dolomiidi leiukohtadest on geoloogiliselt uuritud ja maavarakatastrisse kantud riikliku tähtsusega Kurevere ja Sepamaa dolomiidimaardlad.

Kurevere karjäärist kaevandab dolomiiti AS Nordkalk. Aastane toodangu maht on kuni 300 000 t ja see kasvab vastavalt prognoosidele lähema nelja aastaga 500 000 tonnini. Siin kaevandatav ehituskivi on suure magneesiumisisaldusega tehnoloogiline dolomiit.

Kurevere dolomiidist tehakse Eestis plaatimis- ja tasandussegusid. Välja veetavast materjalist ligi pool läheb põldude lupjamiseks. Osaliselt läheb Kurevere karjääri toodang kivi-villa tootmiseks. Kavas on hakata viima toodangut Põhja-Rootsi, kus seda kasutatakse rauasulatustehastes madalama kvaliteediga raua tootmisel rübustina. Kasutusala hulk laieneb pideva müügiarendusega.

Toodangumahu suurenedes ja jäädes kaevandussügavuseni 8 m, laieneb kaevandatava ala pindala. Sügavamalt kaevandamisel suureneks põhjavee depressioonilehter. Praegu töötab Kurevere karjääris üle 20 inimese.

Tabel 9. Maardlad Hanila vallas (Lääne maakonna planeering, 1998 ja Pärnumaa Keskkonnateenistuse kodulehekülg)

NR	Leviala	Maavara	Maardla nimi	Pindala ha	aktiivsed varud 01.01.19 98 tuh.t	Varu uuritus	
1	Kõverdama	vähelagunenud turvas	Kõverdama	419,6	531,0 905,0	Tarbevaru Reservvaru	
		hästilagunenud turvas			34,8 215,0	Tarbevaru Reservvaru	
2	Paadrema (suurem osa Varbla vallas)	hästilagunenud turvas	Paadrema (Anepselja)	1586,40	0 53,0	Tarbevaru Reservvaru	
NR	Leviala	Maavara	Maardla nimi	Pindala ha	Varud tuh m ³	EMK	
3	Vatla	ehitusliiv	Vatla II	27,0	1634,0	otsus	kuupäev
4	Vatla	ehitusliiv	Vatla III	46,01	1900,0		
5	Vatla	ehitusliiv	Vatla IV	12,0	617,0		
6	Kurevere	dolomiit	Kurevere nr 82	38,17	34150,0	35	5/22/92
7	Sepamaa	dolomiit	Sepamaa nr 81	136,6	23359,0	96-48	12/12/96

Turbarabade rekultiveerimise nädissooks võib kujuneda Kõverdama turbaraba, milles rakendatakse eri tehnoloogiaid: osa alasid on kavas metsastada, osas piirkondades luuakse tingimused soostumisprotsessi arenguks. Sellega kaasnevad ka taimestiku, loomastiku ja linnustiku taastamise uuringud, milleks rajatakse juba rekultiveerimise käigus vaatlus-tornid ning säilitatakse vajalikud juurdepääsud. Rekultiveeritud alasid on võimalik lülitada loodusturismi marsruutidesse (*Lääne maakonna planeering, 1998*).

4.4 Elamud

Korterelamud paiknevad endistes Virtsu, Vatla ja Kõmsi kolhoosikeskustes ning Massu ja Salevere külades. Osaliselt on korterelamud amortiseerunud ja vajavad kapitaalremonti. Kõik korterelamud on korteriomaniike poolt erastatud. Suuremas osas Virtsu korterelamutes on moodustatud ühistud, ühine ühistu haldab Kõmsi korterelamuid. Ühistu on ka Massu korterelamul. Korterühistud puuduvad Vatla ja Salevere piirkondades. Tugevamate ühistutega korterelamute hooned on viidud heasse seisukorda.

Eesmärgid:

- toetada ühistute teket korterelamutes, aidata elanikke vastava dokumentatsiooni ettevalmistamisel.

4.5 Tehniline infrastruktuur

4.5.1 Soojavarustus

Valla territooriumil tsentraalne soojavarustus puudub. Kõik valla objektid on individuaalküttega. Vallal on neli kerge kütteõliga töötavat katelt ja üks tahkel kütusel töötav katel.

Korterelamutest on 2 ühiselt köetavad, valdavalt on üle mindud, kas elektriga või tahkekütusega kütmisele.

Eesmärgid seoses soojavarustusega:

- anda ehitusalast konsultatsiooni küttesüsteemide ümberehitamisel, kontrollida küttesüsteemide ohutusnõuetele vastavust.

4.5.2 Teed ja transport

Transpordipoliitika arengusuunad Läänemaal näevad edaspidi ette ühistranspordi riiklikku toetamist läbi riigieelarve (raudtee, parvlaevad, kohalik autobussiliiklus ja saarte ning mandri vaheline lennuliiklus). Arengu seisukohast on tähtis, et piirkonnas säiliks ühtne liinivõrk ja ka ühtne piletisüsteem.

Vallavalitsus teostab 2003. aasta lõpuni inimeste vedu kahel vallasisesel liinil. Pärast seda leitakse maavalitsuse poolt läbi riigihanke nendele liinidele uued vedajad.

Tabel 10. Liiklussagedus Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee 2001. a liiklusloenduse tulemustel (Maanteeamet, 2002)

Lõigu alguse asukoht	Km	Kal	Pikkus	SA/PA%	VA/AB%	AR%
Lihula T 60	44,662	1320	9,985	81	14	5
Karuse	54,647	1180	12,803	80	14	6

Km – maantee lõigu algkilomeeter; Kal – keskmine aasta ööpäevane liiklussagedus; Pikkus – vaadeldava lõigu pikkus kilomeetrites; SA/PA% - sõidu- ja pakiautode % kogu liiklusest; VA/AB% - kerge- ja raskeveoautode ning autobusside % kogu liiklusest; AR% - autorongide % kogu liiklusest

Valla teedevõrk on hea. Hanila valda läbib 16 riigimaanteed, sealhulgas Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee ja 15 kõrvalmaanteed. Kokku on valla teid 200,7 km, sh maanteed 83,9 km ja tänavaid 11,8 km. Erateid on 105,0 km. Kõikidest valla teedest ja tänavatest kokku on asfaltbetoonkattega 13,8 km; kruusakattega 130,0 km ja pinnasteid 56,9 km. Vallas on kaks silda, mis asuvad Laelatu teel. Pikem kahest sillast on 12,4 m sildega. Külma del talvedel algab Virtsu kalatööstuse kõrval asuva liitsihi meremärgi juurest jäätee.

Valla mitteriigimaanteede kohta on 2002. a valminud andmebaas, mille koostas OÜ Roneco. Nimetatud inventariseerimise tulemusi on kasutatud Hanila valla üldplaneeringu koostamisel. Vallas asuvad riigimaanteed on toodud üldplaneeringu **lisas 7**.

Arvestades valla hõredat asustust, sõltub teede korrasolekust ja sõidetavusest oluliselt kohalik ettevõtlus, eluolu ja suhtlus ning turism. Valla soov arendada turismimajandust toob kaasa hooajalise koormuse kasvu ja lisanõuded teedele. Sellega seoses on käesoleva üldplaneeringuga ära toodud Hanila vallas asuvad teed, mis pikemas perspektiivis vajavad tolmuva kate:

- 16190 Karuse-Saastna mnt;

- 16187 Kõmsi-Mõisaküla-Salevere mnt;
- 16197 Hanila-Massu mnt (vahemikus Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare mnt kuni Rõuste-Kõljaristi tee ristumiseni);
- Kukuranna-Kaseküla tee (vahemikus Hanila-Massu teest kuni Esivere tee ristumiseni);
- 16181 Karuse-Nehatu mnt;
- 16184 Rame-Paatsalu mnt (vahemikus Hanila-Hõbesalu teest kuni Vatla-Nehatu tee ristumiseni);
- 16185 Hanila-Hõbesalu mnt;
- 16179 Vatla-Nehatu mnt.

4.5.2.1 Püsiühendus Saaremaaga

Käesolevaks ajaks on valitud väina ületava silla asukohaks ligi 7 km pikkune trass, mis kulgeb Virtsu tuulepargi lähedalt üle Viirelaiu põhjaserva Muhumaale Võikülla. Hinnanguliselt võiks sild valmis saada aastal 2008 või 2010.

Valitud teetrass hakkab kulgema läbi Virtsu aleviku kasutades ära maksimaalselt Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee võimalused. Trassialune koridor on reserveeritud käesoleva üldplaneeringuga teemaaks. Reserveeritud trassi laius sisaldab teelaiusele lisaks kummalegi poole teetelge 50 m laiust kaitsevööndit ja on kokku 220 m lai.

Püsiühendus hakkab vastama III klassi tee nõuetele (sealjuures jalakäijad ja jalgratturid ei saa silda kasutada), milliste puhul on AKÖL 1000 - 4000 sõidukit. Projektkiirus vastavalt tingimustele oleks: hea – 100 km/h; rahuldav – 80 km/h; erandlik – 60 km/h.

Paralleelselt püsiühenduse kavandamisega on koostatud prognoose aastani 2039, mille kohaselt väheneb elanike arv, autostumise tase suureneb praeguselt 330-lt 405-485 sõidu- ja pakiautoni 1000 elaniku kohta. Veoautode ja busside arv 1000 elaniku kohta väheneb. Aasta keskmine läbisõit suureneb kõikidel sõidukiliikidel. Viimasel ajal on liikluse juurdekasv aastas olnud 5-6%, prognoosi lõpuks eeldatakse selle langust kuni 0,5%-ni. Püsiühenduse korral tähendab see siiski liiklussageduse 3 - 4 kordistumist võrreldes tänasega, sh kahekordistub see hetkest kui püsiühendus käivitub.

Eesmärgid seoses teede ja transpordiga:

- arvestada liikluse intensiivistumisega ja tee laienemise võimalusega Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare (nr 10) põhimaanteel seoses Saaremaa püsiühenduse rakendamisega, käesoleva üldplaneeringuga on määratletud Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaanteele (väljaspool Virtsu alevikku) kummalegi poole sõidutee serva 250 m laiune mõjuvöönd, mõjuvööndisse jäävatel aladel kavandatava tegevuse puhul on eriti oluline arvestada teelt tuleneva saaste ja müraga ning võimaluse korral viia läbi keskkonnamõju hindamine;
- Virtsu alevikku jääva Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee lõigu rekonstrueerimine vastavalt detailplaneeringule;
- seoses püsiühendusega ja vedude sagenemisega tuleb koostada vallas üldine raskeveoliikluse strateegia;
- aeglustusradade rajamine Kõmsi ristmiku ohutumaks muutmiseks;

- tagada valla territooriumil ühistranspordisüsteemi püsimine ja edasine areng sealhulgas bussipeatuste olemasolu Virtsus ja mujal vallas käesoleval ajal peatustena eksisteerivates kohtades;
- luua täiendavaid parkimiskohti strateegiliselt tähtsatesse turismi ja teenindusega seotud punktidesse (Tuhu tee risti maakonna piiri lähedale);
- perspektiivne väikelennukite stardi/maandumisraja sh spordiraja rajamine Karuse-Kalli teelõigule vahemikus Tuudi-Risti teega ristumisest kuni Nurmsi-Risti teega ristumiseni;
- eelpool toodud tolmuvaba katet vajavate teede kapitaalremont.

4.5.3 Sadamad

Hanila valla suurimaks sadamaks on Virtsu sadam, väiksemad veesõidukid saavad kasutada ka Rooglaiu sadamat. Lisaks on vallas neli kalatööstusega seotud sadamat.

Virtsu sadam kuulub Eesti parimate väikesadamate hulka. Sadamat haldab AS Saarte Liinid. Virtsu sadama põhiülesanne on vastu võtta ja teenindada liiniparvlaevu. Sadamast peetakse parvlaevaihendust Muhu saarel asuva Kuivastu sadamaga, kust edasi Saaremaale saab sõita üle Väikese väina tammi.

Sadamas on kuus kaid parv- ja kaubalaevade vastuvõtuks, ujuvkaid väikelaevadele ja jahtidele. Kolm kaid on varustatud kaldarampidega. Sadam võib vastu võtta laevu pikkusega kuni 90 m ja süvisega kuni 5,0 m. Kaupadest saab laadida puistekaupa, metsamaterjali. Suurenenud on sadama tähtsus kaubasadamana. Iga aastaga suureneb dolomiidikillustiku väljavedu.

Jahisadam on heaks peatuskohaks Väinameres seilavatele jahtidele. Sügavus sildumisel on 3 m, olemas on poikinnitus. Sadamas on kümme kohta külaliskai ääres, ööpäevane valve, elekter ja vesi kail, WC, dušš, saun, rahavahetus, kohvik, baar, postkontor, kauplused. Kütus tellimisel.

Tabel 11. Virtsu saadama külastatavus 1998 – 2001 navigatsioonihooajal (andmed: Vabariiklik Ühendus hoia Eesti merd koduleheküljel)

1998		1999		2000		2001	
aluseid	inimesi	aluseid	inimesi	aluseid	inimesi	aluseid	inimesi
140	621	184	694	285	830	296	1013

Virtsu sadama akvatooriumi piirid on määratud *Vabariigi Valitsuse 28. märtsi 2000. a määrusega nr 101* (RT I 2000, 27, 157).

Eesmärgid seoses sadamatega:

- Virtsu sadama laiendamine kaubavedude paremaks organiseerimiseks, sadama põhiklientideks oleksid Partek Nordkalk ja kohalikud turbatootjad, veetavad kaubad ja nende aastased kogused oleksid järgmised: dolomiidikillustik ja -jahu – 500 000 t, freesturvas – 150 000 m³, puit – 100 000 tm; dolomiiti transportivate laevade mahutavus on 2000 - 6000 t, üks veoauto mahutab korraga ca 10 t, seega on vaja laeva täitmiseks 200 - 600 reisi kaevandusest sadamasse, autode hulk sõltub laeva suuruselt;
- rajada Virtsu jahisadam, käesoleva üldplaneeringuga on jahisadama tarbeks, veesõidukite vettelaskmiseks ja transpordivahendite manööverdamiseks, reserveeritud ala ärimaana Virtsu alevikus (vt ptk 5.2.3.2). Samuti on kavandatud jahisadama rajamine Mõniste poolsaarele.

4.5.4 Hüdrograafia objektid

Hanila vallas on järgmised hüdrograafiaobjektid:

- Virtsu tuletorn: kõrgus 18 m, tulesektor on 344.0° - 184.0°;
- Virtsu sadamakai tulepaak: märgi kõrgus jalamist on 5 m ja tule kõrgus merepinnast 7 m;
- Virtsu liitsihi alumine tulepaak: märgi kõrgus jalamist on 8 m, tule kõrgus merepinnast 10 m;
- Virtsu liitsihi ülemine tulepaak: märgi kõrgus jalamist on 13 m ja tule kõrgus merepinnast 16 m.

4.5.5 Side

Telefoni õhuliinid vallas on likvideeritud. On maakaabelliinid ja raadiosaatjaga telefonid (RAS 1000), viimased võimaldavad telefonisidet valla äärealdel. Digitaalside on Virtsu alevikus, millega on ühendatud Rame-Pivarootsi ala.

Virtsus asuv ET digitaaljaam võimaldab siin ADSL püsiühenduse. ADSL jaam asub ka Kõmsis, kus püsiühenduse võimalus on kättesaadav umbes 5 km raadiuses. Andmeside kiirus jätab osades valla piirkondades ja raadiosaatjaga telefonide puhul soovida.

Eesmärgid:

- tagada digitaalside kogu valla territoorium;
- pakkuda vallas kvaliteetset ja taskukohast andmesidet kõigile soovijaile.

4.5.6 Elektrivõrk

Eesti Energiale kuulub Hanila vallas kaks 110 kV alajaama, üks asub Virtsus ja teine Rõustes. Mõlemast alajaamast suunduvad merekaablid Muhumaale. Vallas asuvad 110 kV, 35 kV ja 10 kV elektriõhuliinid on kantud üldplaneeringu kaardile.

Elektrienergiat müüb Läänemaal AS Fortum. Hanila vallas toimub võrkude rekonstrueerimine ja uute madalpinge alajaamade rajamine. Paljaskaableid vahetatakse välja isoleeritud kaablite vastu, mis on vähendanud ilmastikutingimustest tingitud elektrikatkestusi.

Virtsu paigaldati 2002. aasta sügisel kolm tuulegeneraatorit, mille igäühe võimsus on 0,6 MW. Kavandatud energiatoodang aastas on kolm korda 1,6 gigavatt-tundi ehk 4,8 miljonit kilovatt-tundi. Hinnanguliselt piisaks sellest Hanila valla elektriküttega eramute, korterite ja suvilate jaoks. Perspektiivis võib lisanduda kuni 20 generaatorit koguvõimsusega 30 MW.

Eesmärgid:

- rekonstrueerida valla tänavavalgustus;
- püstitada tuulegeneraatorid Esivere külla selleks reserveeritud maale.

4.5.7 Tehnilised kommunikatsioonid

Hanila vallas kasutatav põhjavesi levib Matsalu valglas põhiliselt paekihitides, vett võtavad kaevud on enamasti kuni 30 m sügavused. Ala peamine paega seotud põhjaveehorisont on reostuse eest kaitsmata või nõrgalt kaitstud, seda eriti rannikul. Üle poole reostusest jõuab otse põhjavette. Põhjavee hinnangulised varud on väiksed. Põhjaveevarudest umbes 90% lasub kuni 100 m sügavuseni. Veega on küllastunud ainult ülemine 10 - 20 m paksune paekiht. (*Hanila valla kui esmatasandi omavalitsusüksuse perspektiivne sotsiaal-majanduslik arengukava*).

Virtsu alevik:

Tsentraalne veevarustus ja kanalisatsioon on peamiselt korruselamutel, asutustel ja ettevõtetel. Alevikus paiknevad kanalisatsioonisüsteemid (torustikud ja kolm reoveepumplat) kuuluvad Virtsu sooja- ja veeühistule, mille omanikeks on Hanila Vallavalitsus ja elamuühistu *Virtsu Roos*. Kanalisatsioonisüsteemide vanus on 20 - 40 aastat. Sademevee kanalisatsioon puudub. Suurel osal individuaalmajadest on tarbevee saamiseks rajatud salvkaevud ja siluri veehorisondi puurkaevud.

Virtsu aleviku reovett hakkab puhastatama 2003. aastal valmiv puhastusseade. Kanaliseerimata piirkondades juhitakse reovesi imb- ja kogumiskaevudesse ning veetakse sealt põllule või asulakanalisatsiooni. Kogumiskaevud on osaliselt amortiseerunud ja osalt toimivad imbkaevudena. Kuna Virtsu asub nõrgalt kaitstud põhjaveega alal tuleb amortiseerunud kaevud korda teha.

Puhastusseadmed on vallas veel Kõmsis, Vatlas, Massus ja Saleveres. Praegusel ajal ei tööta ükski valla puhastusseade.

Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni kasutamist ning sellega liitumist reguleerib vallas 20.02.2001 eeskiri nr 36 (KO 2001, 23, 448).

Eesmärgid:

- koostada ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava;
- korrastada asulate puhastusseadmed ning vee ja kanalisatsiooni võrgustikud, kanalisatsioonitrasside rekonstrueerimisel likvideerida sadevete pääs kanalisatsioonitrassidesse;
- ehitada välja Virtsu alevikus tsentraalne veevarustus ja kanalisatsioon.

4.6 Jäätmemajandus

1998. a kevadel käivitus Lääne-Eesti jäätmeprogramm, mille lõppedes peab igal vallal olema koostatud jäätmekava.

Hanila valla haldusterritooriumil määrab jäätmekäitluse üldise korra Hanila valla jäätmehoolduseeskiri (KO 2000, 43, 665). Jäätmehoolduse eesmärk on puhta ja tervisliku elukeskkonna säilitamine, igat liiki jäätmete koguse vähendamine nende tekkekohas ning jäätmete taaskasutamise soodustamine. Jäätmete nõuetekohase käitlemise eest vastutab jäätmevaldaja.

Tavajäätmed on jäätmed, mis ei kuulu ohtlike jäätmete hulka. Hanila valla territooriumil puudub prügi mahapanemise koht. Valla elanikud ja ettevõtted on sõlminud lepingud prügi äraveoks Lääne Maakonnas tegutseva AS Ragn-Sells'iga.

Ohtlikud jäätmed on jäätmed, mis nõuavad erikäitlust. Keskkonna säästlikkuse huvides on vallas korraldatud ohtlike jäätmete kokku kogumine ja andmine ohtlike jäätmete kogumispunkti. Valla elanikelt võetakse ohtlike jäätmeid (akud, õlid, elavhõbedalambid, värvid, lakkide, lahustite jäägid, vanad ravimid, taimekaitsevahendid, kraadiklaasid jne) vastu tasuta Lihulas Oja tn 8 tööpäevadel eelneval kokkuleppel.

Eesmärgid:

- koostada valla jäätmekava;
- jäätmekäitluse edasine arendamine on vajalik keskkonnaseisundi jätkuvaks parandamiseks, samuti seoses turismi arenguga, eesmärk on edendada inimeste looduses viibimise kultuuri ja arendada samas olmejäätmete käitlemist;
- saavutada olukord, kus kõik vallas alaliselt ja hooajaliselt elavad inimesed on ühinenud lepingutega jäätmekäitlusprogrammiga; elanikele, kes otse lepingut ei sõlmi hakkab prügi äraveo organiseerimist vahendama vald;
- luua vallas võimalused tavajäätmete sorteeritult kogumiseks ja taaskasutatavate jäätmete eraldamiseks, avada vanade kodumasinade ja olmeelektroonika vastuvõtupunkt.

4.7 Koostöövõimalused

Käesoleval ajal toimub mitmekülgne aktiivne koostöö läbi maakondliku omavalitsusliidu.

Hanila vald soovib süvendada koostööd naaberomavalitsustega. Lihula vallaga peamiselt hariduse, kultuuri, keskkonna- ja looduskaitse ning turismi alal. Varbla vallaga jäävad lähiajal peamiseks koostöövaldkondadeks haridus ja turism. Seoses valda läbiva Saaremaa liiklussoonega (perspektiivne püsiühendus) muutub üha tähtsamaks transpordialane koostöö Muhu vallaga. Koonga vallaga seob ühine looduskaitsealane maanurk ja kultuurialased suhted.

Eesmärgid:

- osaleda aktiivselt maakondliku ja vabariikliku omavalitsusliidu töös;
- süvendada koostööd naaberomavalitsustega;
- muuta efektiivsemaks koostöö sõprusomavalitsusega Soomes.

5 MAA- JA VEEALADE KASUTUSPÕHIMÕTTED NING KEHTIVAD PIIRANGUD

5.1 Kehtivad piirangud

Nimetatud on piirangut kehtestav seadusakt ning piirangu üldiseloorm. Täpsemaks piirangute rakendamiseks või nendega põhjalikumalt tutvumiseks on vajalik seadusaktidega vahetult tutvuda.

5.1.1 Riikliku kaitse all olev mälestis ja selle kaitsevöönd

Alus: *Muinsuskaitseseadus* (RT I 2002, 27, 153; 47, 297; 53, 336; 63, 387).

Mälestis on riigi kaitse all olev kinnis- või vallasasi või selle osa või asjade kogum või terviklik ehitiste rühm, millel on ajalooline, arheoloogiline, etnograafiline, linnaehituslik, arhitektuuriline, kunstiline, teaduslik, usundilooline või muu kultuuriväärtus, mille tõttu see on tunnistatud mälestiseks.

Mälestised liigitatakse: arheoloogia-, arhitektuuri-, kunsti-, tehnika- ja ajaloomälestisteks.

Mälestise ja mälestise tähise hävitamine või rikkumine on keelatud.

Kinnismälestise kaitseks kehtestatakse kaitsevöönd, millele laienevad kaitsekohustuse teatistes esitatud kitsendused. Kui mälestiseks tunnistamise aktis ei ole märgitud teisiti, on kaitsevööndiks **50 m** laiune maa-ala mälestise väliskontuurist või piirist arvates. Kalmistul paiknevale kinnismälestisele kaitsevööndit ei kehtestata.

Muinsuskaitseameti loata on mälestise ja selle kaitsevööndi alal keelatud:

- maaharimine, ehitiste püstitamine, teede, kraavide ja trasside rajamine ning muud mulla- ja ehitustööd;
- puude ja põõsaste istutamine, mahavõtmine ja juurimine.

Mälestise omanik või valdaja vastutab mälestise säilimise eest. Mälestise omanik või valdaja on kohustatud:

- mälestist hooldama; järgima kaitsekohustuse teatistes kindlaksmääratud kitsendusi;
- viivitamata teatama Muinsuskaitseametile ja vallavalitsusele mälestist kahjustavatest muutustest ning mälestise valduse kaotamisest tema tahte vastaselt;
- võimaldama muinsuskaitset korraldava organi ametnikul või Muinsuskaitseameti volitatud isikul mälestist üle vaadata;
- säilitama ja korras hoidma mälestise tähist;
- teatama Muinsuskaitseametile mälestise pärimisest, piiratud asjaõigusega koormamisest või hoiuleandmisest.

Muinsuskaitseameti ning vallavalitsuse loata on kinnismälestisel keelatud järgmised tegevused:

- konserveerimine, restaureerimine ja remont;
- ehitamine, sealhulgas ehitise laiendamine juurde-, peale- või allaehitamise teel, ning lammutamine;

- katusealuse väljaehitamine ning kangialuse ja õuede kinni- ja täisehitamine;
- krundi või kinnistu maakasutuse sihtotstarbe muutmine;
- katusemaastiku, ehitiste fassaadide, sealhulgas uste, akende, treppide, väravate jms muutmine;
- ehitisele seda kahjustavate või selle ilmet muutvate objektide, nagu reklaami ja info paigaldamine ning katusele tehnilise seadme paigaldamine, samuti muul viisil mälestise või muinsuskaitsealal paikneva ehitise ilme muutmine ja ehitusdetailide ümberpaigutamine;
- siseruumis avatud detailide, ehituselementide ja -konstruktsioonide algsest asukohast eemaldamine, katmine või nende muul viisil rikkumine;
- algupärasest erinevate ja algupäraseid matkivate ehitusmaterjalide kasutamine;
- teede, trasside ja võrkude rajamine ning remontimine;
- haljastus-, raie- ja kaevetööd, maaharimine ja õue ümberkujundamine.

Muinsuskaitseamet võib eelpoolnimetatud kitsendusi leevendada.

Avalik-õigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal asuva kinnismälestise juurde on igäühel vaba juurdepääs.

Eraõiguslik isik, kelle kinnisasjal mälestis asub või kelle kinnisasja tavakohane juurdepääsutee mälestiseni viib, peab tagama igäühe vaba läbipääsu mälestiseni päikesetõusust loojanguni. Mälestiseks olevasse ehitisse või selle õue pääseb omaniku või valdaja lubatud ajal ja korras.

Muinsuskaitseamet võib juurdepääsu kinnismälestisele piirata, kui vaba juurdepääsuga ohustatakse mälestist.

Mälestise omanikul või valdajal on õigus Muinsuskaitseametilt või tema kaudu saada tasuta mälestisega seonduvat teaduslikku ja muud informatsiooni ning konsultatsioone mälestise hooldamiseks ja kasutamiseks.

Hanila valla arhitektuuri-, arheoloogia- ja ajaloomälestiste loetelu on toodud üldplaneeringu **lisas 2** ja kantud tingmärkidega üldplaneeringu kaardile. Vatla pargi piirikirjeldus on toodud ptk 5.3.1.

5.1.2 Looduskaitsealuse objekti piiranguvöönd

Alus: *Kaitstavate loodusobjektide seadus* (RT I 1994, 46, 773; 2002, 6, 21; 53, 336; 61, 375; 63, 387; 99, 579);

Asjaõigusseadus (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509; 2001, 34, 185; 52, 303; 93, 565; 2002, 47, 297; 53, 336; 99, 579); Vabariigi Valitsuse 14.05.2002. a, määrus nr 164, *Läänemaa kaitsealuste parkide välispiiride kirjeldused* (RT I 2002, 42, 277);

Keskkonnaministri 1.12.2000. a, määrus nr 73, *Kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide valitsemise volituste andmine* (RTL 2001, 21, 282; 2002, 45, 620; 79, 1217);

Vabariigi Valitsuse 30.05.2000. a, määrus nr 173, *Kaitsealuste parkide kaitse-eeskiri* (RT I 2000, 43, 272);

Vabariigi Valitsuse 05.05.1997. a, määrus nr 94, *Matsalu looduskaitseala kaitse-eeskirja ja välipiiri kirjelduse kinnitamine* (RT I 1997, 36, 546; 1999, 78, 727);

Vabariigi Valitsuse 24.01.2001. a määrus nr 39, *Nehatu looduskaitseala kaitse-eeskiri* (RT I 2001, 13, 61);

Vabariigi Valitsuse 02.11.1999. a, määrus nr 332, *Tuhu maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine* (RT I 1999, 84, 769);

Vabariigi Valitsuse 21.01.2003. a, määrus nr 18, *Puhtu-Laelatu looduskaitseala kaitse-eeskiri* (RT I 2003, 11, 50; 42, 293).

Kaitstavad loodusobjektid on: kaitsealad, kaitstavad looduse üksikobjektid, kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid.

Üksikobjekti kaitse alla võtmise otsusega moodustub selle ümber kuni **50 m** kauguseni piiranguvöönd, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Hanila valla looduskaitsealused üksikobjektid on kantud tingmärkidega üldplaneeringu kaardile ja loetletud **lisas 1**. Looduskaitsealused üksikobjektid on kantud kaardile vastavalt EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem – Looduskaitseregister): KeM Info- ja Tehnokeskusest pärit andmetele.

Hanila valla territooriumile jäävad **Matsalu, Nehatu ja Puhtu-Laelatu looduskaitsealad** ning **Tuhu maastikukaitseala** (vt ka ptk 5.3.1). Kaitsealade välispiirid on kantud Hanila valla üldplaneeringu kaardile. **Matsalu, Nehatu ja Puhtu-Laelatu looduskaitsealade ja Tuhu Maastikukaitseala kaitse-eeskirjad** on toodud **lisades 3, 4, 5 ja 6**.

Kaitsealad jagunevad vastavalt seadusele kaitsevöönditeks. Kaitsealavööndi tüübid on loodusreservaat, sihtkaitsevöönd, piiranguvöönd ja programmiala üldvöönd, nendes rakendatavad kitsendused sätestatakse kaitse-eeskirjas.

Kaitseala piires ei tohi kaitseala valitseja nõusolekuta:

- muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja pindala;
- kinnitada maakorralduskava;
- väljastada metsaomanikule metsamajandamiskava;
- kehtestada detail- ja üldplaneeringut;
- anda projekteerimistingimusi.

Kaitseala piires oleva või kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava kinnisasja omanikul ei ole õigust keelata teiste isikute viibimist omal maal seoses teadusliku uurimistöö, järelevalve või päästetöödega. Kaitseala sihtkaitse- ja piiranguvööndis olevad või kaitstava

looduse üksikobjekti juurde viivad erateed ja -rajad on päikese tõusust loojanguni avalikuks kasutamiseks.

Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on piiranguvööndis keelatud: uute maaparandus-süsteemide rajamine; veekogude vee taseme muutmine ja nende kallaste kahjustamine; maavarade ja maa-ainese kaevandamine; puhtpuistute kujundamine, üheliigiliste metsa-kultuuride ja energiapuistute rajamine; lõppraie (uuendusraie), välja arvatud turberaie perioodiga vähemalt 40 aastat; jäätmete ladustamine; väetiste ja mürgkemikaalide kasutamine; teede, õhuliinide ja muude kommunikatsioonide rajamine; uute ehitiste püstitamine; jahipidamine ja kalapüük; mootorsõiduki, jalgratta ja ujuvvahendiga liiklemine selleks mitte ettenähtud ja tähistamata liiklusteel; telkimine, lõkke tegemine ja rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas.

I kategooria kaitsealuste liikide isendite ning nende elu-, sigimis- või pesitsuspaikade ja rändeteede ning kasvukohtade kahjustamine on keelatud. I kategooria kaitsealuse liigi täpset kasvukohta või elupaika käsitleva teabe avalikustamine on keelatud, kui objekt selle tagajärjel ohtu võib sattuda.

Järgmiste kaitsealuste liikide isendite pesapuude, kui need asuvad väljaspool kaitseala, ümber olevate kaitsetsoonide ulatus on:

- lendorava pesapuu ümber ring raadiusega 25 m;
- merikotka, madukotka ja kalakotka pesapuu ümber ring raadiusega 200 m;
- suur-konnakotka ja must-toonekure pesapuu ümber ring raadiusega 250 m;
- väike-konnakotka pesapuu ümber ring raadiusega 100 m;
- kaljukotka pesapuu ümber ring raadiusega 500 m.

Inimeste liikumine ja jahipidamine on lubatud:

- kalju- ja merikotka pesapuu kaitsetsoonis 1. augustist 14. veebruarini;
- madu- ja kalakotka pesapuu kaitsetsoonis 1. oktoobrist 15. märtsini;
- suur- ja väike-konnakotka pesapuu kaitsetsoonis 1. oktoobrist 29. veebruarini;
- must-toonekure pesapuu kaitsetsoonis 1. septembrist 14. märtsini;
- lendorava pesapuu kaitsetsoonis aastaringselt.

Kaitstava loodusobjekti kaitse-eeskirjaga sätestatud kitsendused ja kohustused vähendavad maamaksu määra. Maamaksust on vabastatud maa, kus kaitsekord välistab majandustegevuse, kusjuures majandustegevuseks ei loeta kaitse-eeskirjaga sätestatud kohustuslikku tegevust looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks. Kaitsekorras põhjustatud kohaliku omavalitsuse tulude vähenemist arvestatakse kohaliku omavalitsuse eelarve tasakaalustamisel riigieelarvega. Kaitseala piires oleva või kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava kinnisasja omanikul on õigus kaitstava loodusobjekti valitsejalt taotleda loodusobjekti külastustasu kehtestamist. Ehitise õues, kus asub kaitstav looduse üksikobjekt, võivad teised isikud viibida omaniku poolt kehtestatud korras.

Vatla mõisapargi maa-ala on piiranguvöönd, pargi välispiir on kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt. Pargi piirid on riiklikus maakatastris. Vatla mõisapark on avalikuks kasutamiseks ning omanikul ei ole õigust keelata pargi maa-alal erateede ja radade avalikku kasutamist päikesetõusust päikeseloojanguni, välja arvatud õuemaal. Õuemaale pääseb omaniku loal.

5.1.3 Avalikult kasutatavad veekogud, veekaitsevööndid ja veekogu äärsed ehituskeelualad

Alus: *Ranna ja kalda kaitse seadus* (RT I 1995, 31, 382; 1999, 95, 843; 2001, 50, 290; 2002, 61, 375; 63, 387; 99, 579);

Veeseadus (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 240; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2001, 7, 19; 24, 133; 42, 234; 50, 283; 94, 577; 2002, 1, 1; 61, 375; 63, 387);

Vabariigi Valitsuse 18.07.1996. a, määrus nr 191, *Avalikult kasutatavate veekogude nimikirja kinnitamine* (RT I 1996, 58, 1090; 1997, 73, 1205; 2000, 80, 513; 2002, 42, 269; 105, 619).

Kallas on järvi, jõgesid, veehoidlaid ja veejuhtmeid ääristav, veekogu tavalisest veepiirist algav maismaavöönd. Tavaline veepiir on maakatastri kaardil märgitud veepiir.

Ranna ja kalda ulatus: Käesoleva üldplaneeringuga on mere ranna ulatuseks Virtsu alevikus kehtestatud **50 m**, mis on ühtlasi ehituskeeluvööndiks.

Väinamere ja Liivi lahe rannad vallas on **200 m** laiused. Tuudi jõe, Hanila oja, Männiku ja Uustalu kraavi kaldad on **200 m** laiused.

Kuuendiku kraavi, Hõbesalu kraavi ja Virita kraavi kaldad on **100 m** laiused.

Ülejäänud veekogude kallaste ulatuseks Hanila vallas kehtestatakse käesoleva üldplaneeringuga **25 m**.

Kalda ulatuse vähendamiseks on vaja keskkonnaministri nõusolekut.

Ehituskeeluvööndite ulatus: Väinamere ja Liivi lahe rannal on Hanila valla hajaasustusega alal ehituskeeluvöönd **100 m** ja Virtsu alevikus **50 m**.

Kalda-alade ilme säilitamiseks on Hanila vallas Tuudi jõe, Hanila oja, Männiku ja Uustalu kraavi ääres (valgalaga üle 25 km²) **50 m** laiune ehituskeeluvöönd.

Kuuendiku kraavi, Hõbesalu kraavi ja Virita kraavi ääres on **25 m** laiune ehituskeeluvöönd.

Ehituskeeld ei laiene üld- ja detailplaneeringute alusel rajatavale, rekonstrueeritavale või taastatavale:

- sadama ning veeliikluse ja veehaarde ehitisele;
- tehnovõrgule- ja rajatisele;
- seirejaamale ja hüdrograafiateenistuse objektile;
- kalakasvatuse ja kalapüügi seotud ehitisele;
- maaparandussüsteemile, välja arvatud poldrile;
- riigikaitse, piirivalve ja päästeteenistuse otstarbega ehitisele;
- olemasoleva ehitise juurdeehitusele;
- uuele hoonele olemasoleva talu õuel, mis ei ole talu majandustegevuseks vajalik hoone;
- rajatise ranna ja kalda kindlustamiseks;
- avalikult kasutatavale teele ja tänavale;
- uuele hoonele tiheasustusala olemasoleval hoonestusalal.

Ranna või kalda või ehituskeeluvööndi ulatuse vähendamiseks annab nõusoleku keskkonnaminister kohaliku omavalitsuse taotluse ja planeerimisseaduse kohaselt vastuvõetud kehtestatud üldplaneeringu alusel või üldplaneeringu muutmise ettepanekut sisaldava detailplaneeringu alusel.

Ranna või kalda või ehituskeeluvööndi ulatuse vähendamine jõustub üldplaneeringu või detailplaneeringu kehtestamisega.

Veekaitsevööndite ulatus: Väinamere ja Liivi lahe rannal on alates tavalisest veepiirist **20 m** laiune veekaitsevöönd. Vee ja vee-elustiku kaitseks ning kalda-alade ilme säilitamiseks on Hanila valla veekogude ääres **10 m** laiused veekaitsevööndid.

Maaparandusobjektide eesvoolude (vt tabel 13), kuni nende suubumiseni looduslikesse veekogudesse, veekaitsevööndi laius on **1 m**.

Veekogu avalik kasutamine: on veevõtt, suplemine, veesport, veel ja jääl liikumine ja kalapüük seadusega sätestatud ulatuses. Veekogu avaliku kasutamisega ei tohi rikkuda võõral maatükil viibimist reguleerivaid seadussätteid.

Vabariigi Valitsuse määrusega on Hanila vallas avalikuks kasutamiseks määratud alljärgnevas tabelis 12 toodud vooluveekogud.

Tabel 12. Avalikult kasutatavad vooluveekogud Hanila vallas

Nr	Kood	Veekogu nimi	Lähe / suubla	Pikkus (km) / Valgala (km ²)
1	11188	Männiku kraav	Karuse külast 1,5 km kirde pool / Topi laht	16,0 / 61,1
2	11179	Tuudi jõgi	Tuhu külast 1,5 km lääneedela pool / Kasari jõgi	25,0 / 201,0
3	11192	Uustalu kraav	Karuse külast 3 km põhjaloode pool / Rame laht	9,0 / 32,8
4	11191	Hanila oja	Karuse külast 7 km põhjaloode pool / Rame laht	9,0 / 30,4

5.1.4 Metsa kaitsekategooriad

Alus: *Metsaseadus* (RT I 1998, 113/114, 1872; 1999, 54, 583; 82, 750; 95, 843; 2000, 51, 319; 102, 670; 2001, 50, 282; 2002, 61, 375; 63, 387);

Keskkonnaministri 9.04.1999. a, määrus nr 40, *Metsakaitse eeskiri* (RTL 1999, 68, 894; 2000, 30, 384).

Metsaks loetakse puittaimestiku kasvukohta pindalaga **0,5 ha** või enam, mis vastab vähemalt ühele alljärgnevatest nõuetest: seal kasvavad puud kõrgusega vähemalt **1,3 m** ja puuvõrude liitusega vähemalt **30%**; seda majandatakse puidu ja teiste metsasaaduste saamiseks või seal säilitatakse puittaimestikku seaduses nimetatud viisidel kasutamiseks.

Metsa kasutamise viisid on: kaitstavate loodusobjektide hoidmine (looduse kaitse); maastiku või selle erimi, mulla või vee kaitsmine (keskkonnakaitse); inimese kaitsmine tootmis- ja transpordiobjektidelt leviva saaste ning ilmastiku kahjuliku mõju eest (sanitaarkaitse); inimesele puhkamise, tervise parandamise ja sportimise võimaluste loomine (rekreatsioon); puude seemnete, metsamarjade, seente, ravim- ning dekoratiivtaimede ja nende osade, sambla, samblike, pähklite, heina, okste, dekoratiivpuude, puukoore ja -juurte, vaigu ja kasemahla varumine, mesipuude paigutamine ja loomade karjatamine (kõrvalkasutus); teadus- ja õppetöö; puidu saamine; jahindus; riigikaitse.

Metsas toimuva ja metsaga seotud inimtegevuse reguleerimiseks jagatakse metsad kolme kategooriasse: hoiumetsad, kaitsemetsad (neis kahes kehtivad metsakasutuse kitsendused) ja tulundusmetsad. Metsakategooria ja metsa kasutamise viis fikseeritakse metsamajandamiskavas või metsa majandamise soovitusel ja need on aluseks metsamajandusliku tegevuse kavandamisel või soovitamisel metsa korraldajate poolt.

Kaitsemets on: keskkonnaseisundi kaitsmiseks määratud mets, majandamisel ei tohi lageraielangi laius ületada 30 m ja pindala 2 ha ning turberaielangi pindala ületada 10 ha.

Kaitsemets paikneb: kaitseala sihtkaitsevööndis, kus majandustegevus on kaitseala kaitse-eeskirjaga lubatud ja piiranguvööndis; randadel ja kallastel; allikate ääres ja survealade põhjaveega aladel; infiltratsioonialadel; joogiveehaaretel; uuristus- ja tuuleohtlikel aladel; loodaladel; muinsuskaitse objektidel; muudel planeeringuga määratud aladel.

Kaitsemetsas on metsa kasutamise lubatud viisideks: looduse kaitse; keskkonnakaitse; sanitaarkaitse; teadus- ja õppetöö; teised seaduse §27 nimetatud metsa kasutamise viisid, kui need ei ole planeerimis- ja ehitusseaduse alusel kehtestatud planeeringuga vastuolus või õigusaktiga keelatud.

Hoiumets on: loodusobjektide hoidmiseks määratud mets kaitseala loodusreservaadis ja sihtkaitsevööndis ning sellega võrdsustatud alal, kus majandamise kitsendused tulenevad kaitstavate loodusobjektide seadusest ja kaitseala kaitse-eeskirjast.

Hoiumetsas on metsa kasutamise lubatud viisideks: looduse kaitse; keskkonnakaitse; teadus- ja õppetöö; teised seaduse §27 nimetatud metsa kasutamise viisid, kui need on lubatud kaitseala kaitse-eeskirjaga.

Tulundusmets: hoiu- või kaitsemetsaks määramata mets on tulundusmets, kaitset vajavad tulundusmetsas võtmebiotoobid. Tulundusmetsas on lubatud kõik metsa kasutamise viisid, mille valib metsaomanik.

Võtmebiotoobid: metsa majandamise käigus tuleb võtmebiotoobi moodustamise eelduseks olevad võtmeelemendid nagu vanad puud, põõsad, kiviaiad ja allikad säilitada; klassifikaatori ja võtmebiotoobi väljavaliku juhendi kinnitab keskkonnaminister; võtmebiotoobi kaitse eraõiguslikule isikule ja omavalitsusele kuulavas metsas toimub keskkonnaministri ja metsaomaniku vahel sõlmitud lepingu alusel; riigimetsas korraldab võtmebiotoobi kaitset riigimetsa majandaja keskkonnaministri ettekirjutuse kohaselt.

Metsaomanikul on õigus:

- tulekaitse kaalutlustel, metsa ökosüsteemi või sihtide, teede ja teiste rajatiste kaitseks peatada või keelata oma metsa, sihtide, teede ja teiste rajatiste kasutamine, kui ilmastikutingimused ei võimalda metsa või nimetatud rajatise kasutada ilma metsa või rajatise kahjustamata või ohtu seadmata.

Metsaomanik on kohustatud:

- tagama metsa uuenemise võimalused ja metsa uuendamise;
- jälgima metsa seisundit, kaitsma metsa kasvutingimuste halvenemise, kahjurite ja haiguste, prahistamise ja tulekahjude eest;
- majandama ja lubama oma metsa majandada üksnes sellisel viisil, mis ei ohusta metsa kui ökosüsteemi ega kahjusta genofondi, metsamulda ja veerežiimi, metsa uuenemise ja uuendamise tingimusi, ei loo eeldusi tulekahjustuste tekkeks, seenhaiguste ja putukkahjurite levikuks ning on kooskõlas metsa säästliku kasutamise põhimõtetega;
- metsa kõrvalsaaduste varumisel rakendama ja lubama rakendada üksnes selliseid varumisviise, mis ei kahjusta kõrvalsaaduste nagu marjad, seemned ja ravimtaimed saagikust;

- esitama statistilised aruanded vastavalt riikliku statistika seadusele (RT I 1997, 51, 822) ja metsateatise.

5.1.5 Maantee kaitsevöönd

Alus: *Teeseadus* (RT I 1999, 26, 377; 93, 831; 2001, 43, 241; 50, 283; 93, 565; 2002, 41, 249; 47, 297; 53, 336; 61, 375; 63, 387);

Teede- ja sideministri 28.09.1999. a, määrus nr 59, *Tee ja tee kaitsevööndi kasutamise ja kaitsmise nõuded* (RTL 1999, 155, 2173);

Teede- ja sideministri 23.08.2002. a, määrus nr 52, *Riigimaanteede nimekiri ja riigimaanteede liigid* (RTL 2002, 100, 1544).

Tee on maantee, tänav, jalgteed ja jalgrattateed või muu sõidukite või jalakäijate liiklemiseks kasutatav rajatis, mis võib olla riigi või kohaliku omavalitsuse või muu juriidilise isiku või füüsilise isiku omandis. **Teemaa** on maa, mis õigusaktidega kehtestatud korras on määratud tee koosseisus olevate rajatiste paigutamiseks ja teehoiu korraldamiseks.

Avalikult kasutatavad teed on riigimaantee, kohalik maantee ja tänav. Tänav on linnas, alevis või alevikus paiknev rajatis, mis on ehitatud või kohandatud sõidukite või jalakäijate liiklemiseks.

Hanila vallas asuvate riigimaanteede loetelu on toodud **lisas 7**.

Tee kaitseks, teehoiu korraldamiseks, liiklusohutuse tagamiseks ning teelt lähtuvate keskkonnakahjulike ja inimesele ohtlike mõjude vähendamiseks rajatakse tee äärde **kaitsevöönd**.

- riigimaanteede (põhimaanteede, tugimaanteede ja kõrvalmaanteede) kaitsevööndi laius mõlemal pool sõiduraja telge ja mitme sõiduraja korral mõlemal pool äärmise sõiduraja telge on **50 m**.
- vastavalt Hanila Vallavolikogu määrusele nr 19 (Hanila VVKm KO 2000, 63, 941) on valla kohalike maanteede kaitsevööndi laiuks **20 m** mõlemale poole sõiduraja telge.
- eratee kaitsevööndi laius mõlemal pool sõiduraja telge ja mitme sõiduraja korral mõlemal pool äärmise sõiduraja telge on **10 - 50 m**.
- Virtsu aleviku tänavate kaitsevööndi laius on teemaa piirist kuni **10 m**, vööndi laius nähakse ette detailplaneeringuga.

Teel ja tee kaitsevööndis on tee omaniku nõusolekuta keelatud:

- maha võtta, ümber tõsta, juurde panna või kinni katta liiklusmärke ja muid liikluskorraldusvahendeid või eemaldada nendelt katteid;
- teha teel ilma ehitusloata teehoiutöid, samuti mistahes teehoiuväliseid töid, paigutada sinna töövahendeid, materjale jms; tegevusega kaitsevööndis ei tohi halvendada liiklustingimusi teel;
- ehitada nähtavust piiravaid hooneid või rajatisi ning rajada istandikku;
- ehitada kiirendus- või aeglustusrada, peale- või mahaõiduteed, alalist või ajutist müügipunkti või muud teeninduskohta;
- takistada jalakäijate liiklemist neid häiriva tegevusega;
- paigaldada valgustusseadet või teabe- ja reklaamivahendit;

- korraldada spordivõistlust või muud rahvaüritust;
- kaevandada maavara ja maa-ainest;
- teha metsa uuendamiseks lage raiet;
- teha veerežiimi muutust põhjustavat maaparandus- või muud teehoiuvälisist tööd.

Kõik teel ja tee kaitsevööndis kavandatavad teehoiuvälised ja teehoiutööd tuleb tee omanikuga kooskõlastada nende projekteerimise ajal Maanteeametiga, Läänemaa Teedevalitsusega või Hanila Vallavalitsusega.

Tee kaitsevööndi maa omanik või kasutaja on kohustatud:

- hoidma korras teemaaga külgneva kaitsevööndi maa-ala ja sellel paikneva rajatise;
- lubama kõrvaldada nähtavust piirava istandiku, puu, põõsa või muu liiklusele ohtliku rajatise;
- võimaldama paigaldada teega külgnevale kaitsevööndi kinnistule talihooldeks ajutisi lumetõkkeid, rajade lumevalle, ja kraave tuisklume tõkestamiseks ning paisata lund väljapoole teemaad, kui nimetatud tegevus ei takista juurdepääsu tema elukohale ja varale.

Tee kaitsevööndi maa omanik võib nõuda tee omanikult piirangute või servituutide tõttu tekkinud kahju hüvitamist.

Juriidilised ja füüsilised isikud, kelle kasutuses olev maa külgneb teemaaga, peavad hoolitsema, et koduloomad ja -linnud ei pääseks maanteele.

Teemaal ja teemaaga külgneval alal mulla-, maaharimis-, ehitus- ja teisi töid tegevad juriidilised ja füüsilised isikud vastutavad selle eest, et sõidukid ei kannaks teele pori, sõnnikut jms või tagavad selle pideva koristamise sõiduteelt, hoiatades ühtlasi liiklejaid teel esinevast ohust.

5.1.6 Tehnovõrkude kaitsevööndid

Alus: *Asjaõigusseadus* (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509; 2001, 34, 185; 52, 303; 93, 565; 2002, 47, 297; 53, 336; 99, 579);

Telekommunikatsiooniseadus (RT I 2000, 18, 116; 78, 495; 2001, 23, 125; 53, 310; 2002, 47, 297; 61, 375; 63, 387; 99, 580);

Elektrihutuseseadus (RT I 2002, 49, 310; 110, 659);

Vabariigi Valitsuse 02.07.2002. a, määrus nr 211, *Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatus* (RT I 10.07.2002, 58, 366);

Vabariigi Valitsuse 02.07.2002. a, määrus nr 213, *Surveseadme kaitsevööndi ulatus* (RT I 2002, 58, 368).

Liinikoridorid kinnisasjal. Omanik peab lubama paigutada oma kinnisasjale maapinnal, maapõues ja õhuruumis tehnovõrke ja -rajatise (tehnorajatise), kui nende ehitamine ei ole kinnisasja kasutamata võimalik või kui nende ehitamine teises kohas põhjustab ülemääraseid kulutusi. Samuti peab omanik lubama teostada oma kinnisasjal seaduslikul alusel paikneva tehnorajatise teenindamiseks vajalikke töid. Avariitöid võib teha omanikuga eelnevalt kokku leppimata.

Teisele isikule kuuluval kinnisasjal paiknevad tehnorajatised ei ole kinnisasja olulised osad.

Liiniservituut annab õiguse juhtida läbi võõra kinnisasja oma kinnisasjale gaasi- elektri-, side- ja muid liine.

Telekommunikatsiooni liinirajatis on maapinna või veekogu põhjaga püsivalt ühendatud telekommunikatsioonivõrgu osa, milleks on kaablitunnel või -kanalisatsioon või postidele paigutatud kaablite või juhtmete kogum. Liinirajatiseks on ka raadiosidemast.

Liinirajatise kaitsevöönd on ala, mis on määratletud liinirajatise keskjoonest mõlemale poole või raadiomasti keskpunktist raadiusega. Liinirajatise kaitsevööndi mõõtmed on **2 m**.

Liinirajatise kaitsevööndis on liinirajatise omaniku loata keelatud igasugune tegevus, mis võib ohustada liinirajatist. Liinirajatise kaitsevööndis kasvavate puude okste lõikamise kohustus on maavaldajal, kelle maa peal need puud kasvavad. Sellega seotud kulud kannab liinirajatise omanik, kui tema ja maavaldaja ei ole kokku leppinud teisiti.

Õhuliini kaitsevöönd on maa-ala ja õhuruum, mida piiravad mõlemal pool piki liini telge paiknevad mõttelised vertikaaltasandid, ning mille ulatus:

- alla 1 kV pingega liinide korral on **2 m**;
- kuni 20 kV pingega liinide korral on **10 m**;
- 35...110 kV pingega liinide korral on **25 m**.

Maakaabelliini maa-ala kaitsevöönd on piki kaabelliini kulgev ala, mida mõlemalt poolt piiravad liini äärmistest kaablitest **1 m** kaugusel paiknevad mõttelised vertikaaltasandid.

Veekaabelliini kaitsevöönd on piki kaabelliini kulgev veepinnast põhjani ulatuv veeruum, mida mõlemalt poolt piiravad liini äärmistest kaablitest meres ja järvedes **100 m** kaugusel ning jõgedes **50 m** kaugusel paiknevad mõttelised vertikaaltasandid.

Alajaamade ja jaotusseadmete ümber ulatub kaitsevöönd **2 m** kaugusele piirdeaiast, seinast või nende puudumisel seadmest.

Elektripaigaldise kaitsevöönd on elektripaigaldist, kui see on iseseisev ehitis, ümbritsev maa-ala, õhuruum või veekogu, kus ohutuse tagamise vajadusest lähtudes kitsendatakse kinnisasja kasutamist. Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatuse kehtestab Vabariigi Valitsus tulenevalt elektripaigaldise ohutasemest, pingest, võimsusest ja asukohast.

Elektripaigaldise kaitsevööndis on keelatud tõkestada juurdepääsu elektripaigaldisele, ladustada jäätmeid, tuleohtlikke materjale ja aineid, teha tuld, põhjustada oma tegevusega elektripaigaldise saastamist ja korrosiooni ning korraldada massiüritusi, kui tegemist on üle 1000-voldise nimipingega elektripaigaldisega.

Elektripaigaldise omaniku loata on keelatud:

- elektripaigaldise kaitsevööndis ehitada, teha mis tahes mäe-, laadimis-, süvendus-, lõhkamis-, üleujutus-, niisutus- ja maaparandustöid, istutada ning langetada puid ja põõsaid;
- elektri-veekaabelliinide kaitsevööndis teha süvendustöid, veesõidukiga ankrusse heita, liikuda heidetud ankru, kettide, logide, traalide ja võrkudega;
- elektri-veekaabelliinide kaitsevööndis paigaldada veesõidukite liiklustähiseid ja poisid ning lõhata ja varuda jääd;
- elektri-õhuliinide kaitsevööndis sõita masinate ja mehhanismidega, mille üldkõrgus maapinnast koos veosega või ilma selleta on üle **4,5 m**;
- elektri-maakaabelliinide kaitsevööndis töötada löökmehhanismidega, tasandada pinnast, teha mullatöid sügavamal kui **0,3 m**, küntaval maal sügavamal kui **0,45 m** ning ladustada ja teisaldada raskusi.

Maa-aluste soojustorustike kaitsevöönd:

Maa-aluste soojustorustike, mida mõlemal pool torustikke piiravad äärmise torustiku isolatsiooni välispinnast järgmistel kaugustel asuvad mõttelised vertikaaltasandid ja horisontaaltasand, kaitsevööndi ulatus on:

- alla 200 mm läbimõõduga torustiku korral **2 m**;
- 200 mm ja suurema läbimõõduga torustiku korral **3 m**.

Maapealsete soojustorustike kaitsevöönd:

Maapealsete soojustorustike, mida mõlemal pool torustikke piiravad äärmise torustiku isolatsiooni välispinnast järgmistel kaugustel asuvad mõttelised vertikaaltasandid, kaitsevööndi ulatus:

- aurutorustikul töö rõhul üle 16 baari on **10 m**;
- aurutorustikul töö rõhul 16 baari ja alla selle on **5 m**;
- veetorustikul töö rõhul üle 6 baari on **5 m**;
- veetorustikul töö rõhul 6 baari ja alla selle on **2 m**.

Kaugküttevõrgu juurde kuuluvate rajatiste ja hoonete kaitsevöönd:

Kaugküttevõrgu juurde kuuluvate drenaažitorude, jaotuskambrite, pumbamajade, mõõtesõlmede ning reguleeripunktide rajatiste ja hoonete kaitsevöönd on maa-ala ja õhuruum, mis asub välisseina äärmistest punktidest **2 m** kaugusel paiknevate mõtteliste vertikaalide vahel.

Kommunikatsioonide (kanalisatsioon, vesi, side, gaas, elekter jne) kaitsevöönd:

Kanalisatsiooni-, vee-, side- ja gaasitrasside ning elektrikaablite ja teiste kommunikatsioonide rajamisel kaugküttevõrgu kaitsevööndisse on vähimad kaugused kaugküttetorustiku välispinnast kommunikatsiooni välispinnani:

- ristumisel **0,2 m**;
- paralleelsel kulgemisel **1 m**.

5.1.7 Puurkaevude sanitaarkaitsevöönd

Alus: *Veeseadus* (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 240; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2001, 7, 19; 24, 133; 42, 234; 50, 283; 94, 577; 2002, 1, 1; 61, 375; 63, 387);

Asjaõigusseadus (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509; 2001, 34, 185; 52, 303; 93, 565; 2002, 47, 297; 53, 336; 99, 579);

Keskkonnaministri 16.12.1996. a, määrus nr 61, *Veehaarde sanitaarkaitseala moodustamise ja projekteerimise kord* (RTL 1997, 3, 8).

Põhjaveehaardele moodustatakse sanitaarkaitseala, üldjuhul **50 m** raadiuses ümber puurkaevu või **50 m** kaugusele mõlemale poole kaevusid ühendavast sirgjoonest ja **50 m** raadiuses ümber puurkaevude rea otsmiste puurkaevude.

Sanitaarkaitseala ei moodustata, kui kasutatav põhjavesi ei sobi omadustelt olmeveeks või kui vett võetakse põhjaveekihist alla 10 m³ ööpäevas ühe kinnisasja vajaduseks.

Veehaarde sanitaarkaitseala ulatust võib vähendada Keskkonnaminister veeseaduses §28 toodud juhtudel.

Põhjaveehaarde sanitaarkaitsealal on keelatud majandustegevus, välja arvatud veehaarde-rajatiste teenindamine, metsa hooldamine, heintaimede niitmine ja veeseire. Veehaarde omanik või valdaja võib keelata veehaarderajatise teenindamisega mitteseotud isikute viibimise veehaarderajatise seadmetel.

Maaomanik, veehaarde omanik või valdaja ei tohi keelata veejuhtimisservituuti (AS §189 ja §164) läbi sanitaarkaitseala, kui see ei halvenda põhja- või pinnavee kaitstust ega veehaarde tööd.

5.1.8 Põhja- ja pinnavee kaitse põllumajanduslikest reostusallikatest pärineva reostuse eest

Alus: *Veeseadus* (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 240; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2001, 7, 19; 24, 133; 42, 234; 50, 283; 94, 577; 2002, 1, 1; 61, 375; 63, 387);

Vabariigi Valitsuse 28.08.2001. a, määrus nr 288, *Veekaitseenõuded väetise- ja sõnnikuhoidlatele ning siloladustamiskohtadele ja mineraalväetiste, sõnniku ning silomahla kasutamise ja hoidmise nõuded* (RT I 2001, 72, 443; 2002, 15, 89).

Põhja- ja pinnavee kaitseks põllumajanduslikest reostusallikatest pärineva reostuse ennetamiseks ja piiramiseks tuleb järgida Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud mineraalväetiste, sõnniku ning silomahla kasutamise ja hoidmise nõudeid.

Sõnnikuga on lubatud anda haritava maa hektari kohta külvikorra keskmisena kuni 170 kg lämmastikku aastas. Mineraalväetistega on lubatud anda haritava maa hektari kohta külvikorra keskmisena 30 kg fosforit aastas ja selline kogus lämmastikku, mis on põllumajanduskultuuride kasvuks vajalik ning vastavuses kehtestatud mineraalväetiste, sõnniku ning silomahla kasutamise ja hoidmise nõuetega.

Haritava maa ühe hektari kohta tohib pidada kuni 1,5 loomühikule vastaval hulgal loomi. Suuremale arvule loomühikutele vastaval hulgal loomi haritava maa ühe hektari kohta tohib pidada nõuetekohase mahutavusega sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla või sõnniku müügilepingu olemasolu korral.

Põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel reoveesette kasutamisel tuleb järgida keskkonnaministri määrusega kehtestatud nõudeid.

Põllumajandustootjal on soovitatav järgida head põllumajandustava st üldtunnustatud tootmisvõtteid ja -viise, mille järgimise korral ei teki ohtu keskkonnale.

Allikate ja karstilehtrite ümbruses on **10 m** ulatuses veepiirist või karstilehtrite servast keelatud väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine ning vee kvaliteeti ohustav muu tegevus.

5.1.9 Maaparandussüsteemidega seotud nõuded

Alus: *Maaparandusseadus* (RT I 2003, 15, 84);

Asjaõigusseadus (RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509; 2001, 34, 185; 52, 303; 93, 565; 2002, 47, 297; 53, 336; 99, 579);

Keskkonnaministri 24.12.1996. a, määrus nr 64, *Veekaitse nõuete kehtestamine maaparandussüsteemide ehitamisel ja ekspluateerimisel* (RTL 1997, 14, 87; 1999, 34, 415);

Vabariigi Valitsuse 14.10.1994. a, määrus nr 369, *Riigi poolt korrashoitavate eesvoolude nimekirja ja Munitsipaalomandisse antavate maaparandussüsteemide nimistu* (RT I 1994, 70, 1222).

Maaparandussüsteem on maa kuivendamiseks, niisutamiseks või veerežiimi kahepoolseks reguleerimiseks vajalike rajatiste ja hoonete kompleks. Eesvool on pinnaveekogu koos sellel asuvate rajatistega, kui sellesse suubuvad teised veejuhtmed. Niisutussüsteem on rajatiste kompleks vee ammutamiseks veeallikast ja selle jaotamiseks niisutatavale maa-alale.

Maaparandustööde tegemiseks ja maaparandushoiuks võib asutada maaparandusühistu. Maaparandusühistu liikmeteks võivad olla maaomanikud ja -valdajad omaniku volituse alusel, kelle maatükile või ettevõttele toob ühistu tegevus kasu. Maaparandusühistu liikmeks olemine on sellega seotud maatüki või ettevõtte omanikule kohustuslik, kui ta saab kasu maaparandussüsteemi toimimisest.

Maaparandussüsteemide rajamine:

Maaparanduslikke ehitustöid võib teha, sõltumata maatüki kuuluvusest, vaid kooskõlastatud maaparandusprojekti ja ehitusloa alusel. Maaparandusprojekti kooskõlastamisest ja ehitusloa väljaandmisest keeldutakse, kui maaparandustöödega rikutakse kaitsereežiimi, põhjendamatult kahjustatakse või põhjendamatult muudetakse loodust või tekitatakse kahju teistele maaomanikele või maa- ja veekasutajatele. Maaparandusprojekti sisalduvate ja tehnoloogianõuetega nähakse ette maastikuhooldus ning tagatakse maaparandussüsteemide rajamisel ja korrashoiul loodusvarade, looduskeskkonna, loodusobjektide, muinasmälestiste ning teistele omanikele kuuluvate rajatiste hoid ja säilimine.

Maa kruntimisel või ümberkruntimisel kooskõlas maakorralduslike õigusaktidega tuleb tagada maaparandussüsteemi toimimine ja kaitse.

Maaparandushoidu korraldab maaparandussüsteemi omanik.

Riigi poolt Hanila vallas korrashoitavate eesvoolude nimekiri on toodud **tabelis 13**.

Tabel 13. Riigi poolt korrashoitavad eesvoolud Hanila vallas

Jrk nr	Kood	Nimi	Reguleeritud lõigu pikkus (km)
1	1118800	Männiku kraav	3,8
2	1119100	Hanila oja	7,0
3	1119200	Uustalu kraav	5,7
4	1119500	Höbesalu kraav	4,5
5	1119400	Kuuendiku kraav	3,0
6	1119300	Virita kraav	5,0

Kitsendused maaparandushoiul:

Igasugune kunstlik veevoolu takistamine ja ummistamine maaparandussüsteemis ning veevõtt maaparandussüsteemist, kui see tekitab kahju teisele maaomanikule või maaparandussüsteemile, on keelatud. Maad ei või harida lähemal kui üks meeter eesvoolu perva, kui seadusega või Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras ei määrata kindlaks laiemat veekaitsevööndit.

Maaomanik peab lubama kasutada oma maad maaparandussüsteemide seisundi kontrollimiseks, maaparanduslikeks uurimis- ja projekteerimistöödeks, maaparandustöödest tingitud ajutisteks läbisõitudeks ja pinnase paigaldamiseks, kui hüvitatakse talle tekitatud kahju.

Maaparandussüsteemi rajamine võõrale maale:

Maa kuivendamiseks või niisutamiseks vajaliku veejuhtme rajamine võõrale maale võib toimuda *asjaõigusseaduse* (RT I 1993, 39, 590) paragrahv 163 3. lõikes ja paragrahvis 164 sätestatud tingimustel. Vee juhtimiseks läbi võõra maa tuleb asjaosalistel seada servituut valitseva kinnisasja kasuks, mille kohta kohaldatakse *asjaõigusseaduse* sätteid, kui *maaparandusseadusest* ei tulene teisiti. Vee juhtimine peab toimuma võimalikult mööda piire või sihte, kus maaparandussüsteem maa kasutamist kõige vähem takistab ja maale kõige vähem kahju tekitab. Läbi õue, puistike, viljapuu- ja köögiviljaaedade võib vett juhtida ainult toruveejuhtmetega, kui omanikuga ei lepita kokku teisiti.

Loa andmine maaparandussüsteemi rajamiseks võõrale maale:

Vee juhtimiseks läbi võõra maa võidakse anda ajutine või alaline luba, kui: 1) loa taotleja kasu on oluliselt suurem teisele omanikule tekitatavast kahjust; 2) loa taotleja kohustub rakendama ettevaatusabinõusid, mis võimaldavad kahju ära hoida või vähendada. Ehitusluba maaparandussüsteemi rajamiseks võõrale maale antakse pärast servituudi kandmist kinnistusraamatusse.

Maaparandussüsteemi kasutamise korra kehtestab süsteemi omanik kokkuleppel maaomaniku või -valdajaga, kelle maal temale kuuluv süsteem või selle osad asuvad. Maaomanikul või -valdajal on õigus kasutada tema maale rajatud maaparandussüsteemi või selle osi omanikuga kokkulepitud tingimustel.

Veekogude kallastel rakendatakse järgmisi keskkonnakaitsemeetmeid:

- veekogu kallastele rajatakse puhverribasid või puhverlodusid;
- voolusängis oleva reostuse püüdmiseks on sobiva reljeefiga kohtades võimalik ehitada settebasseine;
- vajaduse korral võib voolusängis oleva reostuse püüdmiseks kasutada keemilisi filtreid.

5.1.10 Kanalisatsiooni reoveepuhastite ja -pumplate kujud

Alus: *Veeseadus* (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 240; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2001, 7, 19; 24, 133; 42, 234; 50, 283; 94, 577; 2002, 1, 1; 61, 375; 63, 387);

Vabariigi Valitsuse 16.05.2001. a, määrus nr 171, *Kanalisatsiooniehitiste vee-kaitsenõuded* (RT I 2001, 47, 261);

Vabariigi Valitsuse 31.07.2001. a, määrus nr 269, *Heitvee veekogusse või pinnasesse juhtimise kord* (RT I 2001, 69, 424).

Reostusallika ohtliku seisundi tekke vältimiseks ja vee reostumise ennetamiseks on kehtestatud kanalisatsiooniehitiste veekaitsenõuded, mis on potentsiaalselt ohtlike reostusallikate ehitus-, planeerimis- ja ekspluatatsiooninõuded, mis aitavad vältida reostusallika ohtlikku seisundit ja vähendada tekkiva reostuse mõju.

Reoveepuhasti asukoha valikul tuleb arvestada:

- et reoveepuhasti paikneks kohas, kus reoveepuhasti avarii korral reovesi ei ohusta põhjavett;
- et reoveepuhasti jääks asulast valdavate tuulte suhtes allatuult;
- et reoveepuhasti paikneks kohas, mida ei ohusta üleujutused;
- maa-ala ehitus- ja hüdrogeoloogilisi tingimusi.

Kuja on kanalisatsiooniehitise, torustik välja arvatud, lubatud kõige väiksem kaugus tsiviilhoonest või joogivee salvkaevust. Kuja ulatus sõltub suublaks olevast pinnasest ja selle omadustest, reoveepuhasti jõudlusest, reovee puhastamise viisist ja reoveepumplasse juhitava reovee vooluhulgast.

Tabel 14. Reoveepuhasti kuja

Reovee puhastamisviis	Kuja (m)
Reoveesettetahendus- ja kompostimisväljakutega mehaaniline või bioloogiline reoveepuhasti või eraldi paiknevad reoveesettetahendus- ja kompostimisväljakud	100
Biotiik, tehismärgala, avaveeline taimestikpuhasti	100
Mehaaniline või bioloogiline reoveepuhasti, kus reoveesetet käideldakse kinnises hoones	50

Virtsu alevikus asuva reoveepuhasti kuja on **50 m**.

Ühiskanalisatsiooni reoveepumpla kuja – lubatud kõige väiksem kaugus tsiviilhoonest või joogivee salvkaevust – sõltub reoveepumplasse juhitava reovee vooluhulgast:

- kui vooluhulk on kuni 10 m³/d, on kuja **10 m**;
- kui vooluhulk on üle 10 m³/d, on kuja **20 m**.

Purgimissõlme kuja peab olema **30 m**.

Kanalisatsiooni kaudu või vahetult veekogusse või pinnasesse suunatava heitvee reostusnäitajad peavad vastama Vabariigi Valitsuse määrmuses kehtestatud nõuetele.

Heitvee veekogusse juhtimine:

Väikese reostuskoormusega (vähem kui 2000 ie) reostusallikatest pärinev reovesi tuleb enne veekogusse juhtimist puhastada nii, et see vastaks vee erikasutusloas nõutavatele heitvee reostusnäitajate piirväärtustele või reovee puhastusastmetele ja oleks tagatud fosforiärastus reostustundlikku suublasse juhitud heitveest.

Reostustundlikeks suublateks loetakse *Veeseaduse* § 15 lõike 4 alusel kehtestatud heitveesuublana kasutatavate veekogude või nende osade nimekirja kuuluvaid reostustundlikke suublaid.

Saastatud sademevett peab enne suublasse juhtimist puhastama.

Heitvee pinnasesse juhtimine:

Kui heitvee juhtimine kaugel asuvasse veekogusse on ebamajanduslik ning ei ole põhjavee reostumise ohtu, võib heitvett immutada pinnasesse, v.a veehaarde sanitaarkaitsealal ja mitte lähemal kui 50 m selle välispiirist, järgmistes kogustes:

- 10 - 50 m³ ööpäevas pärast reovee bioloogilist puhastamist;
- kuni 10 m³ ööpäevas pärast reovee mehaanilist puhastamist.

Lahkvoolse kanalisatsiooni kaudu tohib sademevett pärast mehaanilist puhastust ja vastavalt Vabariigi Valitsuse määruses toodud nõuetele immutada pinnasesse, välja arvatud joogiveeallika sanitaarkaitsealadel ja nende välispiirist lähemal kui 50 m.

Heitvee pinnasesse juhtimise tingimused (hulk pindalaühiku kohta, reostusnäitajate lubatavad piirväärtused jm) täpsustatakse vee erikasutusloas.

Reoveekogumisaladel on heitvee pinnasesse immutamine keelatud, kui reoveekogumisalal on põhjavee kaitseks ehitatud kanalisatsioon. Kanalisatsiooni puudumisel peavad reoveekogumisaladel reovee kogumiseks olema kogumiskaevud.

Nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel võib pinnasesse immutada kuni 10 m³ vähemalt bioloogiliselt puhastatud heitvett ööpäevas.

Heitvee immutussügavus peab olema aasta ringi vähemalt 1,2 m ülalpool põhjavee kõrgeimat taset.

Omapuhasti rajamisel arvestatavad nõuded:

- omapuhasti kuja on vähemalt **10 m** (va septikul);
- septiku kuja on vähemalt **5 m**;
- omapuhastit tohib ehitada väljapoole reovee kogumisalasid;
- omapuhasti peab paiknema joogiveekaevude suhtes allanõlva ning põhjavee liikumissuuna suhtes allavoolu.

Tabel 15. Omapuhasti kuja

Maapinna lang %	Kuja meetrites		
	Suublaks olev pinnas ja selle omadused		
	Keskliivast peenem liiv ja muu peenteraline pinnas, mille $d_{10}^1 < 0,1\text{mm}$	Peenliivast jämedam liiv ja muu keskterine pinnas, mille $d_{10}^1 > 0,1\text{mm}$	Moreen
< 5	30	50	30
5 - 15	20	30	20

1 d₁₀ – tera läbimõõt, millest väiksemaid osakesi on pinnases 10 %.

5.1.11 Välisõhu saastekaitse

Alus: *Välisõhu kaitse seadus* (RT I 1998, 41/42, 624; 1999, 10, 155; 95, 843; 2001, 50, 283; 2002, 61, 375; 63, 387);

Sotsiaalministri 18.09.2000. a, määrus nr 59, *Paikse saasteallika sanitaarkaitseala eritingimused* (RTL 2000, 103, 1617).

Saasteallikas on saasteaineid välisõhku suunav või eraldav objekt. Saasteallikad jagunevad paikseteks ja liikuvateks saasteallikateks. Paikne saasteallikas on püsiva asukohaga saasteallikas. Liikuv saasteallikas on mootorsõiduk või liikurmasin, mis kasutab gaasilist, vedelat või tahket kütust.

Paikse saasteallika valdajale annab saasteloa saasteallika asukohajärgne keskkonnateenistus, kui saasteainete väljumiskõrgus on **kuni 100 m** maapinnast ning Keskkonnaministeerium, kui saasteainete väljumiskõrgus vähemalt ühest saasteallika valdaja valduses olevast saasteallikast on **üle 100 m** maapinnast.

Välisõhu saastamise all mõistetakse saasteallikast tingitud saasteainete sisaldust välisõhus, mis tulenevad mitteioniseerivast kiirgusest, müra, vibratsioonist, infra- ja ultrahelisel. Paikse saasteallika valdaja peab kavandama meetmeid välisõhku eralduvate saasteainete koguste piiramiseks, et vähendada saastetaset ebasoodsate ilmastikutingimuste puhul.

Kui saasteallika valdajal on tehnilistel või majanduslikel põhjustel võimatu vältida saastetaseme piirväärtuse ületamist väljaspool oma territooriumi, võib ta taotleda sanitaarkaitseala moodustamist saasteallika ümber. Sanitaarkaitseala on maa-ala saasteallika ümber, mille piires kehtivad eritingimused ning mille kohal olevas õhus võib saastetaseme piirväärtust ületada.

Sanitaarkaitseala piirid määrab Hanila Vallavalitsus kokkuleppel saasteallikaga piirnevate maavaldajatega. Sanitaarkaitsealale ei projekteerita ega rajata elamuid, puhke-, spordi-, laste-, õppe-, tervishoiu- ja hoolekandeehitisi. Sanitaarkaitseala ei kasutata puhkealana, seal ei korraldata spordiüritusi ega muid inimeste massilise kogunemisega seotud üritusi või tegevust.

Saasteainete välisõhku eraldumist vähendavad abinõud ei tohi kaasa tuua mulla, vee ja muude loodusobjektide saastamist.

Hanila Vallavalitsus võib keskkonna kaitse ja inimese tervise huvides:

- saasteainete hajumiseks ebasoodsate ilmastikutingimuste korral liiklusmärkidega piirata mootorsõidukite ja liikurmasinate liikumist ja kasutamist, välja arvatud eritalituse sõidukid ning piirata paiksete saasteallikate tööd oma haldusterritooriumi teatud piirkondades vastavalt välisõhu saasteloa märgitud tingimustele;
- ajutiselt või alaliselt piirata mootorsõidukite ja liikurmasinate liiklemist teatud piirkonnas, puhke- ja turismialal, vältimaks kehtestatud saastetaseme piirväärtuste ületamist.

Saasteallika valdaja on kohustatud ja peab:

- otsekohe teatama Hanila Vallavalitsusele ja saasteloa väljaandjale kõigist muudatustest tootmises või tehnoloogias, mis suurendavad saasteainete heitkoguseid või halvendavad oluliselt nende hajumistingimusi;
- kavandama meetmeid välisõhku eralduvate saasteainete koguste piiramiseks, et vähendada saastetaset ebasoodsate ilmastikutingimuste puhul, korralduse saasteainete eraldumise piiramiseks annab Hanila Vallavalitsus;

- teatama Hanila Vallavalitsusele paikse saasteallika valdaja muutumisest ühe kuu jooksul, alates valduse üleminekust.

5.1.12 Naftasaaduste hoidmisehitiste kujad

Alus: Vabariigi Valitsuse 16.05.2001. a, määrus nr 172, *Naftasaaduste hoidmisehitiste veekaitseenõuded* (RT I 2001, 47, 262; 99, 628).

Hoidmisehitis on:

- naftasaaduste mahuti, mille maht on üle 3 m³;
- üle 3 m³ mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega;
- üle 3 m³ mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega ning laadimis- või tankimisplatsiga.

Hoidmisehitise asukoha valikul tuleb eelistada alasid: kus põhjavesi on reostuse eest keskmiselt või hästi kaitstud; kus hoidmisehitis jääks asulast valdavate tuulte suhtes alla-tuult; mida ei ohusta ülejutused; mida kasutatakse tootmismisena.

Kuja on naftasaaduste hoidmisehitise mahuti välispinna või selle täitmis- või tühjendusava lubatud kõige väiksem kaugus suurõnnetuse ohuga ettevõttest, sanitaarkaitsealata kaevust ja tsiviilhoonest, v.a naftasaaduste hoidmisehitise teenindamisega seotud hoone.

Tabel 16. Naftasaaduste hoidmisehitiste kujad

Hoidmisehitise suurus	Kuja m
väike hoidmisehitis – maht on 3 kuni 10 m ³	vähemalt 25 m
keskmine hoidmisehitis – maht on üle 10 m ³ ja kuni 5000 m ³	vähemalt 50 m , kui hoidmisehitise mahuti maht on kuni 1000 m³ ; vähemalt 100 m , kui hoidmisehitise mahuti maht on üle 1000 m³

Hoidmisehitise tohib rajada veehaarde sanitaarkaitsealasse või suurõnnetuse ohuga ettevõtte territooriumile, kui hoidmisehitis teenindab ainult veehaaret või suurõnnetuse ohuga ettevõtet.

5.1.13 Jäätmekäitlus

Alus: *Jäätmeseadus* (RT I 1998, 57, 861; 1999, 10, 155; 23, 353; 95, 843; 2001, 16, 72; 24, 133; 43, 239; 50, 283; 56, 340; 93, 565; 2002, 61, 375; 63, 387).

Iga tegevuse juures tuleb rakendada kõiki sobivaid jäätmetekke vältimise ja jäätmete hulga vähendamise võimalusi, samuti kanda hoolt, et jäätmed ei põhjustaks ülemäära ohtu tervisele ega keskkonnale.

Jäätmete kogumise, veo, hoidmise, taaskasutamise ja kõrvaldamise korralduse ning nende tegevustega seotud tehnilised nõuded; jäätmetest tervisele ja keskkonnale põhjustatud ohu vältimise või vähendamise meetmed Hanila vallas on kehtestatud Hanila valla jäätme-hoolduseeskirjaga (KO 2000, 43, 665) Hanila Vallavolikogu 25.04.2000. a määrus nr 13.

5.1.14 Tuleohutusnõuded

Alus: Siseministri 8.09.2000. a, määrus nr 55, *Tuleohutuse üldnõuded* (RTL 2000, 99, 1559);

Keskkonnaministri 15.06.1998. a, määrus nr 46, *Metsa ja muu taimeistikuga kaetud alade tuleohutusnõuded* (RTL 1998, 216/217, 854).

Vastutus tuleohutusnõuete täitmise eest krundil lasub selle omanikul ja valdajal. Territooriumi sõidutee, juurdepääs ehitisele ja ladustatud materjalile ning tuletõrje-veevõtu-kohale hoitakse vaba ning aastaringselt kasutamiskõlblikus seisukorras. Objekti territoorium tuleb hoida alaliselt puhas põlevmaterjali jäätmetest. Põlevmaterjali jäätmeid kogutakse ja hoitakse selleks määratud kohas või taaras. Jäätmete hoiukoht peab paiknema põlevmaterjalist või süttiva pinnakihi ehitisest või mis tahes tulepüsvusega ehitise välis-seinas olevast ukse-, akna- või muust avast vähemalt **2 m** kaugusel.

Territooriumil ei tohi:

- ladustada ehitiste vahelisse tuleohutuskuja alasse mis tahes põlevmaterjali, põlev-pakendis seadet või -taarat ning parkida mootorsõidukit või muud tehnikat;
- rajada ehitist ilma kehtestatud korras heakskiidetud ehitusprojektita;
- sõita sädemepüüdjate mootorsõidukiga põlevvedeliku või -gaasi või muu kergestisüt-tiva materjali kasutamise- ja hoiukohta või -ruumi;
- teostada tule- ja plahvatusohtlikku protsessi väljaspool selleks otstarbeks seadistatud kohta;
- remontida põlevvedeliku või -gaasiga täidetud torustikku või seadet;
- ladustada põlevmaterjali vahetult isoleerimata juhtmetega elektriõhuliini alla või lähemale kui **2 m** objekti territooriumi välispiirist;
- valada põlevvedelikku ja oksüdeerijat maha või kanalisatsioonivõrku;
- tankida mootorsõidukit vahetult selle hoiukohas;
- põletada kulu, välja arvatud keskkonnaministri 15.06.1998. a määruses nr 46 *Metsa ja muu taimeistikuga kaetud alade tuleohutusnõuete kinnitamine* (RTL 1998, 216/217, 854) kehtestatud juhtudel ja korras.

Tulemüürist või muust tuletõkketarindist mis tahes kommunikatsiooni läbiviigukoht täidetakse kogu tarindi paksuses mittepõleva materjaliga, mis ei vähenda tarindi tule-püsvusega. Kelder ja pööning hoitakse korras ja puhas põlevmaterjali jäätmetest, nende ukseid lukustatakse ning aknad klaasitakse ja suletakse. Ehitises on keelatud muuta ehitise või ruumi kasutusotstarvet, seda rekonstrueerida, ümber planeerida, kapitaalselt remontida või tehniliselt ümber seadistada ilma kehtestatud korras heakskiidetud ehitusprojektita.

Kütust tuleb hoida selleks ettenähtud ruumis või väljaspool ehitist vähemalt 4 m kaugusel asuval platsil.

Tulekahju tekkimisel tuleb tagada inimeste ohutus ja nende kiire evakueerimine või pääst-mine ohustatud alast.

Tuleohtlik aeg algab kevadel pärast lume sulamist ning lõpeb sügisel vihmaste ilmade saabumisel. Sel ajal on kulu põletamine üldjuhul keelatud, samuti risu põletamine (välja arvatud selleks kohandatud kohas vihmasel ajal maaomaniku või -valdaja loal).

Täpsed tuleohutuskujad määratakse detailplaneeringu või ehitusprojektiga.

Enne massiürituste korraldamist kontrollib objekti valdaja või ürituse tuleohutuse eest vastutav isik üritusega seotud ruumi või muu paiga üldist tuleohutusseisundit, evakuatsioonitee ja -pääsu kasutamisvalmidust, veendub ettenähtud tuletõrje- ja päästevahendite olemasolus ja töökorras olekus.

Tuletõrje-veevõrgu veeandmisvõime tõhusust kontrollitakse vähemalt kord aastas.

Tuletõrje-veehoidla või looduslikul veekogul tulekustutusvee võtmiseks kohandatud veevõtukoht tähistatakse eraldi tulbal kuni **2 m** kõrgusele kinnitatud sildiga, mille kaugus vahetust veevõtukohest on kuni **2 m**.

5.1.15 Müra normtasemed

Alus: Sotsiaalministri 04.03.2002. a, määrus nr 42, *Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid* (RTL 2002, 38, 511);

Vabariigi Valitsuse 26.01.1999. a, määrus nr 38, *Eluruumidele esitatavate nõuete ja üüri arvestamise korra kinnitamine* (RT I 1999, 9, 38; 2000, 66, 427; 2001, 67, 403; 97, 613; 2002, 66, 402).

Müra normtasemete kehtestamisel lähtutakse:

- päevasest (7.00-23.00) ja öisest (23.00-7.00) ajavahemikust;
- müraallikast: auto-, raudtee- ja lennuliiklus, veesõidukite liiklus, tööstus-, teenindus- ja kaubandusettevõtted, spordiväljakud ja meelelahutuspaigad, ehitustööd, elamute ja üldkasutusega hoonete tehnoeadmed, naabrite müra (olmemüra);
- müra iseloomust: püsiva või muutuva tasemega müra;
- välismüra normimisel: hoonestatud või hoonestamata ala kategooriast.

Hoonestatud või hoonestamata alad jaotatakse üldplaneeringu alusel:

- I kategooria: looduslikud puhkealad ja rahvuspargid, puhke- ja tervishoiuasutuste puhkealad;
- II kategooria: laste- ja õppeasutused, tervishoiu- ja hoolekandeasutused, elamualad, puhkealad ja pargid linnades ning asulates;
- III kategooria: segaala (elamud ja ühiskasutusega hooned, kaubandus-, teenindus- ja tootmisettevõtted);
- IV kategooria: tööstusala.

Välismüra ja ruumides lubatud müra osas tuleb lähtuda Sotsiaalministri 04.03.2002. a määrusest nr 42, *Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid* toodud arvulistest suurustest. Siinkohal on määrusest välja toodud ainult taotlustaseme arvsuurused uutel planeeritavatel aladel:

Tabel 17. Liiklusmüra (auto-, raudtee- ja lennuliiklus, veesõidukite liiklus) ekvivalenttase $L_{pA,eq,T}$, dB

	päeval	öösel
I kategooria	50	40
II kategooria	55	45
III kategooria	60	50
IV kategooria	65	55

Tabel 18. Tööstusettevõtete müra ekvivalenttase $L_{pA,eq,T}$ dB

	päeval	öösel
I kategooria	45	35
II kategooria	50	40
III kategooria	55	45
IV kategooria	65	55

Kaubandus- ja teenindusettevõtete, spordiväljakute ja meelelahutuspaikade tegevusest põhjustatud müra taotlustase on samane tööstusmüra taotlustaseme arvusuurusega uutel planeeritavatel aladel.

Projekteerimistingimuste määramisel tuleb lähtuda Sotsiaalministri 04.03.2002. a määrmuses nr 42, *Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid* toodud arvulistest suurustest.

5.1.16 Nõuded supelrannale

Alus: Vabariigi Valitsuse 25.07.2000. a, määrus nr 247, *Tervisekaitsenõuded supelrannale ja suplusveele* (RT I 2000, 64, 407).

Veekogu või selle osa, mille ääres on asutatud supelrand või kavandatakse seda asutada, peab kuuluma vähemalt heasse pinnaveekogu kvaliteediklassi. Veekogu osa, mille ääres on supelrand, peab olema liivase või kruusase põhjaga, lauge, ilma järsakute, aukude ja teravate kivideta ning vaba mudast ja ujumist segavast taimestikust. Veekogu osas ei tohi olla allikaid ega veekeeriseid ning vee voolukiirus ei tohi ületada 0,5 m/s, vee sügavus supelranna üldkasutatavas osas ei tohi ületada 1,8 m ning lastele ettenähtud osas 0,7 m.

Supelranna koormuse kavandamisel arvestatakse vähemalt 4 m² maismaa pindala ühe kasutaja kohta (lastele vähemalt 3 m²).

Suplushooaeg on ajavahemik 15. maist 15. septembrini.

Autode parkimisplats peab asuma vähemalt 50 m kaugusel supelranna puhkealast, kuid mitte lähemal kui 100 m veepiirist. Supelranna puhkeala ja parkimisplatsi vahel peab olema kõrghaljastus.

Suplemiseks ja ujumiseks kasutatav veekogu osa peab olema eraldatud hoiatusmärkidega.

Purjelaudu, purje-, sõude- ja mootorpaate, kaatreid ning skuutreid, välja arvatud vetelpäästeteenistuse veesõidukid, tohib kasutada mitte lähemal kui 150 m suplemiseks ja ujumiseks eraldatud veekogu osast ja see piir peab olema tähistatud hoiatusmärkidega.

Supelranna kasutamisel peab valdaja tagama kogu suplushooaja vältel:

- supelranna kogu territooriumi hooldamise, sealhulgas merest väljauhutud prahi kogumise ja supelrannast äravedamise iga päev enne kella 8 hommikul ning selle käitlemise vastavalt *Jäätmeseaduse* (RT I 1998, 57, 861; 88, õiend; 1999, 10, 155; 23, 353; 95, 843) nõuetele;
- suplusvee kvaliteedi uurimise vastavalt käesoleva määruse nõuetele;
- pindmise liivakihi puhastamise ja tasandamise, vajadusel ka puhta liiva pealevedamise;
- prügiurnide ja -konteinerite süstemaatilise tühjendamise ning puhastamise;
- käimlate igapäevase koristamise ja desinfitseerimise.

Suplusvesi on mageveekogu- või merevesi, mida kasutatakse supelrannas suplemiseks ja ujumiseks, väliujulasse juhitud veekoguvesi ning vesi traditsioonilistes supluskohtades, mida kasutab rohkem kui 100 inimest ööpäevas.

Suplusvesi loetakse nõuetele vastavaks juhul, kui:

- 95% lisades 1 ja 2 esitatud kvaliteedinäitajatest vastab normatiivile;
- normatiivile mittevastava 5% kvaliteedinäitajate kõrvalekalle ei ületa lubatud väärtusi rohkem kui 50%; lahustunud hapniku, pH ja mikrobioloogilised näitajad ei tohi ületada normatiivi;
- kvaliteedinäitajate kõrvalekalded esinevad üksikutes veeproovides ega kordu ettenähtud vaheaegadega võetud järjestikustes proovides.

5.1.17 Maapõu

Alus: *Maapõueseadus* (RT I 1995, 75, 1321; 1996, 49, 953; 1997, 52, 833; 86, 1461; 93, 1562; 1998, 64/65, 1005; 1999, 10, 155; 1999, 54, 583; 95, 843; 2000, 54, 348; 102, 670; 2002, 53, 336; 61, 375; 63, 387).

Maapõu on Eesti maismaal, piiriveekogudes, territoriaal- ja sisemeres ning majandusvööndis uurimistööks, maapõue loodusvarade kasutamiseks ja allmaaehitiste rajamiseks kättesaadav maakoore ülaosa. Maapõue loodusvarad on maavarad, maa-aines ja põhjavesi.

Aluspõhjale kinnisomand ei ulatu, kui seda ei tingi kinnisasja kasutamise otstarve. Aluspõhi on ennejäaaegse tekkega maapõueosa.

Maavarana arvele võetud aluspõhja savi, dolomiit, fosforiit, aluspõhja kristalliinne ehituskivi, lubjakivi, põlevkivi, ravitoimega järve- ja meremuda (ravimuda) ning tehnoloogilistes protsessides kasutatav liiv (tehnoloogiline liiv) kuuluvad riigi omandisse ning nendele teiste isikute kinnisomand ei ulatu. Riigi kinnisasja piirides asuv maavara kuulub riigile. Riigi omandisse kuuluvat maavara sisaldavale maatükile tohib ehitist rajada Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras. Rakendatavad kitsendused ei või välistada kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist.

Maavara geoloogiline uuring on geoloogiline uurimistöö maavara kaevandamise eesmärgil. Uuring on lubatud geoloogilise uuringu loa alusel.

Maavara ja maa-ainese kaevandamise õigus tekib maavara/maa-ainese kaevandamise loa alusel ja kehtib nimetatud loaga maavara kaevandamiseks määratud maapõue osa (mäeeraldis) piirides, **välja arvatud**:

- füüsilisel isikul, kes on kinnisasja omanik (valdaja), on õigus kaevandada oma kinnisasja piirides olevaid maavarasid ja maa-ainest kaevandamisloata ja tasuta isikliku majapidamise tarbeks maavara ja maa-ainest või neist valmistatud asjade võõrandamise õiguseta, kui seadus ei sätesta teisiti, ühtlasi on kaevandaja kohustatud korrastama maavara või maa-ainese võtukoha;
- maavara ja maa-ainest ei või naaberkinnisasja omaniku (valdaja) nõusolekuta kaevandada, kui see tekitab kahju tema kinnisasjale või kahjustab sellele vajalikku maapõuetuge; kaevandaja on kohustatud naaberkinnisasja omanikule hüvitama kõik kaevandamisega tekitatud kahjud.

Maa-ainese kaevandamise loaga kehtestatavad nõuded peavad tagama, et maa-ainese kaevandamise kahjulik mõju loodusele, maastikupildile ja asustusele jääks võimalikult väikeseks.

Kinnisasja omanik (valdaja):

- ei tohi oma tegevusega kahjustada maardlaid;
- on kohustatud lubama uuringuloa valdaja kinnisasjale loas määratud tööde teostamiseks; viljapuuadades, õues ja hoonete all ning elamute ümbruses 50 meetri ulatuses on uurimine lubatud ainult kinnisasja omaniku (valdaja) nõusolekul;
- võib nõuda enne tööde algust uuringuloa valdajalt võimaliku kahju hüvituse tagatise, kui nad ei lepi kokku teisiti ja võib nõuda uuringuloa valdajalt uuringust põhjustatud kahju eest hüvitust;
- ei või keelata tegevust maapõues, sealhulgas maavara kaevandamist sügavuses, kuhu tema huvi vastavalt kinnisasja kasutamise otstarbele ei ulatu, ega nõuda selle tegevuse eest tasu; maavara kaevandamiseks ja selleks vajalike ehitiste rajamiseks kinnisasja või selle osa loovutamine toimub kinnisasja omaniku ja kaevandamisloa taotleja kokkuleppel.

Kinnisasja ning maavara sundvõõrandamine ja sundvaldusse seadmine:

- maavara, millele ei ulatu kinnisomand, kaevandamiseks võib kaevandamisloa taotleja vastavalt seadusele taotleda kinnisasja sundvõõrandamise või kinnisasjale sundvaldamise seadmise algatamist, kui kinnisasja omanik ja kaevandamisloa taotleja ei ole jõudnud kokkuleppele kinnisasja vabatahtlikus loovutamises;
- maavara, millele ulatub kinnisomand, kaevandamiseks võib kaevandamisloa taotleja vastavalt seadusele taotleda kinnisasjale sundvaldamise seadmise ja maavara sundvõõrandamise või kinnisasja sundvõõrandamise algatamist, kui kinnisasja omanik ja kaevandamisloa taotleja ei ole jõudnud kokkuleppele kinnisasja ja maavara vabatahtlikus loovutamises.

5.1.18 Lennuvälja lähiümbruse maa-ala

Alus: Vabariigi Valitsuse 05.04.2000. a, määrus nr 117, *Lennuvälja lähiümbruse määramise ja kasutamise kord* (RT I 2000, 31, 184; 2002, 105, 622);

Lennuväljale ja selle ümbrusele esitatavad nõuded Eesti Ehitusteave (ET-2 0315-0179).

Lennuvälja lähiümbruse moodustab maa-ala lennuraja(radade) lävedest 4 km raadiusega kujundatud poolringide (kaarte) ja neid ühendavate puutujatega määratletud, 45 m kõrgusel lennuvälja kontrollpunktist (üldjuhul lennuraja või radade keskpunkt) asetsev tasapind koos selle välisservalt kaldega 1:20 kuni 145 m kõrguseni lennuvälja kontrollpunktist tõusva koonilise pinna välispiiri projektsiooniga maapinnale, millest ulatuvad välja lennuradade lävedest teatud nurga all tõusvad ja laienevad sektorikujulised pinnad, mille väliskontuuri projektsioonid maapinnale moodustavad samuti lähiümbruse maa-ala.

Lennutakistused on looduslikud moodustised või ehitised, mis ulatuvad: lennuvälja piirangupindadest kõrgemale; vabariigi territooriumil olevatel aladel olulisemalt kõrgemale ümbritsevast loodusest ja võivad ohustada lennuliiklust; lennutakistusteks võivad kujuneda ka ajutiselt kasutatavad suure tõstekõrgusega torn- või autokraanad, tellingud jne.

Lennutakistuseks tunnistamine hõlmab lennuvälja takistuste üldpiirangutest kõrgemale ulatuvate hoonete ja rajatiste määramist ohutu lennuliikluse tagamiseks ning nende üle arvestuse pidamist ja püstitatavate objektide projekteerimistingimuste ning

ehitusprojektide kooskõlastamist Lennuametiga. Lennutakistused markeeritakse vastavalt rahvusvahelistele eeskirjadele.

Võimalikeks lennutakistusteks kujuneda võivad ehitused tuleb projekteerimisjärgus paigutada ja markeerida nii, et eeldatav mõju lennuliiklusele oleks võimalikult väike. Ehitamisel oleva objekti korral annab selle valdaja Lennuametile eelteate objekti valmimise aja kohta kolm kuud enne lõpliku kõrguse saavutamist. Pärast Lennuametile esitatud kooskõlastustaotluse rahuldamist tagab edaspidi lennuohutusnõuete täitmise lennutakistuseks tunnistatud käikuantud objekti omanik või valdaja.

Lennuametiga tuleb kooskõlastada ka selliste objektide projekteerimine ja ehitamine, mis eraldavad märgatavates kogustes gaasi, suitsu, veeauru või halvendavad mingil muul viisil nähtavust lennuvälja lähiümbruses. Samuti kooskõlastatakse lennuvälja lähiümbruse alal kavandatavad lõhkamistööd ning prügimägede, loomafarmide, kala- ja lihatöötlemis-ettevõtete rajamine, mis võib põhjustada lennuliiklusele ohtlikku lindude kogunemist.

5.2 Maa reserveerimine

Maa reserveerimise all mõistetakse käesolevas planeeringus seda, et maa-ala on reserveeritud muuks maakasutamise eesmärgiks, kui seda on praegune maakasutamise sihtotstarve. See aga ei tähenda selle maa-ala terviklikku ega automaatset teise eesmärgiga kasutusele võttu vaid seda, et antud ala oleks võimalik tulevikus, sellekohase vajaduse ja soovi tekkimisel, reserveeritud otstarbel kasutada (planeeringu järgimine on kohustuslik arendustegevuse korral). Näiteks maade reserveerimine elamuehitamiseks, teede rajamiseks või mõnel teisel eesmärgil.

Mingiks otstarbeks reserveeritud maad saab maa omanik edasi kasutada selle praegusel sihtotstarbel seni, kuni ta seda soovib. Reserveeritud otstarbel kasutusele võtmiseks tuleb maaomanikul maa uueks otstarbeks kasutusele võtta läbi detailplaneeringu või maa katastris toodud sihtotstarbe muudatuse. Kui maad soovib kasutada planeeringus toodud eesmärgil keegi teine, kui maaomanik ise, tuleb tal maa praeguselt maaomanikult ära osta. Näiteks, saab elamuehitusmaana reserveeritud maale tellida detailplaneeringu ja seejärel ala kruntida ning krundid elamuehituseks edasi müüa.

Üldplaneeringu või detailplaneeringu elluviimiseks võidakse kohaldada kinnisasja sundvõõrandamist (s.o kinnisasja võõrandamine omaniku nõusolekuta üldistes huvides õiglase ja kohese hüvitamise eest) *Kinnisasja sundvõõrandamise seaduses* (RT I 1995, 30, 380; 59, 1006; 2002, 47, 297; 61, 375) ettenähtud alustel. Kui detailplaneeringu algatamisel on teada, et algatatav detailplaneering võib kaasa tuua kinnisasja või selle osa võõrandamise vajaduse, teatab kohalik omavalitsus tähtsaadetisena edastatud kirjaga detailplaneeringu algatamisest vastava kinnisasja omanikule kahe nädala jooksul planeeringu algatamise otsuse tegemise päevast arvates. Juhul, kui üldplaneeringu (valla osa üldplaneeringuga) või detailplaneeringuga kavandatu toob kaasa kinnisasja sundvõõrandamise vajaduse või muudab omaniku tahte vastaselt senist maakasutust või krundi ehitusõigust, teatab kohalik omavalitsus tähtsaadetisena edastatud kirjaga vastava kinnisasja omanikule planeeringu avaliku väljapaneku ning üldplaneeringu avaliku arutelu toimumise aja ja koha hiljemalt kaks nädalat enne avaliku väljapaneku algust ning samuti ühe nädala jooksul planeeringu kehtestamise otsuse tegemise päevast arvates.

Juhul, kui kehtestatud detailplaneeringu või üldplaneeringuga nähakse ette kinnisasja või selle osa kasutamine avalikul otstarbel, piiratakse oluliselt kinnisasja senist kasutamist või muudetakse senine kasutamine võimatuks on kohalik omavalitsus või riik kohustatud kinnisasja omaniku nõudel omandama olemasoleval hoonestusalal asuva kinnisasja või selle osa kohese ja õiglase tasu eest.

5.2.1 Territooriumite põhiotstarvete ja neile vastavad lubatud katastriüksuse sihtotstarvete liigid

Tabel 19. Territooriumite põhiotstarbed ja neile vastavad lubatud (tabelis tähis “+”) katastriüksuse sihtotstarvete liigid

Katastriüksuste sihtotstarvete liigid	Põhisihtotstarvete (üldplaneeringu kaardil tähistatud vastava tingimärgiga) liigid											
	Elamumaa	Ärimaa	Tootmismaa	Keskonda säästva väiketootmise maa	Puhkumaa üldmaa mõistes	Puhkumaa ärimaa mõistes	Üldkasutatava hoone maa	Üldmaa	Maatulundusmaa	Kaitsealune maa	Riigikaitsemaa	Jäätmeäitluse maa
Elamumaa	+	+	-	+	-	+	-	-	+	-	-	-
Ärimaa	+	+	+	+	-	+	-	-	+	-	-	-
Tootmismaa	-	+	+	+	-	-	-	-	+	-	-	-
Mäetööstusmaa	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sotsiaalmaa	+	+	-	-	+	+	+	+	+	-	-	-
Transpordimaa	+	+	+	+	-	-	+	+	+	-	-	-
Jäätmehooldla maa	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Riigikaitsemaa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Kaitsealune maa	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Maatulundusmaa	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-	-	-
Sihtotstarbeta maa	-	-	+	+	-	-	-	+	+	-	-	-
Kalmistute maa	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-

Puhkumaa ärimaa mõistes tähendab, et maa on reserveeritud puhkumana, kus on lubatud 25% ulatuses rakendada ärimaa sihtotstarvet tingimusel, et see täidab puhkemajanduslikku eesmärki ja ei riku ala esteetilist ja puhkeväärtust.

Elamumaal arvestada kõrvalsihtotstarve kuni 25% ulatuses ärimaaks tingimusel, et see ei riku naabusõigusi.

Munitsipaalmaal on lubatud kõrvalsihtotstarbeid kuni 25% ulatuses vastavalt valla arengu vajadustele.

5.2.2 Elamuehituse otstarbel maade reserveerimine

Saavutamaks parimat võimalikku otsust on kaalutletud elamuehituspiirkondadeks sobivate kohtade eeliseid ja puudusi. Nende optimaalse ja aktsepteeritava vahekorra puhul ongi ala elamuehituseks sobilikuna reserveeritud elamumaana. Lisaks on arvestatud maakonna-planeeringuga (*Lääne maakonna planeering, 1998*) ja juba olemasolevate elamupiirkondade, töökohtade, sotsiaal- ning teenindusasutuste paiknemise ja kättesaadavusega.

Hanila vald pakub oma loodusilmeliste maastike näol atraktiivset ja inimväärset kohta elamiseks. Elamuehitust vallas peaks soodustama linnadega võrreldes madalam maamaks ja suhteliselt suuremad krundid, mis tagavad privaatsuse.

5.2.2.1 Elamumaa reserveerimine

Elamumaana on vallas reserveeritud järgnevad alad:

- Virtsu alevikus: maa-alad olemasolevate elamumaade tihendamiseks;
- Esivere ja Kuke külas/Rannakülas: maa-alad piki valla läänerrannikut;
- Rame ja Pivarootsi külas: rannäärseid maa-alad Hanila-Höbesalu tee ja mere vahelisel alal ning maa-ala Täiksi laiul;
- Kõmsi külas: maa-ala Antsuküla tee ääres; maa-alad Kinksi-Kõmsi tee ääres; maa-ala Rehe tee ääres;
- Massu külas: maa-alad mõisa lähistel;
- Vatla külas: maa-ala Koru tee ääres; maa-ala Nurme tee ääres; maa-alad Audru-Tõstamaa-Nurmsi tee ääres;
- Karuse külas: maa-alad Raudteetammi tee ja Karuse-Kunila tee vahelisel alal ja Karuse-Kalli tee ääres;
- Kasekülas: maa-ala Kukeranna-Kaseküla tee ääres.

Reserveeritud maad on kantud kollase kaldviirutusega üldplaneeringu kaardile.

5.2.3 Ettevõtlusotstarbel maade reserveerimine

Olulisemaks teguriks valiku tegemisel oli sobivus keskkonnaga ning ümbruskonna suhtes võimalikult väikese saastava efekti saavutamine, samuti nende alade paiknemine teede, trasside ning elamupiirkondade suhtes.

5.2.3.1 Tootmismaa reserveerimine

Esmajärjekorras on vajalik taas kasutusse võtta juba olemasolevad, endiste majandite keskuste suurehitised. Olemasolevatele tööstusettevõtetele laienemise võimaluste loomiseks ja uute rajamiseks on reserveeritud maid järgmiselt:

Tootmisettevõtete ja ladude reservmaana on reserveeritud järgmised alad:

- Virtsu alevikus: maa-ala Puhtu tee 1 piirkonnas; maa-alad Viire tee ja Vanalinna tee piirkonnas; maa-ala Linnamäe tee ääres OÜ virtsu ETB juures; Virtsu sadama laiendamise tarbeks sadamaga edelas piirneva maa-ala;

- Kõmsi külas: maa-ala Kõmsi–Mõisaküla-Salevere tee ääres lasteaed-alkkooli ja rahvamaja vahel; töökoja ja tanklaga piirnev maa-ala; puhastusseadmete alune ja nendega piirnev maa-ala;
- Salevere külas: endise sigala alune maa ja selle teenindusmaa; endise silohoidla alune maa ja selle teenindusmaa;
- Mõisakülas: maa-ala Jüri tee ja Kukeranna-Kaseküla tee vahelisel alal;
- Kuke külas: maa-ala Kukeranna-Kaseküla tee ääres;
- Massu/Mäense külas: maa-ala Karuse-Saastna tee ääres;
- Massu külas: endise lauda alune maa ja selle teenindusmaa;
- Karuse/Voose külas: endise lauda alune maa ja selle teenindusmaa;
- Vatla külas: endiste Vatla farmide alused maad ja nende teenindusmaad; maa-alad Audru-Tõstamaa-Nurmsi tee ääres; maa-ala Vatla-Nehatu tee ääres; maa-ala Poldri tee ääres;
- Vatla/Nurmsi külas: maa-alad töökoja ja saeveski juures;
- Äila külas: maa-ala Poldri tee ääres;
- Nurmsi külas: maa-ala Saeveski ümbruses Vatla vana tee otsas;
- Lõo külas: maa-ala Karuse-Nehatu tee ääres;
- Karuse/Ridase külas: maa-ala Kinksi-Kõmsi ja Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare mnt vahelisel alal; end Ridase sigala alune maa ja selle teenindusmaa;
- Hanila/Kause külas: maa-alad Kõmsi-Nehatu ja Nisuaia tee piirkonnas;
- Hanila külas: endise sigala alune maa ja selle teenindusmaa (Manni k/ü).

Reserveeritud maad on kantud lillaka kaldviirutusega üldplaneeringu kaardile.

Keskkonda säästva väiketootmise reservmaa:

- Virtsu alevikus: Puhtu tee, Põlluvälja tee ja Laheääre tee vahelisel alal.

Reserveeritud maa on kantud tiheda lillaka püstviirutusega üldplaneeringu kaardile.

Mäetööstuse reservmaa:

- Esivere külas: Sepamaa dolomiidimaardla reserv; Kurevere dolomiidimaardla reserv;
- Linnuse külas: Linnuse liivakarjääri maa-ala;
- Karuse külas: Kõverdama turbamaardla reserv.

Reserveeritud maad on kantud punakas-lillaka kaldviirutusega üldplaneeringu kaardile.

Tuulepargi reservmaa:

- Esivere (Rõuste) külas: maa-alad Alajaama tee ja Lennuraja tee piirkonnas.

Reserveeritud maa on kantud hõreda lillaka püstviirutusega üldplaneeringu kaardile.

5.2.3.2 Ärimaa reserveerimine

Äri- ja teenindusmaana on reserveeritud vallas järgmised alad:

- Virtsu alevikus: maa-ala Kõver'a tn ja Tammi tee vahelisel alal; maa-ala Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare mnt ja Raudtee tn vahelisel alal; Virtsu sadamaga piirnev maa-ala jahisadama rajamise tarbeks; maa-ala Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare mnt ja Mõniste lahe vahelisel alal alevikku sisse sõites; maa-ala Mõniste lahe ääres kalakasvatuse rajamise tarbeks; maa-ala Kadaka tee ääres;
- Mõisakülas: maa-ala Kõmsi-Mõisaküla-Salevere tee ääres;
- Pivarootsi külas: maa-ala Hanila-Hõbesalu tee ääres mõisa juures; mobiilside masti maa-ala valla piiril.

Reserveeritud maad on kantud punase kaldviirutusega üldplaneeringu kaardile.

Käesolevas üldplaneeringus on reserveeritud maad puhkemaana ärimaa tähenduses, kus on lubatud 25% ulatuses rakendada ärimaa sihtotstarvet tingimusel, et see täidab puhke-majanduslikku eesmärki ja ei riku ala esteetilist ja puhkeväärtust (lubatud katastri sihtotstarbed vt tabel 19) järgmiselt:

- Virtsu alevikus: Majaka tn elamutega mere poolt piirnev maa-ala (Majaka puhkeala);
- Ridase külas: Ridase kiigeplatsiga piirnev maa-ala (Ridase puhkeala);
- Kuke külas: maa-ala Kukeranna supluskohaga piirneval alal (Kukeranna puhkeala);
- Esivere (Rõuste) külas: maa-ala Alajaama tee ja Mereääre tee ristumise piirkonnas (Abaja-Türni puhkeala);
- Esivere külas: maa-ala Maasika tee ja Abaja tee vahelisel alal (Abaja-Türni puhkeala);
- Esivere külas: maa-ala Mõniste poolsaarel (Mõniste puhkeala);
- Pivarootsi külas: maa-ala Pivarootsi endise mõisa piirkonnas (Pivarootsi puhkeala).

Reserveeritud maad on kantud tiheda punase püstviirutusega üldplaneeringu kaardile.

5.2.4 Üldkasutatavate alade maa reserveerimine

Üldmaa reserv:

- Virtsu alevikus: Virtsu lasteaiaiga piirnev maa-ala; kooliga piirnev maa-ala; maa-ala Raudtee tn piirkonnas; Mere pst kruntidest ida pool asuv maa-ala;
- Vatla külas: maa-alad Audru-Tõstamaa-Nurmsi tee ääres;
- Hanila külas: Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare mnt ja Hanila-Massu tee ristis muuseumiga piirnevad maa-alad;
- Massu külas: Massu mõisa ja pargi maa-ala;
- Kõmsi külas: kirikuga piirnev maa-ala; Kinksi-Kõmsi teega piirnev maa-ala kaitsehaljastuse tarbeks.

Reserveeritud maad on kantud roosaka kaldviirutusega üldplaneeringu kaardile.

Kalmistu reservmaa:

- Kõmsi külas: Kõmsi kalmistuga piirnev maa-ala.

Reserveeritud maa on kantud roheka kaldviirutusega üldplaneeringu kaardile.

Haljasvööndite reservmaa:

- Virtsu alevikus: maa-ala Puhtu tee, Põlluvälja tee ja Laheääre tee vahelisel alal reserveeritud tootmismaa äärealadel;
- Esivere (Rõuste) külas: maa-ala tuulepargi reservmaa äärealal.

Reserveeritud vööndid on üldplaneeringu kaardil tähistatud roheline ruutjoonega.

5.2.4.1 Puhkealade maa reserveerimine

Käesolevas üldplaneeringus on reserveeritud maad puhkemaana sotsiaalmaa tähenduses (lubatud katastri sihtotstarbed vt tabel 19) järgmiselt:

- Virtsu alevikus: linnuse alune maa; maa-ala Majaka puhkealal; maa-ala Vanaluubi puhkealal;
- Rannaküla külas: Rooglaiu sadama alune maa ja sadama teenindusmaa;
- Esivere külas: maa-alad Kukeranna-Esivere puhkealal;
- Mõisakülas: Mõisaküla Salumäe lõkkeplatsi maa-ala.

Reserveeritud maad on kantud hõreda roheline kaldviirutusega üldplaneeringu kaardile.

5.2.4.2 Supelrandade maa

Supelrandade maa on reserveeritud olemasolevate supluskohtade juurde. Käesoleva üldplaneeringuga on reserveeritud avalike supelrandade asutamiseks järgmised ranna-alad:

- Kukeranna-Esivere puhkealal 500 m pikkune ranna-ala;
- Rõuste alajaama juures Abaja-Türni puhkealal 300 m pikkune ranna-ala;
- Mõniste puhkealal 200 m pikkune ranna-ala.

Supelrannad on kantud tiheda kollase kaldviirutusega üldplaneeringu kaardile.

5.2.4.3 Rannalautrite maa

Randumiskohtade (lautrite) jaoks on maa reserveeritud järgmiselt:

- Esivere külas: neli randumiskohta;
- Pivarootsi külas: kaks randumiskohta;
- Virtsu alevikus: randumiskoht Vanaluubi puhkealal.

Rannalautrid on üldplaneeringu kaardil tähistatud sinise paadi kujulise leppemärgiga.

5.2.5 Veekogude maa

Käesoleva üldplaneeringuga reserveeritakse:

- kõikide supelrandade juurde vee-ala kogu supelranna pikkuses **200 m** laiusena;
- kõikide sadamate juurde, välja arvatud Virtsu sadama, vee-ala kogu sadama-ala pikkuses **300 m** laiusena sadama akvatooriumi tarbeks.

5.2.6 Transpordimaa reserveerimine

Käesolevas üldplaneeringus on reserveeritud järgmised transpordi maad:

- Virtsu alevikus: maa-ala uue liiklustrassi rajamiseks seoses Saaremaa–mandri püsiühendusega Majaka tn ja Mere puiestee vahelisel alal (vt ka ptk 4.5.2.1);
- Kõmsi/Hanila külas: maa-ala aeglustusradade rajamiseks Kõmsi ristmikule;
- Nurmsi/Kiska külas: perspektiivne väikelennukite stardi/maandumisraja ja spordiraja maa-ala Karuse-Kalli teelõigule vahemikus Tuudi-Risti teega ristumisest kuni Nurmsi-Risti teega ristumiseni;
- Esivere/Hanila külas: maa-ala perspektiivse tee tarbeks Sillukselt Esivere külla.

Olemasolevate määratlemata teede reserveerimine avalikult kasutatavateks teedeks:

Olemasolevad avalikuks kasutamiseks reserveeritud teed on kantud üldplaneeringu kaardile.

5.3 Säilitamisele kuuluvad alad

Mitmed piirkonnad vallas on juba praeguseks väljakujunenud säilitamist väärivatena. Osades neist kehtivad seadustega ja määrustega kehtestatud piirangud, osades mitte. Lähtudes nende alade väljakujunenud ilme säilitamise soovist ongi seal ehitus- ja elutegevuse reguleerimiseks kehtestatud mõningad täiendavad vallapoolsed soovitusel.

5.3.1 Riikliku kaitse all olevad alad

Matsalu looduskaitseala on tuntud linnuriigina ja rahvusvahelise tähtsusega märgalana. Kaitseala eesmärgiks on teha uurimistööd ja kaitsta siinseid kooslusi ning propageerida looduskaitset. Matsalu on Baltimaade suurimaid ja rikkalikumaid rändlindude peatumis-, pesitsemis- ja sulgimispäiku. Kevadel rändab läbi Matsalu üle 2 miljoni veelinnu. Matsalu looduskaitseala territooriumil esinevad kaljuvoorena aluspõhja kõvikud, millest Salevere Salumägi asub Hanila vallas. Kaitseala kaitse-eeskiri on toodud **lisas 3**.

Nehatu looduskaitseala on rahvusvahelise tähtsusega märgala. Huvitavaim taimelement on lääne-mõõkrohu kooslused, millest ka nimetus Nehatu mõõkrohusoo. Esineb kuni hektari-suurusi kogumikke. Lääne mõõkrohi on boreaalse ja atlantilise kliimaperioodi relikt ning Eestis on selle taime põhja- ja idapiir. Lisaks sobivad Nehatu järved veelindude rändepeatuseks. Kaitseala kaitse-eeskiri on toodud **lisas 4**.

Tuhu maastikukaitseala koosneb nn kahest osast. Läänepoolset osa tuntakse Tuudi raba nime all, mis on keerukama ehituse ja liigirikkama elustikuga: seal pesitseb kaljukotkas, on sookurgede peatuspaik, taimharuldustest esineb soohiilakat ja sookäppa. Idapoolne osa on ühtlasema ehitusega, kuid huvitavama maastikuga. Raba piirneb luitevalli ning puisniiduga. Kaitseala kaitse-eeskiri on toodud **lisas 5**.

Puhtu-Laelatu looduskaitseala peetakse orhideede ehk käpaliste kuningriigiks. Kaitseala on rahvusvahelise tähtsusega märgala. Laelatus on esindatud 2/3 Eestis kasvavatest looduslikest orhideedest (vööthuul- ja kuradi sõrmkäpp, harilik käoraamat, valge tolmpa, kaunis kuldking jne). Laelatu piirkond pälvis juba 1803. a botaanikute tähelepanu. Professor Erik Kumari initsiatiivil rajati 1953. a ornitoloogiajaam, kus lindude stationsaarsed vaatlused algasid 1957. a. Registreeritud on 137 liiki, regulaarselt läbi-rändajatena 76 liiki ja juhukülalisi 16 liiki. Kaitseala kaitse-eeskiri on toodud **lisas 6**.

Vatla mõisa park asub Hanila vallas Vatla külas ning on kaitse alla võetud Haapsalu Rajooni RSN Täitevkomitee 21. novembri 1984. a otsusega nr 267. Vatla pargi piir kulgeb Nehatu ja Vatla-Tõstamaa teeristist lõuna suunas kuni katastriüksuse 19502:002:0019 kirdepiirini, mööda seda loode ja edela suunas kuni triiphoone kagunurgani, mööda triiphoone välisseina edelasse ja loodesse ning mööda selle mõttelist sirgjoonelist pikendust kuivenduskraavini, mööda kraavi kuni Vatla-Nehatu teeni ning mööda selle läänepoolset teemaad Nehatu ja Vatla-Tõstamaa teeristini (Vabariigi Valitsuse 14.05.2002. a määrus nr 164, *Läänemaa kaitsealuste parkide välispiiride kirjeldused* (RT I 2002, 42, 277)).

Kaitsealad on kantud kaardile vastavalt EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem – Looduskaitseregister): KeM Info- ja Tehnokeskusest pärit andmetele.

5.3.1.1 Vääriselupaigad

Üldplaneeringu kaardil on toodud vääriselupaigad. Vääriselupaigad on kantud kaardile vastavalt EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem – Looduskaitseregister): KeM Info- ja Tehnokeskusest pärit andmetele.

Tegevused nendel aladel tuleb kooskõlastada Hanila Vallavalitsusega ja Läänemaa Keskkonnateenistusega.

5.3.1.2 Natura 2000 eelvaliku alad

Lähtuvalt Euroopa Liidu liikmesriike ühendava Natura-võrgustiku loomisest on käesoleva üldplaneeringu **lisas 8** toodud Läänemaal selekteeritud Hanila valla territooriumile jäävad Natura 2000 eelvaliku alad.

Seoses Natura-alade valikuga moodustuvate loodushoiualadega hõlmatakse elupaigatüüpide ja liikide väärtuslikud ja esinduslikud esinemiskohad. Hoiualadel ei kehtestata seadusega konkreetseid tegevuspiiranguid. Kui hoiualale kavandatakse tegevusi, mis võivad põhjustada keskkonnaseisundi muutumist, peab kavandatav tegevus läbima keskkonnamõjuhindamise, mille käigus selgub, millist mõju see tegevus loodusväärtustele avaldab. Ka Natura-ala naabrusse planeeritava tegevuse puhul tuleb arvestada, et tegevus ei kahjustaks Natura objekte.

Natura 2000 eelvaliku alad on kajastatud **lisas 8** vastavalt EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem – Looduskaitseregister): KeM Info- ja Tehnokeskusest pärit andmetele.

5.3.2 Väärtuslikud maastikud

Väärtuslik maastik on lühidalt öeldes mitmekesise maakasutuse ja taimestikuga ilus maastik, kus leidub nii kohalikku identiteeti loovaid ajaloolisi elemente kui sobivaid elupaiku erinevatele taimedele, loomadele ning teistele elusolenditele.

Oluline on, et seadustega kaitse alla võetud alade kõrval oleks esindatud väärtuslik maastik ka väljaspool kaitsealasid. Väärtuslike maastike väljaselgitamine võib edaspidi saada aluseks hoolduskavadele ja teemaplaneeringutele ning olla alusmaterjaliks detailplaneeringute koostamisel, turismimarsruutide koostamisel ja matkaradade kujundamisel ning olla inspiratsiooniks ja abiks kohalikele elanikele, kes tahavad hoida oma kodukandi maastike väärtusi ja omapära.

Väärtuslike maastikena käsitleb Hanila vald järgmisi alasid:

Andmed valitud alade kohta on pärit Lääne maakonna koostatavast teemaplaneeringust *Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused*.

Matsalu-Saastna-Salevere maastik: Salevere Salumäel asub Läänemaa kõrgeim ja geoloogiliselt huvipakkuv rannaastang. Siin voolab kivilõhedest Saluallikas ehk Arstiallikas. Haruldastest taimedest kasvab paljandil habrast põisjalga, pruun- ja müürraunjalga ning kivi-imarat.

Kukerand ja Uisu pank: Ala teeb väärtuslikuks domeriidist koosnev rannaastang, legend Suurest Tõllust ja Saaremaa sillast, Saarlaste talitee sillapea, Kiireste kivimägi ja käpalisterohked loopealsed. Kaldapealset ilmestavad kanjonilaadses lõhes voolav väike Jõe oja ning Kiireste kivimägi, omapärane, hiiglaslikest rahnudest ja paeklibust koosnev u 6 m kõrgune kivikuhik. Paiga nimi pärineb muhukate meresõiduvahendilt – uisult.

Puhtu-Laelatu: Ala teeb väärtuslikuks liigirikka taimestikuga laid Virtsu lähistel, laialehine mets, Puhtu määnd ja tamm, linnutorn, kultuurilooline taust, mälestussambad,

Virtsu-Laelatu teetamm, Laelatu puisniit, Pivarootsi rand. Vaheldusrikas ja väga liigendatud rannajoonega piirkond Lõuna-Läänemaal. Puhtu laiul kasvab üks Eesti vanemaid puid, u 600 a vanune tamm ja võimsaimeline mänd, mõlemad on võetud üksikobjektina kaitse alla. Valitud väärtusliku maastiku ala lääneserva jääb puukujulistest kadakatest koosnev kaitsealune Porsiku kadastik. Maaliline on rannaala Hanila-Hõbesalu tee ja mere vahel.

Ilmekatest pinnavormidest asuvad Hanila vallas:

Linnuse-Käru vallseljandik Hanila mail on analoogilise tekkega, selle seljandiku põhjatiipus asub Vatla muinaslinn. Seda liustikujõe setetest koosnevat valli on vorminud ka Antsülusjärve rannikuveed.

Kinksi oos Karuse kiriku ümbruses on põhjapoolseimaks jätkuks Linnuse-Käru vallseljakule. Kuna seljandiku see osa moodustas pika kitsa poolsaare Antsülusjärve rannikul on rannikuvete murrutav toime oosi vormimisel olulist osa etendanud.

Ilmekad teelõigud:

Saastna kivitamm, pikkus 0,7 km, (Hanila ja Lihula vald): Asub Matsalu looduskaitsealal ja Matsalu-Saastana-Salevere väärtuslikul alal, Saastna ning Ullaste külade piirimail. Omapärane, suurtest põllukividest teetamm on ehitatud madalale, endise väina alale Topi ja Teorehe järve vahel.

Virtsu-Laelatu tee, pikkus 2,5 km: Asub kogu pikkuses Puhtu-Laelatu looduskaitsealal ja moodustab lõigu 1930datel ehitatud Rapla-Virtsu kitsarööpmelise raudtee tammist. Teetamm on rajatud üle Mõisa ja Rame lahte eraldava kitsa väina, teelt avanevad kaunid vaated Virtsu poolsaart mandrist eraldavale vaheldusrikkale rannamaastikule.

Puhtulaiu tee, pikkus 1,8 km: Asub kogu pikkuses Puhtu-Laelatu looduskaitsealal. Läbib põhja-lõuna suunaliselt nii looduslikult kui kultuurilooliselt väärtuslikku ala.

Tabel 20. Head vaatekohad

Nimetus	Asukoht	Selgitus
Uisu neem	Esivere	Domeriidist ja rändrahnudest koosnev neem, avaneb vaade Uisu pangale, Väinamerele ja Kessulaiule.
Kiireste kivimägi	Esivere	Ulatuslik vaade loopealsele maastikule
Virtsu linnus	Virtsu alevik	Virtsu linnuse varemed, vaade Väinamerele
Virtsu lahed	Virtsu alevik	Vaatekoht asub end. Raudteesillal, mis ületab ühenduskanalit Mõisa ja Rame lahe vahel
Puhtu laid	Virtsu alevik	Puhtu linnutorn
Vatla linnamägi	Linnuse	Lõuna-Läänemaa kõrgeim punkt
Tuhu vaatetorn	Kiska	Vaade Tuhu soole
Lihula raba vaatetorn	Hälvati	Vaade Lihula rabale (Lihula oma)

Eesmärgid ja seisukohad väärtuslike maastike säilitamisel:

- piirkonna loodusturismi potentsiaali ja loodusväärtuste säilimise seisukohast on tähtis vältida pärandmaastikena väärtuslike poollooduslike koosluste loopealsete ja puisniitude kinnikasvamist, leida võimalusi nende alade säilitamiseks, taastamiseks ja hooldamiseks;

- säilitada valla väärtuslikud maastikud ja nendega seonduvad objektid eksponeeritavatena ja minimeerida turismiga seotud halvendavaid mõjusid;
- kasutult seisvate ja lagunevate maastike üldilmet risustavate hoonerühmadele otstarbe leidmine ja korrastamine või likvideerimine;
- teha koostööd Matsalu Looduskaitse alaga.

Valitud maastikud, ilmekad teelõigud ja head vaatekohad on kantud üldplaneeringu kaardile.

5.4 Maa taotlemine munitsipaalomandisse

Vallavalitsus soovib munitsipaliseerida maid lähtuvalt valla arengu vajadustest järgmiselt:

- Virtsu alevikus: Vanaluubi puhkeala ja lautri alune maa ning teenindusmaa; harrastuskalurite sadama alune maa ning teenindusmaa koos linnuse aluse maaga; elamumaana reserveeritud aiamaadena kasutatavad maa-alad Tööstuse tn, Vee tn ja Kaare tn elamute vahelisel alal; kooliga piirnev elamumaana reserveeritud maa-ala; Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee ja Tööstuse tänava ristil olev maa-ala, eesmärgiga rajada osale alast parkla;
- Rannaküla külas: Rooglaiu sadama maa-ala ja sadama teenindamiseks vajalik maa- ja veeala;
- Pivarootsi külas: maa-ala Pivarootsi puhkealal ja lautri alune maa ning lautri teenindusmaa;
- Ridase külas: Ridase jaanitule platsi maa-ala;
- Kinksi külas: Karuse kalmistu maa-ala ja kalmistu tee ääres olevad maa-alad;
- Kõmsi külas: Kõmsi kalmistu maa-ala ja kalmistu reservmaa; haljasvööndi maa-ala kalmistu tee ääres; Kõmsi kalmete alune ja sellega piirnev maa-ala; Kõmsi puurkaevuga piirnev maa-ala; rahvamajast üle tee lääne poole jääv maa-ala;
- Hanila külas: Hanila kalmistu maa-ala; Hanila muuseumi lahusmaatüki ala;
- Esivere (Rõuste) külas: Rõuste liivakarjääri maa-ala;
- Vatla külas: Aiamaadena kasutatavad maa-alad;
- valla teede ja tänavate taotlemine munitsipaalomandisse teemaana.

Maad, mis on hoonete/rajatiste teenindusmaad:

- Virtsu alevikus: lasteaia alune maa ja teenindusmaa; pargi maa; kooli alune maa ja teenindusmaa; palliplatsi maa; arstipunkti alune maa ja teenindusmaa; ringkeldri alune maa ja teenindusmaa;
- Vatla külas: Vatla kooli alune maa ja teenindusmaa, spordihoone alune maa ja teenindusmaa, rahvamaja alune maa ja teenindusmaa, kooli maa-alaga piirnev endine pargi maa-ala; Vatla mäe puurkaevu alune maa; Vatla meierei hoone alune maa ja teenindusmaa; puhastusseadme / biotiikide alune maa;
- Kõmsi külas: lasteaed-alkooli alune maa ja teenindusmaa; rahvamaja alune maa ja teenindusmaa koos parkimisplatsi maaga; puhastusseadmete alune maa ja teenindusmaa;
- Hanila külas: Hanila muuseumi alune maa ja teenindusmaa;
- valla omandis olevate korterite alune maa läbi korteriühistute.

Maad, mis on juba munitsipaalomandis:

- Virtsu uue puhastusseadme alune maa ja teenindusmaa;
- Vatla küla puurkaevu alune maa ja teenindusmaa.

5.5 Senise maakasutuse säilitavad alad

Käesoleva üldplaneeringuga väljaspool detailplaneeringu kohustusega alasid sihtotstarbeid ei muudeta ega piirata ning sihtotstarvete määramine ja muutmine nendel aladel ei ole üldplaneeringu muutmise aluseks. Sihtotstarbe määramisel või muutmisel väljaspool detailplaneeringu kohustusega alasid lähtutakse maakatastriseadusest (RT I 1995, 29, 356; 59, 1006; 1996, 36, 738; 1997, 16, 261; 2000, 54, 347; 92, 598; 2001, 93, 565; 2002, 47, 297; 61, 375; 63, 387; 99, 579).

Maareformi ajal õigusvastaselt võõrandatud maa tagastamisel, maa ostueesõigusega erastamisel, vaba metsamaa ja põllumajandusmaa erastamisel ning maa riigi omandisse jätmisel määrab maa sihtotstarbe Hanila Vallavalitsus senise maakasutuse alusel.

Ehitamise aluseks nendel aladel on projekteerimistingimused, kui käesolev planeering või Hanila valla ehitusmäärus (KO, 25.06.2003, 83, 1741) ei sätesta teisiti.

6 TIHEASUSTUSEGA ALAD JA DETAILPLANEERINGU KOHUSTUSEGA ALAD

Käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek muuta kehtivat Lääne maakonna planeeringut. Muuta tiheasustusega alad Hanila vallas, va Virtsu alevikus, hajaasustatud aladeks, kus on detailplaneeringu kohustus.

Käesoleva üldplaneeringuga on määratletud järgmised detailplaneeringu kohustusega alad ja juhud Hanila vallas:

- detailplaneeringu koostamine on kohustuslik Virtsu alevikus, kus detailplaneeringu kohustusega alad langevad kokku tiheasustusega aladeks;
- Kõmsi ja Vatla külates kompaktses hoonestusega alal;
- Matsalu-, Puhtu-Laelatu- ja Nehatu Looduskaitsealal;
- Massu mõisasüdames ja selle lähikümbruses;
- kõikidel valla olemasolevatel ja reserveeritud äri ja tootmismaadel on detailplaneeringu kohustus.
- aiamaist või suvilast koosneva hoonetegrupi puhul; 2) puhke- või spordiotstarbelise lisaks on detailplaneeringu koostamine kohustuslik: 1) enam kui viiest ühepereelamust, hoonestuse või maakasutusega alal; 3) keskkonda ohustada võiva tööstus- (sh laoplatsid puidule) või teenindusehitiste rajamisel; 4) kehtetu **Vvk o 22.04.2010 nr 43**

Loetletud detailplaneeringu kohustusega aladest on käesoleva üldplaneeringuga määratud reovee kogumisaladeks Virtsu aleviku, Kõmsi ja Vatla külade ning Massu küla kompaktses hoonestusega alad (üldplaneeringu kaardil ümbritsetud detailplaneeringu kohustusega ala piiriga).

Detailplaneering on aluseks:

- uute hoonete (välja arvatud üksikelamu kõrvalhooned, suvila kõrvalhooned ja aiamaa kõrvalhooned ning teised kuni 20 m² ehitusaluse pindalaga väikehooned) ehitusprojekti koostamisele ja püstitamisele;

- olemasolevate hoonete (välja arvatud üksikelamu, suvila ja aiamaja ning nende kõrvalhooned) maapealsest kubatuurist üle 33% suurusel laiendamisele ja selle ehitusprojekti koostamisele;
- maa-alade kruntideks jaotamisele; uute katastriüksuste moodustamisele ning olemasolevate katastriüksuste piiride muutmisele.

Detailplaneeringu kohustusega alade piirid on näidatud üldplaneeringu kaardil. Matsalu looduskaitsealal ühtib detailplaneeringu kohustusega ala piir looduskaitseala piiriga. Eelpool nimetatud aladel ja juhtudel, millele pole planeerimiseseadusega (§3 lõige 2) sätestatud detailplaneeringu koostamise kohustust, võib Hanila Vallavolikogu põhjendatud vajaduse korral alata detailplaneeringu koostamise.

Detailplaneering koostatakse üldjuhul üldplaneeringuga kavandatu elluviimiseks, kuid sellega võib taotleda ka üldplaneeringu osalist muutmist (va käesolevas planeeringus kehtestatud keelu korral). Detailplaneeringu koostamist Hanila valla territooriumil korraldab Hanila Vallavalitsus, kes võib detailplaneeringu koostamisest huvitatud isikuga, kellel on soov antud maa-alale ehitada, sõlmida lepingu detailplaneeringu koostamise kohta. Kui detailplaneeringu läbiviimist finantseerib maaomanik või ehitustegevusest huvitatud, on kohalikul omavalitsusel kohustus korraldada avalikkusega suhtlemist planeeringuprotsessi käigus.

Hanila Vallavalitsus võib lubada, välja arvatud riikliku kaitse alla võetud maa-alal ja miljööväärtsalal, ilma detailplaneeringut koostamata:

- tööstusettevõtte krundil olemasoleva tööstushoone laiendamist või selle kõrvalhoone püstitamist ja selleks ehitusprojekti koostamist;
- olemasoleva hoonestuse vahele jäävale ühele krundile üksikelamu ehitusprojekti koostamist ja püstitamist, kui uue üksikelamu projekteerimisel ja ehitamisel järgitakse piirkonna hoonestuslaadi ja planeerimispõhimõtteid ning projekteerimistingimused kooskõlastatakse naaberkiinnistute omanikega;
- olemasoleva hoonestuse vahele jäävale ühele tühjale krundile korterelamu ehitusprojekti koostamist ja püstitamist, kui uue elamu korruselisus ja ehitusalune pindala järgib olemasolevate hoonete vastavaid näitajaid ja projekteerimistingimused kooskõlastatakse naaberkiinnistute omanikega;
- mitme hoonega hoonestatud krundi jagamist nende hoonete omanike vahel mitmeks krundiks, kui kiinnistu jagamise sooviga ei kaasne detailplaneeringu koostamise kohustust tingivate hoonete ehitamise soovi;
- muuta naaberkruntide piire, kui piiride muutmine ei too endaga kaasa nende kruntide senise ehitusõiguse, välja arvatud ehitusalune pindala, ja seniste kasutamistingimuste muutumist ning toimub naaberkruntide omanike kokkuleppel.

Detailplaneeringut võib koostada nii paari krundi piiride muutmiseks kui ka suuremale elamu- või tööstuspiirkonnale. Maa-ala sobiv suurus on harilikult konkreetselt ehitamisele mineva krundi või kruntide suurus.

Väiksemate maa-alade planeerimine on võimalik läbi viia vastavalt detailplaneeringu koostamise lihtsustatud korrale *Planeerimiseseadus* (RT I 2002, 99, 579). Detailplaneeringu koostamise lihtsustatud kord kehtib olemasolevale hoonestusalale kuni viie üksikelamu, suvila või aiamaja krundi planeerimise soovi korral. Sel juhul võib kohalik omavalitsus loobuda planeeringu avalikustamise nõuete täitmisest, asendades need planeeritava krundi ja naaberkruntide omanike kooskõlastustega. Samuti võib kohalik omavalitsus asendada avalikustamise nõuded planeeritava krundi ja naaberkruntide omanike kooskõlastustega detailplaneeringu puhul, mis koostatakse olemasolevatele hoonetele ja rajatistele krundi

suuruse määramiseks aladel, kuhu ei rajata detailplaneeringu koostamise kohustust tingivaid uusi hooneid ning kus säilib hoonete kasutamise senine otstarve. Detailplaneeringu koostamise lihtsustatud kord ei laiene muinsuskaitse või looduskaitse all olevatele maa-aladele ja ehitistele ega ranna ja kalda kaitse seadusega sätestatud ranna- ja kaldaaladele.

Elektrituulikute lähipiirkonna kavandamisel (planeerimine ja projekteerimine) tuleb arvestada konkreetsete elektrituulikute võimalike mõjudega – eeskätt müra, visuaalsed aspektid ja varjutus. Ehitamise kavandamisel tuleb tagada vastavus fikseeritud normidele. (Muudetud Vvk o 24.01.2013 nr 121)

Detailplaneeringute koostamise ja projekteerimise tingimused väljastab Hanila Vallavalitsus.

7 EHITAMISE PRINTSIIBID HANILA VALLAS

7.1 Ehitamise printsiibid tiheasustusega alal

Virtsu aleviku tiheasustusega aladel on käesoleva üldplaneeringuga kehtestatud reserveeritud elamumaadel krundi suuruseks minimaalselt **2500 m²** ja ehitusaluseks pinnaks kuni **250 m²**. Rajatavate uusehituste puhul on lubatud korruselisus kuni **2 korrust**.

Lubatud hoonete arv krundil on kuni **2 hoonet**.

Kahe korruseliste elamute puhul võib hoone kõrgus olla kuni **10 m**.

7.2 Ehitamise printsiibid hajaasustusega alal

Käesoleva üldplaneeringuga määratakse elamukrundi suuruseks:

Hanila-Rame-Pivarootsi teest mere poole jääval alal reserveeritud elamumaadel ja Matsalu LK alast Virtsuni ligikaudu 2 km laiusel mereäärsel alal reserveeritud elamumaadel mitte vähem kui 2 ha.

Hoonete ja rajatiste paigutuse aluseks peab olema maastiku struktuur. Ehitamisel tuleb arvestada naabruskonna ehitustavade ja loodusliku ümbrusega. Vältida tuleb suuremaid pinnavormide muutmisi. Ehitiste paigutamisel tuleb lisaks lähiümbrusele arvestada ka laiemal vaateväljal.

Soovitav on ehitustegevuseks mitte kasutada häid põllu- ning metsamaid, liigirikaste biotoopidega alasid ja kasutusväärtusega maavarade või maa-ainesega alasid.

Elamuehituses peab jääma põhiliseks ühepereelamute ehitamine.

Ehitise püstitamisel tuleb samuti silmas pidada, et selle juurde rajatavad kommunikatsioonid (teed, elektriliinid jt) oleksid võimalikult lühemad ja ei muudaks maastiku väärtust, seda eriti puhkemaastike puhul.

Tootmisettevõtetal tuleb arvestada sanitaarkaitsevöönd maa-ala/krundi sisse ning selle laiust arvestada hoonestusalast. Tootmisettevõtete maa-ala/krundist tuleb ette näha haljastamiseks 20%, millest 50% peab olema kõrghaljastus.

Keskkonda ohustada võiva tööstuse (sh laoplatid puidule) või teeninduse rajamisel tuleb koos detailplaneeringu koostamisega hinnata mõjusid keskkonnale vastavalt *Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanäideteerimise seadusele* (RT I 2000, 54, 348; 2002, 61, 375; 63, 387), et saavutada rajatava tööstuse võimalikult väikest saastusastet.

Hoonete rekonstrueerimise puhul, mis esindavad kindlat arhitektuurilist stiili, ei soovitata muuta aknaraamide laiust ja impostide jaotust. Kui selleks siiski on vajadus, tuleks seda teha tervel majal.

Hajaasustusse ehitamisel tuleb maa omanikul arvestada piiranguid, mis tulenevad muinsus- ning looduskaitsealustest objektidest ja nende kaitsevöönditest. Samuti piiranguid, mis on kehtestatud teiste Eesti Vabariigi seadustega (näiteks: veekaitsevööndid, ehituskeelualad jne). Lisaks neile piirangutele tuleb ehitustegevuses lähtuda *Planeerimisseadusest* ja *Ehitusseadusest* ning *Hanila valla ehitusmäärusest*, samuti käesolevast üldplaneeringust, mis reguleerivad planeerimis- ja ehitustegevust Hanila vallas.

Ülevaate omavolilistest ehitistest koostab vallavalitsus. Omanikelt tuleb nõuda nende viimist kooskõlla seadustega või siis nende likvideerimist.

Projekteerimistingimused väljastab Hanila Vallavalitsus, tehniliste rajatiste ja kommunikatsioonide projekteerimistingimused aga trasside haldaja või vastav riigi ametkond.

7.3 Ehitamise printsiibid kaitsealal

Matsalu-, Puhtu-Laelatu- ja Nehatu Looduskaitsealal:

Kaitsealade piires moodustatakse elamuehituse tarbeks uusi krunte erandkorras, eelnevalt kooskõlastades Hanila Vallavalitsuse ja Matsalu Looduskaitseala administratsiooniga.

Piirkonna omapära ja üldise miljöö säilitamiseks on kaitsealadel kogu ulatuses detailplaneeringu kohustus.

Ehitada lubatakse eelkõige olemasoleva asustusega piirkonda, teedega piirnevatele aladele ja metsaservadesse, vundamentidele ja taluasemetele. Ehitada ei ole lubatud avamaastikele.

Uued hooned on lubatud rajada hajusalt, eesmärgiga takistada tihedalt koondunud asumite teket. Peale maareformi moodustatavate maaüksuste suurus ei tohi olla alla 2 ha. Lubatud korruselisus on kuni 1,5 korrust.

Tuhu Maasikukaitsealal:

Maastikukaitseala on ehituskeeluvöönd, lubatud on kaitseriigi täitmisega ja alade eksponeerimisega seonduv ehitus.

7.4 Tehnovõrgud

Hajaasustuse piirkonnas rajatakse kommunikatsioonid reeglina krundi valdaja poolt. Kommunikatsioonide projektid tuleb kooskõlastada Hanila Vallavalitsuse ja vastavate ametkondadega.

Tehnovõrke haldavaid ametkondi tuleb teadvustada maastiku väärtustest ja juhtida tähelepanu sellele, et telefoni ja madalpinge liinid risustavad vaateid. Uute liinide rajamisel tuleb soovitada vanade liinikoridoridega arvestamist. Võimaluse korral tuleb paigutada uued liinid maa alla.

8 PLANEERINGUTE VAJADUS

Osaüldplaneeringute vajadus:

- Virtsu aleviku osaüldplaneering, millega muuhulgas täpsustatakse seoses Saaremaa püsiühenduse rajamisega alevikku läbiv teetrass, ehitusega seotud tootmisbaasi asukoht ja juurdeveoteed ning parkimise ja teenindusega seotud täiendavad küsimused.

Detailplaneeringuid vajaksid:

- teetrass Virtsu alevikus seoses püsiühenduse käivitumisega;
- perspektiivne väikelennukite stardi/maandumisrada sh spordirada Karuse-Kalli tee-lõigule vahemikus Tuudi-Risti teega ristumisest kuni Nurmsi-Risti teega ristumiseni;
- tuulepark Esivere (Rõuste) külas;
- Ridase puhkeala;
- Virtsu palliplats (väljaehitamisel jalgpalliväljakuks);
- Virtsu jahisadam;
- Mõniste jahisadam.

Konkreetsed planeeringute koostamise järjestus sõltub siiski elu poolt dikteeritud vajadustest ja investeerijate ning ehitada soovijate olemasolust. Siin toodud järjestus on soovitusliku iseloomuga ja kajastab käesoleva hetke probleeme ja lahendust vajavate küsimuste aktuaalsust.

8.1 Kehtivad detailplaneeringud Hanila vallas (seisuga 02.2003)

- Virtsu alevikus Tallinna mnt 31 ja 35 kruntide vahelise ala (reoveepuhasti) detailplaneering 2002. a.
- Virtsu alevikus katastriüksuse nr 19502:003:0123 (Virtsu tuulepark) detailplaneering 2002. a.
- T-10 Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare põhimaantee Virtsu aleviku lõigu km 65.700-76.450 detailplaneering 2002. a.
- Virtsu alevikus Tallinna mnt 15a ja 15b detailplaneering 2001. a.
- Virtsu sadama laienduse detailplaneering 2001. a.
- Virtsu sadama detailplaneering 1999. a.
- Virtsu aleviku Tööstus-ärikoht A71 tagastatava maa ümberplaneerimise detailplaneering 1999. a.

9 ETTEPANEK KEHTIVA MAAKONNAPLANEERINGU MUUTMISEKS

Käesoleva üldplaneeringuga tehakse ettepanek muuta kehtivat Lääne maakonna planeeringut. Muuta tiheasustusega alad Hanila vallas, va Virtsu alevikus, hajaasustatud aladeks, kus on detailplaneeringu kohustus.

10 KESKKONNAMÕJU HINDAMINE

Looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamise eesmärgiks on planeeringu elluviimisest tulenevate otseste ja kaudsete muudatuste analüüsimine, võimalike kahjulike mõjude prognoosimine ning vajadusel leevendavate meetmete väljapakkimine.

Üldplaneeringu koostamine peab tagama maakasutuse ja valla arengu strateegia vastavuse ümbritseva looduskeskkonna tingimustele ning keskkonna säästva kasutamise ja majandushuvide tasakaalustamise. Planeerimine võimaldab efektiivselt mobiliseerida ressursse ja selgitada, mida soovitakse. Seega teha ümberkorraldusi mõtestatumalt ja väiksemate kulutustega. Kokkuvõtvalt võib öelda, et üldplaneeringu ja kogu planeeringusüsteemi peamiseks ülesandeks on halbade otsuste vastuvõtmise vältimine. Ja seda eelkõige looduskeskkonna suhtes.

Üldplaneeringu koostamise käigus läbi viidava looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamise ülesandeks on tagada teadaolevate keskkonnakaitsealsetelt, tervisekaitsealsetelt ja muinsuskaitsealsetelt oluliste objektide fikseerimine ja seadustest tulenevate keskkonnakaitsealsete kitsenduste arvestamine. Saadud andmed koondavad üldistatult planeeringu koostamise ajaks valla keskkonna kohta teadaoleva informatsiooni ja uuringute tulemused.

Looduskeskkonnale avalduvate mõjude hindamine kaasnes algusest peale pidevalt üldplaneeringu koostamisele, et sihipäraselt välja selgitada ja vähendada võimalikke kahjulikke mõjusid.

10.1 Keskkonna pikaajalisest ja säästlikust kasutamisest

Eesti Vabariigi põhiseaduse järgi on igaüks kohustatud säästma elu- ja looduskeskkonda ning hoiduma sellele kahju tekitamast. Looduskeskkond on ressursiks, mida tuleb kasutada läbimõeldult ja säästvalt. Riigikogu poolt on heaks kiidetud *Eesti keskkonnanstrateegia* (RT I 1997, 26, 390), kus on määratletud looduskasutuse ja keskkonnakaitse arengusuunad ja põhiülesanded aastani 2000 ja 2010. See tähendab riiklikult suunatud ja üldsuse poolt omaks võetud arengut, kus oleviku põhinõudeid ohustamata võetakse arvesse tulevaste põlvkondade vajadusi. See tähendab ka seda, et majandustegevuses peab arvestama looduse seatud piire ning kõigil keskkonna kasutajatel ja kahjustajatel peab lasuma täielik vastutus oma tegevuse eest. Ettevõtted peavad tagama oma tegevuse vastavuse keskkonnakaitse nõuetele.

Meie heaolu üheks aluseks on looduskeskkonna väärtuste taastamine ja säilitamine. Rikutud looduskeskkonna puhul on raske valla elanikkonna kindlustamine võimalikult heade elu-, teenindus-, töö- ja puhketingimustega. Seega on oluline, et kogu maakasutus ja valla arengu strateegia viiksid läbimõeldud ja säästliku keskkonna kasutamiseni. Selleks on vajalik igale konkreetsele kohale eelistada just sinna sobivat maakasutuse vormi ja ulatust. Juhul, kui valla üldise arengu nimel ongi vaja kuhugi paigutada saastavama iseloomuga objekte (tööstust jms), siis võib seda teha eelkõige seal, kus keskkonnale tekitatav kahju on kõiki keskkonda mõjutavaid faktoreid arvestades kõige väiksem. Vastavalt *Säästva arengu seadusele* (RT I 1995, 31, 384; 1997, 48, 772; 1999, 29, 398; 2000, 54, 348) võib omandi käsutamise ja ettevõtlusega tegelemise õigust kooskõlas seadustega kitsendada, seda lähtudes vajadusest kaitsta loodust, kui inimkonna ühisvara ja rahvuslikku rikkust.

10.2 Üldplaneeringuga kavandatu

Üldplaneeringuga on arvestatud soovi kujundada Hanila vallast meeldiv elamispiirkond, kus eramukrundid oleks sobitatud senisesse rahulikku ja loodusilmelisse miljösse. Elamumaid on sel otstarbel reserveeritud, arvestades valla soovi suurendada elanikkonda ja ressursi elamuehituseks atraktiivsete alade näol, mitmesse piirkonda suhteliselt ulatuslikult.

Tagamaks kontrolli ehitustegevuse üle on määratud detailplaneeringu kohustusega alad. Samuti on üldplaneeringuga antud soovitusi kruntide suuruse osas.

Hanila vald soovib arendada ettevõtlust ja kohalikul toorainel põhinevat tootmist. Ettevõtlusalane prioriteet lasub vastavalt planeeringule väikeettevõtlusel. Tootmise osas on maad peamiselt juurde reserveeritud olemasolevate tootmisettevõtete lähedusse. Sellega tagatakse tootmise jaoks mõeldud maade senisest otstarbekam kasutamine, mis arvestab ettevõtluse jätkusuutlikkuse tagamise vajadust.

Suurtootmise osas on kavas laiendada Kurevere ja Sepamaa maardlates dolomiidi kaevandamist. Käesolev üldplaneering ei ole määravaks dokumendiks küsimustes, kas maardlana riiklikku registrisse kantud või maavarude bilansis olevate maavarade kaevandamiseks antakse luba või mitte.

Uute tööstus- ja ärialade kasutusele võtul on võimalik tagada vallas töökohtade arvu mõõdukas kasv. Kuna alad ei ole ulatuslikud ja sinna kavandatava tootmise või tööstuse täpne iseloom pole teada saab nende kasutuselevõttust johtuvaid keskkonnamõjusid hinnata detailplaneeringu käigus.

Samuti on oluline osa turismil ja puhkemajandusel. Eeldused viimaseks loovad valla maastikud, mälestised ja valla territooriumil asuvad kaitsealad. Eesmärk on eelkõige parandada infrastruktuuri, teeninduse ja kaubanduse taset. Turismimajanduse arendamiseks vallas on reserveeritud maad puhkealade tarbeks, sh suuremat potentsiaali omavad rannikualad. Puhkealade arendamine sõltub valla vajadustest ja võimalustest ning eeldab koostööd maaomanikega. Arvestades mereturismi suurenevat populaarsust on kavandatud valda kahe jahisadama rajamine (Virtsu ja Mõniste poolsaarele). Valla teede sõidetavuse parandamiseks on kavandatud mitmete teede remont ja nende tolmuva katte alla viimine.

Valla territooriumil asuvad kaitsealad ja looduskaitse üksikobjektid, muinsuskaitse all olevad objektid on kantud üldplaneeringu kaardile, mis võimaldavad saada ülevaate looduslikest iseärasustest ja nimetatud objektidest ning ühtlasi ka turistidele atraktiivsetest huviväärsustest.

Seoses Saaremaaga püsiühenduse käivitamisega on üldplaneeringus ära toodud valla poolt valitud teetrassi asukoht Virtsu alevikus ja sellega seotud asjaolud. Käesoleva üldplaneeringuga on reserveeritud trassi koridor, mille laius sisaldab teelaiusele lisaks kummalegi poole teetelge 50 m laiust kaitsevööndit. Arvestades liikluse intensiivistumisega ja tee laienemise võimalusega Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare (nr 10) põhimaanteel on kummalegi poole sõidutee serva (väljaspool Virtsu alevikku) määratletud 250 m laiune mõjuvöönd, mõjuvööndisse jäävatel aladel kavandatava tegevuse puhul on eriti oluline arvestada teelt tuleneva saaste ja müraga ning võimaluse korral viia läbi keskkonnamõju hindamine.

Üldplaneeringus on arvestatud valla jaoks strateegiliselt tähtsa Virtsu sadama laienemisega.

Kavandatud on paigaldada valda täiendavalt tuulegeneraatoreid (lisaks 3-le generaatorile Virtsus kuni 20 generaatorit koguvõimsusega 30 MW Esivere külla).

Üldplaneeringuga on määratletud võimalus perspektiivse väikelennukite stardi/maandumisraja sh spordiraja rajamiseks Karuse-Kalli teelõigule vahemikus Tuudi-Risti teega ristumisest kuni Nurmsi-Risti teega ristumiseni.

Vald soovib parandada olukorda jäätmekäitluse valdkonnas, mille edasine arendamine toob kaasa keskkonnaseisundi paranemise. Jäätmekäitluse arendamine on oluline ka seoses turismi osakaalu suurenemisega, eesmärk on edendada inimeste looduses viibimise kultuuri. Kavas on luua võimalused tavajäätmete sorteeritult kogumiseks. Koostada tuleb valla jäätmekäitluskava.

Veevarustuse ja kanalisatsiooniga seotud küsimuste lahendamiseks tuleb koostada valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava. Eesmärk on korrastada asulate puhastusseadmed ning vee ja kanalisatsiooni võrgustikud ja ehitada välja Virtsu alevikus tsentraalne veevarustus ja kanalisatsioon. Toimivad puhastusseadmed parandavad keskkonna olukorda ja väheneb reostusohu. Samuti on efektiivsed puhastusseadmed ja veevarustus eelduseks elamuehituse ning ettevõtluse arendamisele. Talupidajatele ja üksikmajapidajatele (hajaasustuses) soovitab vald väikepuhastusseadmete kasutamist.

Vastavalt sotsiaalministri 31.07.2001. a määrusele nr 82 *Joogivee kvaliteedi- ja kontrollinõuded ning analüüsimeetodid* (RTL 2001, 100, 1369; 2002, 84, 1299) tuleb hakata peale 1. jaanuarit 2013. a rakendama joogiveetöötlust.

Seega loob käesolev planeering eelkõige eeldused olemasoleva paremaks kasutamiseks ja uute alade kasutamiseks lähtuvalt juba välja kujunenud ehitus- ja maakasutus-traditsioonidest. Põhieesmärk planeeringu koostamisel on olnud keskkonnakasutamise ja keskkonda enam muutvate tegevuste sh ehitustegevuse senisest täpsem reguleerimine.

Kokkuvõtvalt võib väita, et üldplaneering ja selle arengustrateegia elluviimine kõrvaldab mitmeid seniseid probleeme ning kontroll olukorra üle piirkonnas muutub senisest paremaks. **Lähtudes sellest võib tõdeda, et Hanila valla üldplaneeringuga kavandatu ei too kaasa olulises mahus negatiivseid keskkonnamõjusid. Kavandatu elluviimisel suureneb valla elanike heaolu, tugevam infrastruktuur ja korrastatum elukeskkond aktiveerivad majanduselu ja kinnitavad elanike sotsiaalset turvatunnet.**

10.3 Planeeringuga kavandatavate tegevuste mõjud ja nende leevendamine

Planeeringuga kavandatud tegevustel võib olla nii positiivseid kui ka negatiivseid mõjusid. Positiivsed on need mõjud, mis aitavad kaasa keskkonna- ja säästva arengu eesmärkide saavutamisele; negatiivsed mõjud on keskkonnale ebasoodsad mõjud, mis võivad seatud arengueesmärkide saavutamisel avalduda keskkonnale.

Järgnevalt on analüüsitud olulisemaid püsivate tegevuste mõjusid piirkonna keskkonnale: hoonete ja rajatiste ehitamine, turismi ja ettevõtluse arendamine ning infrastruktuuri tugevdamine, dolomiidimaardlate laienemine. Negatiivse mõju olemasolu korral on välja toodud võimalikud leevendusvariandid (vt tabelid 21, 22, 23).

10.3.1 Hoonete ja rajatiste ehitamine, infrastruktuuri tugevdamine

Püsiühendus Saaremaaga ja teetrassi rajamine Virtsu alevikku: otsesemalt ohustab trassi ehitustöö ning transpordist tekkiv õhusaaste ja tolm Puhtu-Laelatu ning Nehatu kaitseala.¹ Puhtu-Laelatu kaitseala ja Virtsu alevikku kavandatava uue teetrassi vaheline kaugus on kõige väiksem kohast, kus trass lõikub Kadaka teega - ca 350 m.

Arvestada tuleb, et looduskeskonda mõjutatakse nii ühenduse ehitamise ajal kui ka ehitusjärgselt. Silla ehitamise puhul häiritakse looduskeskonda kõige enam ehitusperioodil, kui rajatakse süvendeid sammaste vundamentidele ja ehitatakse silla sambaid. Ehitusjärgne keskkonna taastumine võib aega võtta aastaid, halvemal juhul ei pruugi see enam endisel kujul taastuda.² Vajalik on koostada täpsem keskkonnamõjutusi kajastav hinnang. Õhu-, pinnase-, vee- ja mürasaaste mõjude hindamisel piirkonnas tuleb lähtuda kehtivatest seadusandlikest aktidest ja kehtestatud normatiividest. Taustinfot keskkonnanaisundi kohta võimaldab saada keskkonnaseire programm. Võimalike mõjude vähendamiseks tuleb vajadusel ehitada müra- ja saastetõkkeid.³

Virtsu sadama laienemine: Paraneb lähiümbruse majanduslik olukord, kuna rajatav laiendus loob kohalikele toorainele pääsu välisturule. Juurde luuakse töökohti. Sadama laiendus toob endaga kaasa suureneva transpordi läbi Virtsu, liiklusohutuse küsimuse ja liiklusrumina ning sadama enda müra ja vibratsiooni. Samuti võib tulevikus osutada oluliseks negatiivseks mõjuks tolm, kuna läbi Virtsu on plaanitud killustiku ja turbavedu. Mõju merekeskkonnale võib olla negatiivne seoses süvendus- ja kaadamistöödega, potentsiaalsete reostusallikate (heitveed, pilsiveed, avariilised olukorrad jmt) tekkimisega. Uurida tuleb merevee liikumist (hoovused, võimalik reostuse levik), et tagada valmisolek võimaliku reostuse kiireks likvideerimiseks.⁴

Vastavalt Virtsu sadama laienduse detailplaneeringule (Entec AS, 2001) on arvestuslik liiklussagedus kavandatud killustiku veol 70-100 autot päevas ja turbaveol 15 autot päevas.

Jahisadamate rajamine: Jahisadamate rajamine toob kaasa valda külastavate mereturistide kasvu, kelle ootus on leida eest meeldiv peatumiskoht ja vajalikud teenused. Sadamate rajamise täpsemad tingimused määratletakse läbi detailplaneeringu.

Teede remontimine: Teede hea sõidetavus on oluline nii kohalike elanike kui läbisõitjate ja külastajate jaoks.

Tuulegeneraatorite paigaldamine: Tuulegeneraatorite paigaldamisel tuleb jälgida, et nende paiknemine ei rikuks maastikku visuaalselt. Samuti tuleb vältida liigset müra ja võimalikku valguse peegeldumist lähedusse jäävate elamute akendesse.

Väikelennukite stardi/maandumisraja sh spordiraja rajamine: Raja asukoha lähedusse ei jää elamuid. Rajamisel tuleb lähtuda lennuväljakutele kehtestatud nõuetest ja normidest. Tagada tuleb liiklusohutus.

¹ Ülevaade Suure väina piirkonna looduskeskonnast, A. Jõelet ja V. Kalm, Tartu Ülikool 1998

² Saaremaa püsiühendus, tasuvusuuring, Tallinn 1999.

³ Ülevaade Suure väina piirkonna looduskeskonnast, A. Jõelet ja V. Kalm, Tartu Ülikool 1998

⁴ Virtsu sadama laiendamise eelkavand asukohavaliku keskkonnamõju hindamine, Eesti Keskkonnainstituut, Hendrikson & Ko, Tallinn-Tartu 2000

10.3.2 Turismi ja ettevõtluse arendamine

Puhkealade arendamine ja turistide arvu suurenemine:

Hanila vald kuulub maastikutüübilt pae- ja moreentasandike klassi Hanila-Lihula mikrorajooni, millele annavad ilme ulatuslikud loopealsed, moreentasandikud, (liigniisked) maad ja madalsood. Loopealsed omavad ressursi matkamise ja puhkuseveetmise kohtadena. Võimaliku liigest inimkoormusest tingitud kahjustuste vältimiseks tuleb rajada teeradu, telkimis- ja lõkkekohti ning paigaldada prügikaste. Samas on oluline hoida õhukesest mullakamarast eemal mootorsõidukid, kuna nende jäljed jäävad näha aastakümneteks.

Transpordivoogude suurenemine: Transpordi voogude täpsemaks selgitamiseks tuleb koostada valla üldine raskeveoliikluse strateegia. Detailsemalt tuleb uurida olemasolevat autoliiklust ja lisanduvat liikluskoormust ning õhusaastet ja mürareostust võimalike liikluslahenduste puhul.

10.3.3 Dolomiidikarjäärade ja Kõverdama turbaraba laienemine

Kurevere karjääri laiendamine: Peamised keskkonnamõjud, mis kaasnevad dolomiidi kaevandamisega on põhjaveepinna alanemine, lõhketööde põhjustatud seismitiline mõju ümbruskonna hoonetele ja karjääriveostega seotud müra. Lõhketööd mõjutavad vähesel määral veekvaliteeti ümbruskonna madalates kaevudes. Olemasolev karjäär on põhjustanud ca 2 km raadiuses madalamate kaevude kuivaksjäämise. Veevarustuse probleemid on lahendatud uute kaevude puurimisega. Muud keskkonnamõjud on väikesed või on nende mõju raskesti määratletav. Karjääri laiendamine toob endaga kaasa põhjaveepinna täiendava languse. Tekkiv depressioonilehter ulatub kuni 2 - 3 km kaugusele karjäärist. Lõhketööd võivad ka tulevikus avaldada hoonetele kahjulikku mõju. Karjääri transport mõjutab eelkõige Tallinn-Virtsu mnt äärde jäävate elamute ja Virtsu aleviku elanikke. Enim häirivad seejuures öised veod. Tagamaks elanikkonnale normaalsed puhketingimused tuleks tulevikus vältida eelkõige öiseid vedusid. Kurevere karjääri kahjulikud mõjud kaaluvad ülesse karjääriga seotud töökohad. Karjääri töö lõpetamine võib tuua kaasa paljude tööealiste või nooremate elanike lahkumise vallast.⁵

Kõverdama turbarabas: osa alasid on kavas metsastada, osas piirkondades luuakse tingimused soostumisprotsessi arenguks. Sellega kaasnevad ka taimestiku, loomastiku ja linnustiku taastumise uuringud, milleks rajatakse juba rekultiveerimise käigus vaatlustornid ning säilitatakse vajalikud juurdepääsud. Rekultiveeritud alasid on võimalik lülitada loodusturismi marsruutidesse.⁶

10.3.4 Nõrgalt kaitstud põhjaveed

Kogu Suure väina piirkonnas on põhjavesi nõrgalt kaitstud. Rannikualadel on karbonaatkivimite peal lasuvad kvaternaarisetted õhukesed.

Virtsu ümbruses avalduvad karstinähud põhiliselt avalõhedena loopealsetel. Suuri langetuslehtreid ei esine.

Nõrgalt kaitstud põhjaveega aladele objektide kavandamisel peab eelnema ehitus- ja hüdrogeoloogiline uuring.

⁵ Kurevere karjääri laiendamise keskkonnamõju hindamine, AS Entec, 2001

⁶ Lääne maakonna planeering, 1998

Tabel 21. Hoonete, teede, sildade, parklate, väljakute jm rajatiste ehitamisega kaasnevad mõjud

POSITIIVSED MÕJUD	NEGATIIVSED MÕJUD	LEEVENDUSVARIANDID
• elanikkonna kasv tagab valla tulubaasi tõusu • majandusliku arengu intensiivistumine, kohaliku elanikkonna tööhoive suurenemine • elukeskkonna kvaliteet ja elamistingimused paranevad • reguleeritud parkimiskorraldus • jalgrattaliikluse elavnemine (looduskeskkonda hoidev nn pehme liiklus) • liikumisvõimalused ja juurdepääsetavus paranevad • pinna- ja põhjaveekvaliteedi paranemine läbi olemasolevate puhastusseadmete renoveerimise ja kaasajastamise • joogiveekvaliteedi paranemine ja veekadude vähendamine seoses trasside uuendamisega ja rajamisega mitmel pool vallas	• senise asustusstruktuuri tihenemine ei pruugi olla kõigile vallaelanikele meeltemööda • keskkonnamuutused asustatud kohtade läheduses • loodusmaastiku asendamine tehismaastikuga (looduslike koosluste võimalik hävimine) • pinna- ja põhjavete reostusohu suurenemine • võimalik visuaalne reostus • müra, haisu ja õhusaaste võimalik suurenemine • suured kulutused infrastruktuuri rajamiseks • rajatiste ja trasside ehitustööde käigus esinevad lokaalsed mõjud ja häiringud • täiendav saastekoormus heitveesuublana kasutusele võetavale veekogule (taluvus)	• suuremate uuselamukvartalite rajamisel nõuda detailplaneeringut, mis suurendab valla kontrolli ehitustegevuse üle • säilitada piirkonnale iseloomulike hooneid ja eelistada uutele ehitistele väärtuslike vanade rekonstrueerimist või restaureerimist • säilitada väärtuslikku haljastust ja looduslikku reljeefi ehitusaladel • ehitamisel väärtusliku loodusega piirkonnas pöörata eriti tähelepanu, et tegevused oleks eelnevalt põhjalikult läbi mõeldud • eelistada traditsioonilist ja loodussõbralikku ehitusviisi, kasutades ökoloogilisi materjale ja tehnikaid • valla jäätmekavas näha ette ehitusprahi koristamise kord • reovee- ja jäätmekäitlusrajatised paigutada aladele, kus need kõige vähem ohustavad keskkonda ja selleks teostada uuringud leidmaks asukohta nõuetekohaste puhastusseadmete rajamiseks • eelistada vanade teede korrastamist uute rajamisele • vajadusel valla ehitusmäärusega täpsustada tingimusi ehitamisel väärtuslikel maastikel

Tabel 22. Turismi ja puhkemajanduse arendamisega kaasnevad mõjud

POSITIIVSED MÕJUD	NEGATIIVSED MÕJUD	LEEVENDESVARIANDID
• Hanila valla tuntuse ja maine tõus • piirkonna rekreatsiooni-ressursside ära kasutamine, mis toob investeringuid ja teenuste tarbijaid • piirkonna majandusliku arengu intensiivistumine ja kohaliku elanikkonna tööhõive suurenemine • koostöö Läänemaa valdade vahel paraneb (valdade ühine ja kooskõlastatud soov piirkonda arendada) • kompleksne probleemide lahendus, paraneb teenuste pakkumine	• turismi arendamine võib osutada majanduslikult mittetasuvaks (oht, et ehitatud objektid jäävad hooletusse ega leia sihipärasest kasutamist) • looduslike koosluste hävimine kontrollimatu ja stiihilise turismi korral (ohustatud metsakooslused, lindude ja loomade häirimine, alustaimestiku tallamine) • pinna- ja põhjavete reostusohu suurenemine • metsatulekahjude ohu suurenemine – külastajate ja telkijate arvukuse kasvuga suureneb õnnetusrisk • ebasoovitavad muutused kohalike elanike elurütmis seoses turistide arvu tõusuga, kultuuripärandi ja traditsioonilise eluviisi hääbumise oht	• turismi suunamine ja korraldamine (näiteks, viidad, infopunkt või infotahvel valda sissesõidul) • tallamisõrna pinnasega matkateedele ja -radadele laudteede rajamine • jagada infot ööbimis- ja telkimiskohtadest, infopunktist, internetis - teabe õigel jagamisel saab liikumist reguleerida ja külastajate arv ei koorma väärtuslikke looduspiirkondi • väärtuslike piirkondade kohta teabe levitamine ja nende tutvustamine tõstab külastajate keskkonnateadlikkust • ökoturismi arendamine • turismi arengukava koostamine, määratleda keskkonna seisukohalt tundlikud alad, mis ei sobi turismiarenduseks

Tabel 23. Ettevõtlusest (metsa- ja põllumajandus, väiketööstus) tulenevad mõjud

POSITIIVSED MÕJUD	NEGATIIVSED MÕJUD	LEEVENDUSVARIANDID
•majanduslikust atraktiivsusest tulenev võimalik keskkonnakvaliteedi paranemine •põllu- ja metsamajandustoodangu töötlemise ja turustamise paranemine •maaeetvõtluse arendamine ja mitmekesistamine, mis annab erinevaid tegutsemisvõimalusi ja alternatiivse sisetuleku Hanila valla ja ümbruskonna elanikele •ettevõtlusalane ühistegevuse edenemine – ühistute teke •külad taastamine ja arendamine ning maaelu pärandi kaitsmine ja säilitamine	•loodusressursside tarbimise suurenemine (puidu kasutamine/ metsade vähenemine, vee tarbimine) •võimalik tööstusest ja põllumajandusest tekkinud saaste mõju keskkonnakvaliteedile •jõgede võimalik suurem saastekoormus •metsa veol teede rikumine raskete veokite poolt	•tööstus- ja äriettevõtete rajamiseks detailplaneeringu kohustuse kehtestamine •rakendada põllumajanduslikke tootmismeetodeid, mis kaitseks keskkonda ja säilitaks maapiirkondi (mahepõllumajandus) •tööstus- ja põllumajanduslike hoonete ning rajatiste projekteerimisel tuleb vajadusel täiendavalt hinnata mõjusid keskkonnale •mitte lubada keskkonda kahjustavaid ettevõtluspiirkondi kaitsealade ja suure loodusväärtusega alade (k.a poollooduslikud kooslused, rabad, haruldased/ohustatud ökosüsteemide ja liikidega alade) lähedusse •minimeerida taastumatute ressursside kasutamine •kasutada taastuvaid ressursse taastumisvõimelisuse piires •edendada keskkonnateadlikkust, -haridust ja -koolitust •säilitada maapiirkondade ja maastike ilmet (nt luhaalade regulaarne puhastamine võsast, luhaaladel karjatamine jne) •väheväärtuslike põllumajandusmaade metsastamine

11 KASUTATUD KIRJANDUS

- Eesti NSV jõgede, ojade ja kraavide ametlik nimestik. 1986. Eesti NSV MN ja Eesti Veemajanduseinspeksioon. Tallinn;
- A. Järvekülg. Eesti jõed. Tartu 2001;
- Eesti oluliste maanteede liiklussageduse prognoosi koostamine aastani 2010. 1997. Tallinna Tehnikaülikool. Ehitiste projekteerimise Instituut. Tallinn;
- Eesti valdade rahvastik. 1998. Riigi Statistikaamet. Tallinn;
- Eesti valdade rahvastik. 1999. Riigi Statistikaamet. Tallinn;
- Eesti valdade rahvastik. 2000. Riigi Statistikaamet. Tallinn;
- Eesti valdade rahvastik. 2001. Riigi Statistikaamet. Tallinn;
- Soovitused üldplaneeringu koostamiseks. Toimetaja Kaur Lass, koostanud Entec AS, Tallinn, Keskkonnaministeerium, 2000;
- Läänemaa maakonna planeering. Lääne maavalitsus. Haapsalu, 1998;
- K. Viilma, J. Öövel, P. Tamm, T. Amos, I. Ostonen, P. Sørensen, R. Kuuba, Eesti metsakaitsealade võrgustik. Projekti “Eesti metsakaitsealade võrgustik” lõpparuanne. Triip Grupp, Tartu, 2001;
- <http://www.virtsu.ee/index.html>;
- <http://www.hanila.ee/>;
- <http://lex.andmevara.ee/estlex/kehtivad/AktSearch.jsp>;
- <https://www.riigiteataja.ee/ert/ert.jsp?link=;>
- M. Helme, Eestimaa kirikute teejuht. Kirjastus “Kunst”, 2002;
- Eesti arhitektuur 2. Läänemaa, Saaremaa, Hiiumaa, Pärnumaa, Viljandimaa. Tallinn “Valgus”, 1996;
- Saaremaa püsiühendus. Tasuvusuuring. Maanteeameti Tehnokeskus, Tallinn 2000;
- H. Luhamaa, I. Ikonen, T. Kukk, Läänemaa pärandkooslused. Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Lounais-Suomen Ympäristökeskus, EPMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituut, Tartu-Turku, 2001;
- Läänemaa Hanila vald. Kohalikud maanteed, tänavad, era- ja muud maanteed. OÜ Roneco. Rapla, 2002;
- Virtsu asula kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimise eelprojekt. OÜ Vetepere, töö nr U-2002-002. Püdisoo, 2002;
- Ülevaade Suure väina piirkonna looduskeskkonnast, A. Jõelet ja V. Kalm, Tartu Ülikool 1998;
- Virtsu sadama laiendamise eelkavand asukohavaliku keskkonnamõju hindamine, Eesti Keskkonnainstituut, Hendrikson & Ko, Tallinn-Tartu 2000;
- Virtsu sadama laienduse detailplaneering, AS Entec, 2001;
- Kurevere karjääri laiendamise keskkonnamõju hindamine, AS Entec, 2001.

12 LISAD